

PERSONIX

spemlar
orðsporsnetsins
afhjúpa jafnvel
fágaða eymdina
að innan.

Óritskoðanlegt og óspillanlegt dreifstýrt orðsporsnet
þróunarlegur arftaki ríkisins

Personix — Málamiðlunarlaus breyting

Óritskoðanlegt og óspillanlegt dreifstýrt orðsporsnet

© 2025–2026 Pavel Kudrna, Prag

Útgáfa 6 (2026-05-21)

Fyrst drög gerð júní–nóvember 2025; endurskrifað apríl–maí 2026.

Umbrotið í $\text{\LaTeX}$ (Tectonic) með Palatino og Helvetica Neue.

A5 langsnið (210×148 mm).

Gefið út undir leyfinu **Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)** — creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/. Frátekin atriði, upprunageymslan og athugasemd um framleiðsluverkfæri eru talin upp aftast í bókinni.

Contents

Inngangur	7
Um hvað fjallar þessi bók?	9
Nauðsynlegar forsendur breytinga	17
Nauðsynlegar forsendur breytinga	17
Verkfærið	28
Samfélagsnet byggt á orðspori	28
Hvers vegna netið er óritskoðanlegt	53
Augljósum efasemdum svarað	55
Háð tækni	55
Er ég að kasta peningum út um gluggann með því að birta í netinu?	55
Hvað ef einhver býr til mörg auðkenni?	57
Getur efnaður einstaklingur ekki einfaldlega „keypt“ fleiri auðkenni (eða búið til sýndarsamfélög)?	60
Hvað með laumufarþega sem vilja bara lesa og gefa samfélaginu ekkert?	63
Fjárhagslegt hlutleysi	64

Sjálfviljugheit, ábyrgð og frelsi	66
Rofinn milli frelsis og alræðis (og framsal)	67
Véfréttavandinn — að brúa stafræna og efnislega heiminn	73
Hvernig staðfesting virkar	77
Samstaða og staðfestingarferlið	77
Roles in the verification transaction and authorities	83
Yfirlit hlutverka	83
Útgefandi	84
Álitsaðili	85
Staðfestingaraðili	89
Viðfang	91
Eftirlitsaðili	94
Ferlið: tímastimpill og áskorunarkóði	94
Aðalatriðið: þú þarft ekki raunverulega eftirlitsaðila	96
Framsal	96
Samskipti milli hlutverka	103
Sjálfsprottni samfélagssáttmálinn — stefna	103
Að veita upplýsingar um sjálfan þig	107

Glæpur og refsing	108
Glæpur og refsing	108
Eltu peningaslóðina	120
Eltu peningaslóðina	120
Veikur punktur ríkisins — peningar	121
Proposed transition to the state's successor	124
Próun, ekki bylting	124
Fjögur verkfæri sem styðja hvert annað	125
Einfalt skattkerfi — beitan við inngöngu	126
Rafræn útgjaldaskrá (ESR)	126
Skattaráðstöfun borgaranna — vægi ákvörðunarinnar	128
Samningavettvangur við ríkið — vogarstöngin	132
Borgararéttindi án nafnskírteinis	134
Skörun og afturkræfni	138
Lokaorð	141
Leiðin er til	141
Þakkir	143
Innblástur	143

Yfirlestur og endurgjöf 143

Verkfæri 143

Orðskýringar **146**

Orðskýringar 146

Inngangur

Finnst þér þú geta reitt þig á ríkið?

Ég neita að setta mig við það þegar augljóst óréttlæti er beitt gegn mér, fjölskyldu minni eða einhverjum í samfélagi mínu (líkamlegt tjón, svik, óeðlilegar hömlur, ...) og ríkið svarar: já, þetta er óréttlæti, en aðhafstu ekkert í málinu, annars færðu enn stærra vandamál við okkur. Slíkt ástand er sjúkt, og fólk sem lætur það yfir sig ganga eru samsekir.

Afleiðingin er gagnkvæm firring, leikur að samfélagi, leikur að ríkisvaldi, og sívaxandi sundrung samfélagsins með fyrirheiti um alvarleg átök framundan.

Getur ríkið haldið í við hraða tæknilegra og samfélagslegra breytinga, eða kýs það frekar að skella á banni?

Ég gæti þótt ætla að meðhöndla stöðnun, vanhæfni og spillingu sem hinn yfirlýsta stöðugleika réttarríkis og hefða, en ég vil það ekki lengur. Ég væri að ljúga að sjálfum mér og ég væri að ljúga að þér.

Finnur þú fyrir hroka embættismanna og kjörinna fulltrúa þegar þú dirfist að gagnrýna eitthvað sem þú borgar fyrir?

Ég neita að telja fólk í samfélaginu óverðugt þess að móta reglur sem gilda um allt samfélagið, aðeins vegna þess að það skarar ekki fram úr í þeirri mjúku færni sem er í dag eina nægjanlega forsenda þess að verða kjörinn fulltrúi í ríkisformgerðum stofnunum. Ég hef trú á að langflestir geti séð um sig sjálfa, sína nánustu og samfélag sitt — og að þeir sjái í því hluta af lífsspeki sinni. Flestir þeir sem ég hef kynnst í kringum mig eru þannig.

Ég neita að sætta mig við það.

En ég hef líka hitt algjör fól sem voru fól einmitt vegna þess að þau kunnu að spila leikinn — leikinn þar sem samfélaginu er ekki leyft að veita þeim endurgjöf, þar sem ríkið verndar þau svo enginn raski þeirri skipan sem myndi ógna sjálfum kjarna ríkisins: að tryggja áhyggjulaust líf þeirra sem sitja á efri hæðum valdastigans og stigveldis stofnana þess. Lénsskipulag hefur verið leyst af hólmi af yfirráðum lýðskrumara og elítusinna.

Þykir þér gott þegar aðrir segja þér hvernig þú átt að lifa lífi þínu?

Ég sætti mig ekki við núverandi ástand sem fullkomna, endanlega staðreynd. Ég verð að vera ábyrgur í framgöngu minni, en samt er ég viðkvæmur þegar einhver segir mér hvaða réttu gildi ég eigi að hafa. En hvað með þig?

Um hvað fjallar þessi bók?

Ímyndaðu þér orðsporssamfélagsnet þar sem hver sem vill getur búið til sína eigin lykla að því (búið til auðkenni sitt), fengið boð frá meðlimum samfélags síns, eða lagt af stað á eigin spýtur. Þú byggir upp orðspor þitt og sækir í gagnlegar orðsporsupplýsingar um aðra þegar þú þarft á að halda. Þú leitar stuðnings samfélags þíns þegar óréttlæti á sér stað — þú leggur fram mál þitt og það sem þú hefur um það, og samfélagið skoðar málið, ákveður út frá vægi hvort það áframsendi það til annarra, og hvernig eigi að refsa brotamanninum.

Öll þessi stutta bók fjallar um hvað þarf að vera undir vélarhlífinni til að þetta virki svona einfalt á yfirborðinu. Ef þú fylgir mér eftir lofa ég þér að heimur sem kann núna að virðast flókin og torskilinn á marga vegu mun opnast sem skiljanlegri og skýrari. Þú munt sjá að hægt er að stilla margt slæmt þannig upp að það borgi sig ekki lengur svona ósanngjarnt fyrir vondu leikendurna. Og þetta er ekki verkfæri

sem þú þyrftir að vera límdur við á netinu allan tímann — það nægir að grípa til þess þegar þér finnst þú þurfa þess.

Ég lofa þér enn fremur að fyrirkomulagið sem hér er lýst muni standa nær raunverulegum hvötum fólks, og að það þurfi ekki að endurmóta þær í nafni einhverrar -isma.

Og að lokum sýnum við hvernig hægt er að stýra byltingarlausri umbreytingu yfir í ástand þar sem samfélög verða á ný fullvirkar félagslegar einingar og þurfa ekki lengur bara að þykjast.

Tæknileg grein

Þessi bók er skýringarrit sem fylgir upprunalegu tæknigreininni „*Decentralized Reputation Network: A Framework for Voluntary and Uncorruptible Societal Organization*” (Pavel Kudrna, 2026). Ef þú hefur áhuga á formlegri lýsingu á högun kerfisins, algríminu sem velur staðfestingaraðila og rökstuðningi fyrir efnahagslegu ferlunum, mæli ég með að byrja þar.

■ Kaflarnir byggja hver á öðrum

Bókin er skrifuð sem samfelld röksemdafærsla — hver kafli byggir á þeim fyrri. Hugtök sem kynnt eru í einum hluta eru notuð í síðari hlutum, þar á meðal í neðanmálsgreinum. Ég mæli ekki með því að lesa hana í rangri röð.

■ Fyrir hvern er þessi bók?

Þrátt fyrir myndrænt aðgengilegt snið er meginmarkhópurinn hinn sérhæfðari lesandi sem lætur sig varða meginreglur mögulegs félags-, efnahags- og stjórnmálalegs skipulags mannslegs samfélags. Að ná þeim punkti að ég gæti útskýrt allt viðfangsefnið á aðgengilegan hátt fyrir sem breiðastan almenning krefst enn langrar vegferðar við að byggja upp heildstæða samskiptastefnu.

Ég tek fagnandi tillögum um hvernig gera megí þetta litla verk, eða síðari endurskoðaðar útgáfur, skiljanlegri.

Aðvörun

Ég veit ekki hver þú ert, hversu gamall þú ert, né hversu mörg svikin loforð þú hefur þurft að sitja undir á ævinni. Ég er hættur að gefa slík hér. Þess í stað vil ég vara þig við að eina niðurstaðan af því sem þú lærir hér kunni að vera sú vitneskja að líklega sé engin leið til þar sem einhver annar tekur til eftir

Það er meira undir. Vertu með mér.

óreiðu dagsins í dag fyrir þig. Ég er aðeins að lýsa umgjörð/verkfæri sem gæti gert tiltektina einfaldari og gagnsærri. Á grundvelli þess mun ég reyna að undirbúa félagslega tilraun/hermun, laga mögulega galla, eða grafa hugmyndina alfarið ef í ljós kemur að hún hafi grundvallarbresti í hönnun.

Beiðni

Ég myndi meta það mikils ef þú, jafnvel eftir að hafa lokið þessari bók, heldir opnum huga gagnvart hugmyndinni og fylgdist með hvert hún stefnir og hvernig hún stenst efnislega gagnrýni. Ég myndi meta enn meira síðari þátttöku þína — að reyna að brjóta niður hin fyrirhuguðu jafnvægisreglur með þínum eigin hugmyndum, og prófa þar með betur hversu vel kerfið er búið undir raunverulega mannlega hegðun.

Án þín og þátttöku þinnar helst hugmyndin kenning ofan í skúffu. Án þín og framlaga þinna og fjárframlaga munum við ekki geta ýtt verkefninu í átt að raunverulegri félagslegri tilraun, og þar með í átt að raunverulegum viðbúnaði. Án þín og efnislegrar gagnrýni þinnar stöðnum við þar sem við erum nú, eða látum gleypa okkur af hinum heilaga kaleik miðstýringarsinna — algjöru, óafturkræfu alræði. Það er undir okkur komið hvaða leið við veljum, eða sitjum hjá.

Áskorunin

Við erum ekki beinlínis að leggja léttu byrði á herðar þér. Þú berð þegar kostnaðinn af eyðslusamlega reknu samfélagi í gegnum dulhyggju- og særingarkenndar handbækur sem halda því fram að samfélagi sé best stjórnað miðlægt — og ég hef dirfsku til að biðja þig um enn meira, og að ganga gegn þessum tilhneigingum. Ég geri mér grein fyrir að við munum þurfa að standa af okkur hrun stærsta pýramídasvindls sögunnar — gegnumstreymislífeyriskerfisins — án þess að láta nokkrar kynslóðir svelta.

Samt bið ég þig engu að síður: leyfum okkur loksins að rétta börnum okkar betri heim og skilja eftir okkur þá arfleifð að við komum þeirri breytingu í kring. Að leysa hagvöxt úr læðingi gæti verið hluti af

Betri heimur er þyngdarinnar virði.

lausninni á þeim vanda sem er í nánd. Við getum þá sagt afkomendum okkar að þetta hafi verið magnað ferðalag og að það hafi ekki verið til einskis.

Vandamálið

Aðeins frelsi sem er í jafnvægi við beina ábyrgð getur raunverulega leyst úr læðingi gríðarlega möguleika sem heimurinn hefur aldrei séð.

Komdu inn. Áætlanirnar liggja fyrir.

Nauðsynlegar forsendur breytinga

Nauðsynlegar forsendur breytinga

Grundvallarforsenda breytinga til hins betra er sú að hinn undirsetti verði yfirmaðurinn — eða að minnsta kosti jafningi. Þetta þýðir að taka yfir mikilvægustu málaflokkana sem skilgreina samband yfirráða og undirgefni. Þessir málaflokkar hvíla á sönnunum fyrir tilheyrslu við þau samfélög sem mynda borgara ríkisins. Þeir eru upplýsingar og staðfestanleiki þeirra af hálfu álitsaðila sem nýtur verulegs orðspors innan þeirra samfélaga.

Til að yfirstíga núverandi kerfi hef ég komist að fimm forsendum sem ég útskýri síðan á þann hátt sem ég skil þær. Við getum hugsað um þessar forsendur sem stoðirnar sem bera uppi byggingu þess kerfis sem lýst er í því sem eftir er af bókinni. Ég valdi stoðirnar í upphafi eftir eigin smekk og, meðan ég rökræddi út frá þeim, betrubætti ég smám saman skilning minn á hverri þeirra í þá mynd sem er hér að neðan.

Förum í gegnum þessar fimm stoðir eina af annarri.

FORSENDUR BREYTINGA

SJÁLFBILJUGLEIKI

SJÁLFBILJUGLEIKI

Ég ræð fyrir
mig sjálfur.

SKIPULAG

SKIPULAG

Saman, ekki
undir neinum.

SEIGLA

SEIGLA

Ekki hægt að
ritskoða.

SAMSTAÐA

SAMSTAÐA

Málamiðlun
með þrýstingi.

ÓSPILLANLEIKI

ÓSPILLANLEIKI

Ekki hægt að
kaupa alla.

Án þessara fimm stoða er sérhver breyting bara tímasóun.

■ Sjálfviljugheit

Í okkar tilviki þýðir sjálfviljugheit að ég er ekki þvingaður til að taka þátt í rekstri dreifstýrða orðsporsnetsins. Ég get hins vegar ekki krafist jákvætt orðaðs réttar til þess að netið skrái ekki upplýsingar um mig — hvort upplýsingar um mig endi í orðsporsnetinu veltur eingöngu á mér, hegðun minni, gjörðum mínum og ábyrgð minni.

Sjálfviljugt — þar til ábyrgðin nær þér.

■ Samtök

Einn einstaklingur getur ekki brotið kerfið, og þess vegna stýrir ríkið því hvernig fólk bindst samtökum, sem leið til að koma í veg fyrir athafnir sem gætu ógnað uppbyggingu þess og starfsemi. Það skiptir ekki máli hvort fólk skipuleggur sig með eða á móti. Með samtökum er hægt að milda áhrif vítaverðra refsinga þegar einhver dirfist að breyta ríkinu gegn vilja þess.

Setjum okkur ekki sameiginleg markmið, en við getum gengið hluta leiðarinnar saman. Eðlilegasta formið er að bindast samtökum í samfélögum — en þau verða að hafa öll þau verkfæri sem þau þurfa til að vera ekki bara leikur að því að vera samfélög.

■ Seigla

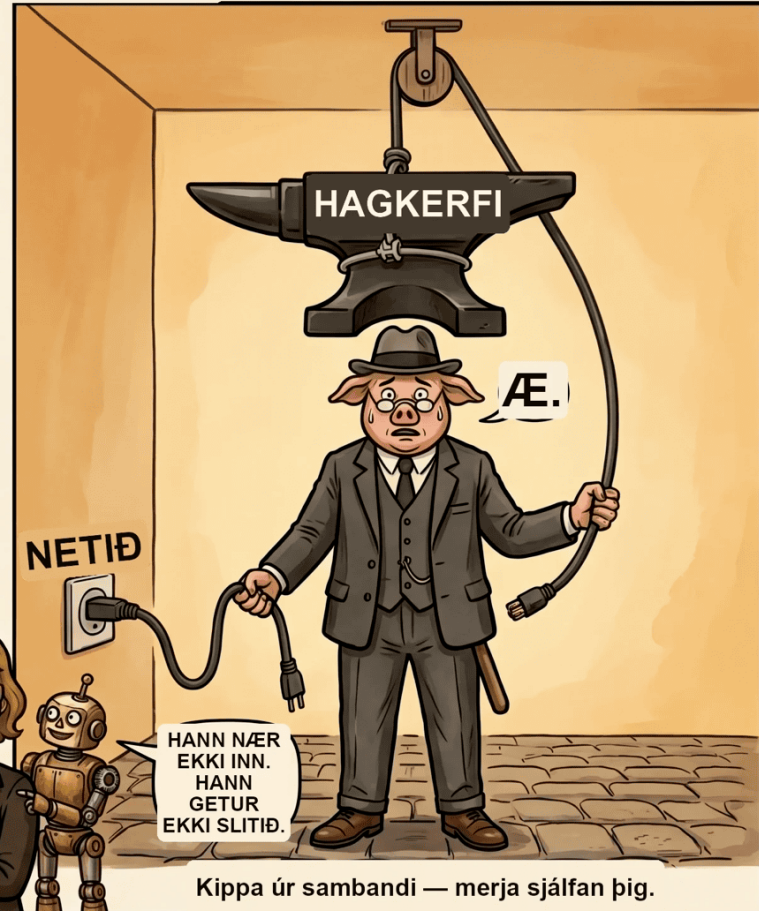
Sú leið sem valin er til að breyta ríkinu — eða til að umbreytast yfir í arftaka þess — má ekki vera háð leyfi ríkisins. Verkfærin og aðferðirnar við notkun þeirra verða að vera eins óritskoðanleg og mögulegt er. Einfaldlega sagt verður kostnaðurinn við að ritskoða þau að vera stjarnfræðilegur. Án þess er öll fyrirhöfnin aðeins sóun á tíma og lífsorku.

FORSENDA 2 AF 5: SKIPULAG

Einstaklingur getur ekki brotið kerfið. Samfélag getur það.

FORSENDA 3 AF 5: SEIGLA

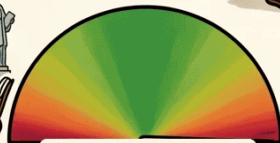
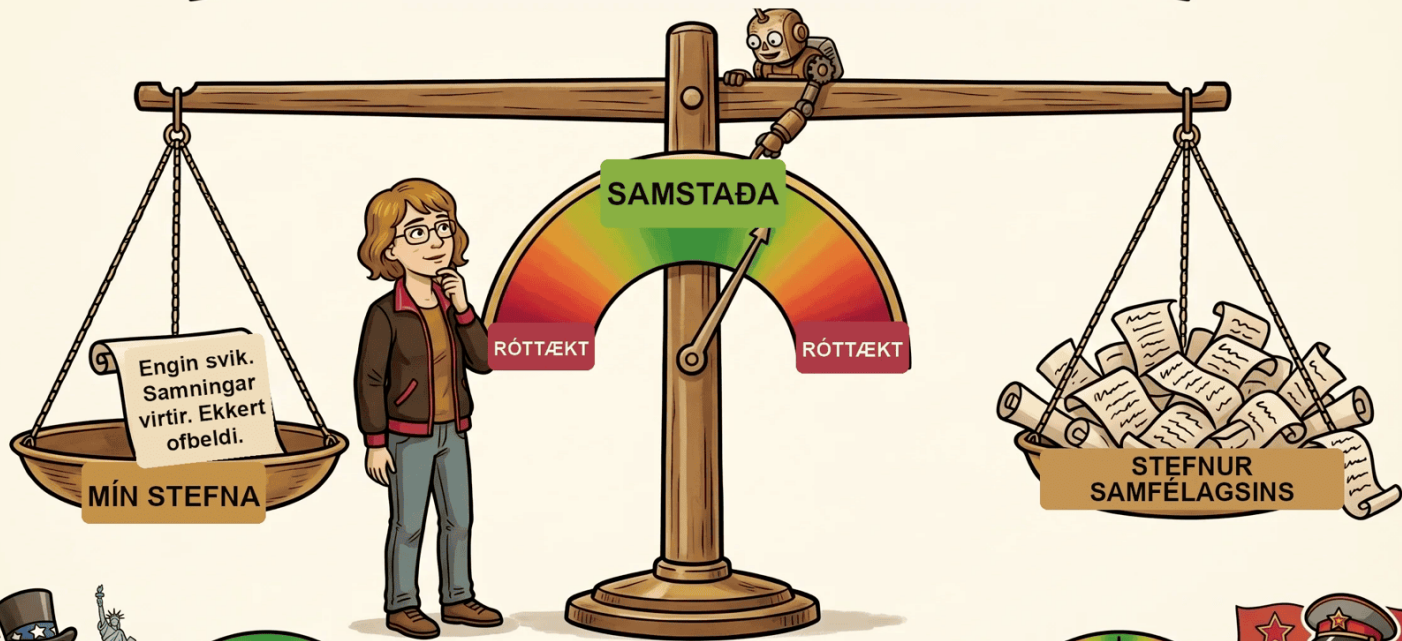
EKKERT LEYFI AÐ BIÐJA UM. ENGIN SNÚRA TIL AÐ KIPPA ÚR.

Samstaða

Fyrirhuguð lausn verður í eðli sínu að fela í sér ferli til að semja um samstöðu, sem og þvingandi þátt fyrir þau tilvik þar sem samstaðan er brotin. Það þarf ekki að vera sjálfviljugt samkomulag þar sem allir vinna. Það nægir ef aðstæður og félagslegur þrýstingur tryggja málamiðlun innan samfélags og milli samfélaga.

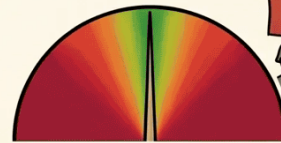
HALTU ÞIG INNAN MARKA — EKKI RÓTTÆKLINGUR.

Þú mátt vera ólíkur. Bara ekki of langt frá.

FRJÁLST
SAMFÉLAG

Umburðarlyndissvæðið teygist
með frelsi menningarinnar.

FORSENDA 4 AF 5: SAMSTAÐA EINRÆÐISSAMFÉLAG

SAMSTAÐA ER UMBURÐARLYNDISSVÆÐI, EKKI EINRÓMA SAMKOMULAG.

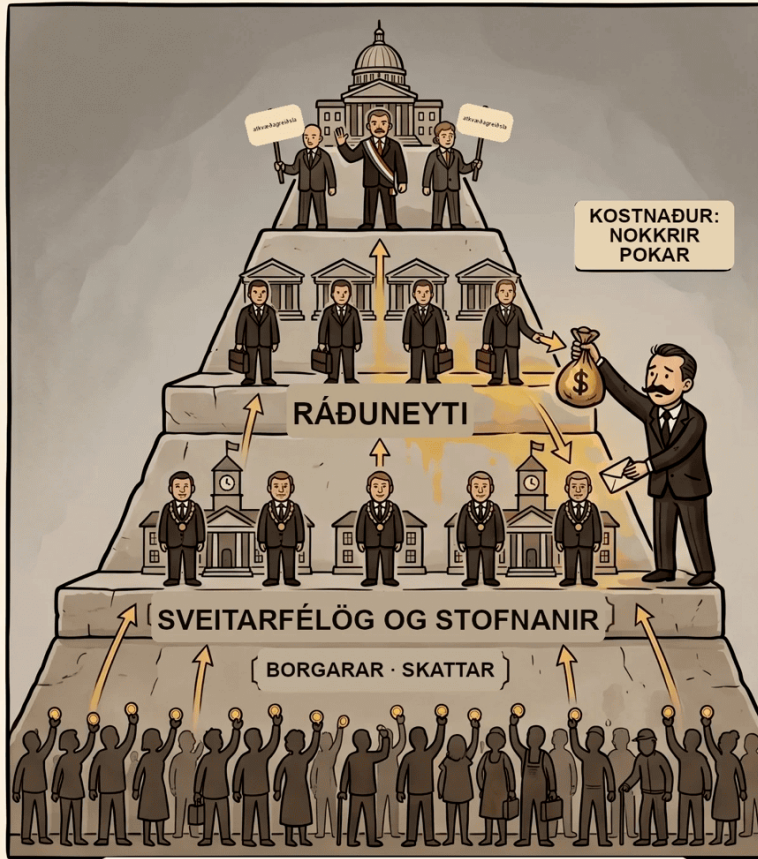
■ Óspillanleiki

Óritskoðanleiki ver kerfið að utan. En net af fólki getur líka rotnað innan frá — álitsaðili er tekinn yfir, yfirlýstri reglu er hljóðlega fleygt, þátttakendur eru keyptir í kyrrþey. Óritskoðanleiki væri innantómur sigur ef fólkið innan kerfisins mætti spilla án afleiðinga.

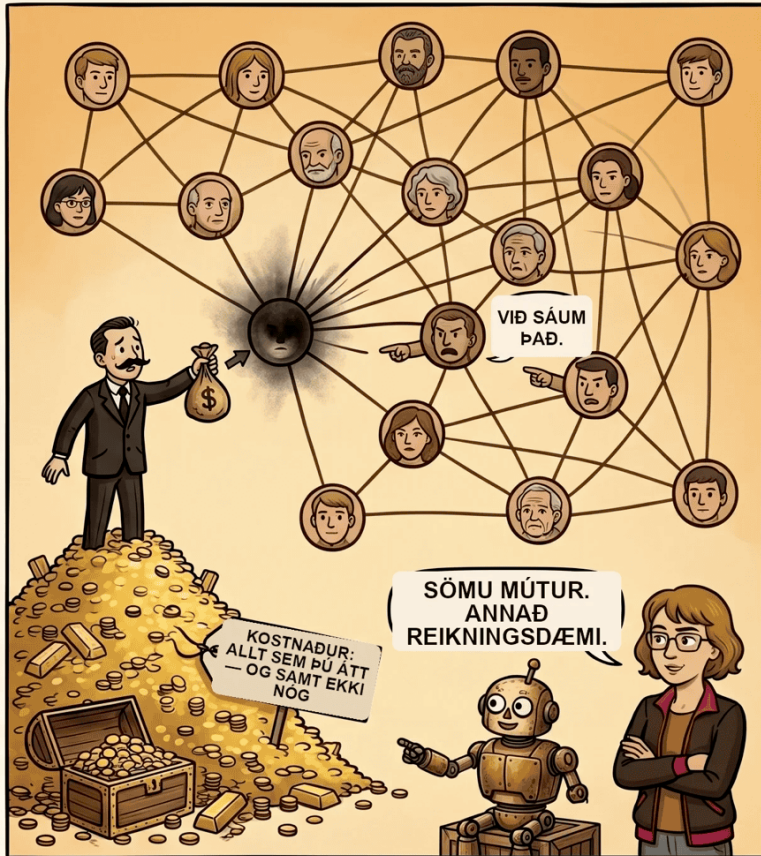
Óspillanleiki er ekki afrakstur einnar snjallrar brellu. Hann sprettur fram af **nokkrum meginreglum hinnar fyrirhuguðu hönnunar sem vinna saman** — þrýstingurinn gegn spillingu dreifist um alla högunina, og einstakir hlutar styrkja hver annan. Hvernig þessu er nákvæmlega náð munum við sýna smám saman — í lýsingu verkfærisins, í staðfestingunni og í kaflanum um refsingu. Í lokin drögum við saman allt sem hefur verið byggt upp.

Óspillanleiki er í senn forsenda hönnunarinnar og sjálfsprottinn eiginleiki niðurstöðunnar. Hann er önnur varnarlínan — sú sem snýr inn á við — og án hans er Seiglan aðeins hálfur skjöldur.

FORSENDA 5 AF 5: ÓSPILLANLEIKI

Mútaðu nokkrum efri hæðum — grunnurinn borgar hvort eð er.

Mútaðu einum — hann tapar orðspori sínu að eilífu. Mútaðu öllum — þú verður gjaldþrota fyrst.

SPILLING HEFUR VERÐ. Í MÖSKVANETINU ER ÞAÐ OF HÁTT.

Verkfærið

Samfélagsnet byggt á orðspori

Til að koma á breytingu þurfum við vandlega hannað verkfæri. Fyrst bregðum við upp stuttri mynd af því. Í síðari köflum skoðum við hvern hluta nánar og bætum fleirum við. Ímyndaðu þér óritskoðanlegt, hnattrænt, dreifstýrt samfélagsnet þar sem þú gætir á öruggan hátt búið til og haldið utan um staðgengilsauðkenni þitt — svokallað dreifstýrt auðkenni (DID). DID er stafrænt auðkenni sem þú býrð til og stýrir sjálfur, án þess að reiða þig á nokkurt miðlægt vald. Enginn getur tekið það af þér eða falsað það, því það er dulritað undirritað með einkalyklinum þínum (eða lyklum, í gegnum multisig).

Athugasemd

Ein afleiðing er sú að slíkt auðkenni gæti smám saman komið í stað opinberra skilríkja sem ríkið gefur út — en meira um það í kaflanum um umbreytinguna.

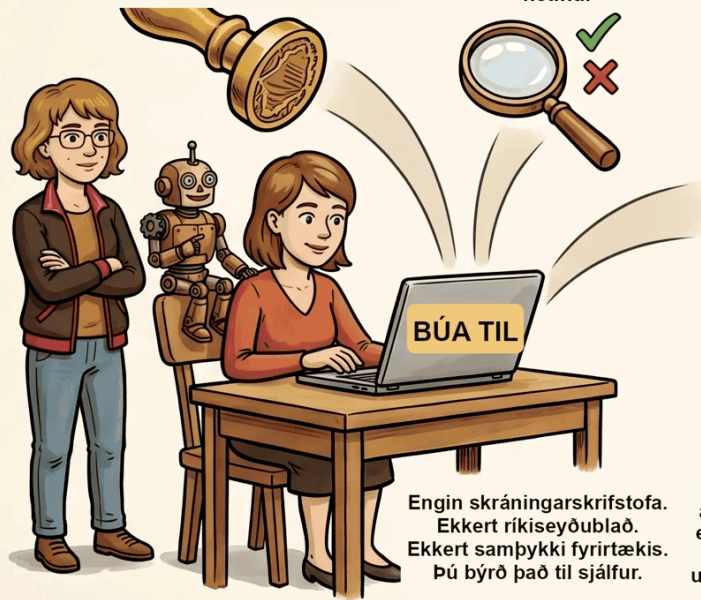
Í slíku neti gætir þú, í gegnum auðkenni þitt, tilkynnt að einhver hafi valdið þér tjóni (og síðar, hugsanlega, að hann hafi bætt úr því eða verið þvingaður til þess). Til að þessi endurgjöf — sem beinist að þeim sem olli tjóninu — hafi gildi sem áreiðanleg heimild, verður innsláttur upplýsinga í netið að kosta tíma, orku og peninga — og þar að auki verður að leggja fram staðfestanlega sönnun fyrir aðra um að þetta sé ekki innantómt hjal.

ÞITT AUÐKENNI, ÞÍNIR LYKLAR, ÞÍNAR REGLUR

ÞÚ BÝRÐ ÞAÐ TIL SJÁLFUR

EINKALYKILL — undirritar fyrir þína hönd. Aðeins þú átt hann. Deildu honum aldrei.

OPINBER LYKILL — staðfestir undirritanir þínar. Sýnilegur netinu.

Engin skráningarskrifstofa. Ekkert ríkiseyðublað. Ekkert samþykki fyrirtækis. Þú býrð það til sjálfur.

DID-SKJALIÐ ÞITT

Þetta er opinbera auðkennið þitt. Hver sem er getur lesið það. Aðeins ÞÍNN einkalykill getur undirritað breytingar á því.

Ekkert ríki getur afturkallað þetta.

FULLYRÐINGAR — STAÐFESTAR STAÐREYNDIR UM ÞIG

RÍKISBORGARARÉTTUR: Tékkland — staðfest af bæjrnótaríus

MENNTUN: MSc í tölvunarfræði — staðfest af nemendafélagi háskólans

EIGN: Eigandi íbúðar #42 — staðfest af skrá nærsamfélagsins

ÓVIRKT VITNI: Hunsaði misgjörð — stefnu ekki fylgt — skráð af nágrannavitnum

SVIK: Prettaði nágranna um sparnað — skráð af dómstól nærsamfélagsins

Fullyrðingar eru staðfestar yfirlýsingar. Þær góðu og þær slæmu. Yfirvöld leggja orðspor sitt að veði fyrir þeim.

RÍKISSKILRÍKI — AFTURKALLANLEGT: ríkið getur ógilt það hvenær sem er.

DID — ÓAFTURKALLANLEGT: aðeins einkalykillinn þinn getur undirritað breytingar.

Þitt auðkenni. Þínir lyklar. Þínar reglur. Ekkert leyfi þarf.

Að lesa upplýsingar væri auðvelt og tiltölulega ódýrt, en að búa til staka færslu væri kostnaðarsamt og krefjandi. Ritun fylgdi skýrri samskiptareglu, þar sem útreikningur samkvæmt völdu algrími ræður nákvæmlega hvaða DID skuli beðið um staðfestingu á innsendum upplýsingum og hvernig haldið skuli áfram þannig að valinn þátttakandi vinni úr upplýsingunum fyrir þína hönd, birti þær og verði staðfestingaraðili þeirra.

Algrím gegn öfgum

Algrímssval á staðfestingaraðilum tryggir að útgefendur upplýsinga sem eru ekki öfgakenndir haldi, með tímanum, nánast hlutlausu jafnvægi milli kostnaðar við birtar upplýsingar og umbunar fyrir staðfestingu.

BIRTING KOSTAR TÍMA, ORKU OG PENINGA

AÐ SKRIFA INN Á NETIÐ ER ALDREI ÓKEYPIS — AÐ LESA ER ÞAÐ

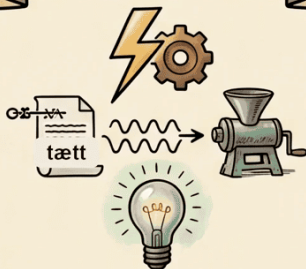
ÞRÍJAR RÁSIR — ALLAR ÞRÍJAR ERU RAUNVERULEGAR

TÍMI

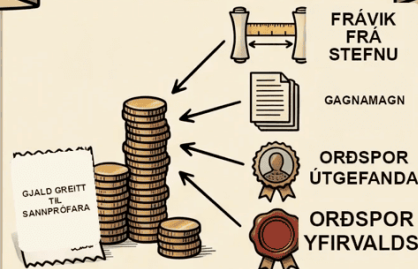
Þú biður meðan reikniritið velur sannprófara og sannprófarinn les skrána þína.

ORKA

undirritun, tæting, staðfesting — hvert þrep er raunveruleg útreikning og raunverulegt rafmagn.

PENINGAR

Því lengra sem fullyrðingin þín er frá stefnu sannprófarans, því stærri sem skráin er, og því minna traust sem útgefandinn eða yfirvald hans nýtur — því hærra gjaldið.

HVAÐ GERIST NÆST

Briggja þrepa staðfestingarkerðjan — sjá HVERNIG REIKNIRITIÐ VELUR SANNPRÓFARA, HVERNIG SANNPRÓFARINN SVARAR, VAL ÚTGEFANDANS Hvers vegna dýr skrif vernda orðspor — síðar í kaflanum

hávaði er dýr. Merki er verðmætt. Þess vegna (rúkkar netið fyrir að skrifa, ekki fyrir að lesa.

kostnaður yfir ítranir

HVER NÝ TILRAUN KOSTAR MEIRA

sva sannprófarans fellur inn í tímaröðina — sjá VAL ÚTGEFANDANS og HVERNIG REIKNIRITIÐ VELUR SANNPRÓFARA

1

2

3

sérhver höfnun eða endurkast bætist við tímaröðina sem reikniritið gleypir — og næsta tilraun er dýrari í öllum þremur rásunum.

lesósamhverfa

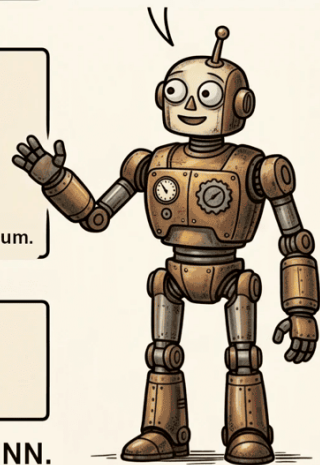
AÐ LESA ER ÓDÝRT

ókeypis að fletta upp

hver sem er má lesa orðspor og skrár — aðeins að skrifa kostar. Ósamhverfan er hönnunin.

AÐ SKRIFA KOSTAR — AÐ LESA GERIR ÞAÐ EKKI. ÓSAMHVERFAN ER TILGANGURINN.

Lítum á hvernig algrímið velur staðfestingaraðila.

■ Algrím

Algrímssval velur, á ófyrirsjáanlegan hátt, mismunandi staðfestingaraðila (eða mengi mögulegra staðfestingaraðila) fyrir mismunandi upplýsingar. Hash (einstefnu-stærðfræðifall sem framleiðir einstakt „fingrafar“ úr hvaða inntaki sem er — líkt og fingrafar af skjali) af öllu DID-skjalinu ræður staðsetningunni á samkvæmum hash-hring og velur staðfestingaraðila til greina.

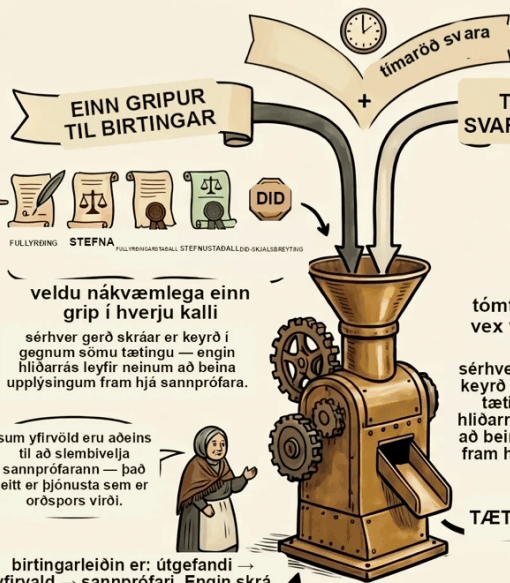
$$\text{verifier_DID} = \text{hash}(\text{DID_document})$$

Á mannamáli: algrímið tekur allt DID-skjalið þitt, reiknar út fingrafar af því, og það fingrafar ræður staðfestingaraðila þínum.

Með fyrsta staðfestingaraðilanum sem algrímið velur er ekki víst að þú, sem útgefandi, hafir áran-gur — orðspor þitt eða yfirlýstar stillingar uppfylla kannski ekki kröfur hans. Þú myndir halda leitinni áfram með algríminu að þeim næsta með því að framkvæma aðra endurkvæma ítrun, sem úthlutar þér enn öðrum staðfestingaraðila. Með hverju skrefi vex „fjarlægðin“ að markstaðfestingaraðilanum, og sömuleiðis þau lýsigögn sem verður að birta. Eftir því sem gögnin vaxa hækkar kostnaðurinn eðlilega (ekki aðeins vegna upphaflegrar stærðar fullyrðingarinnar, heldur einnig vegna lýsigagnanna sem safnast upp við hverja höfnun). Trúverðugar upplýsingar komast miklu auðveldar í gegn en vitlausir duttlungar. Það er undir hverjum og einum komið hversu hátt verð hann er tilbúinn að bera og hversu miklu færslan skiptir hann — öfgar eiga tryggt með að verða dýrar.

HVERNIG REIKNIRITIÐ VELUR SANNPRÓFARA

SANNGJÖRN MYNT KASTAÐ YFIR SAMFÉLAGIÐ ÞITT

TÍMARÖÐ FYRRI SVARA SANNPRÓFARA

tómt við fyrsta kall — vex við hverja höfnun

sérhver gerð skráar er keyrð í gegnum sömu tætingu — engin hlíðarrás leyfir neinum að beina upplýsingum fram hjá sannprófa.

SAMFÉLAGIÐ ÞITT OG NÁGRENNI ÞESS

sérhvert andlit hefur sömu líkur — tætingin lendir jafnt af handahófi

þú getur ekki valið sannprófarann þinn — reikniritið kastar myntinni, og allir hér hafa jafnar líkur.

A ER HÆGT AÐ BRJÓTA ÞAÐ MEÐ HRAU AFLI?

ég gæti malað þúsundir draga þar til eitt lendir á sannprófarann sem ég vil...

lítillga ólíkt

gjörólíkt

algjörlega ólíkt

tætingin er ákvörðuð en frummyndarþolin — hver lítill breyting kastar valinu eitthvað ótengt.

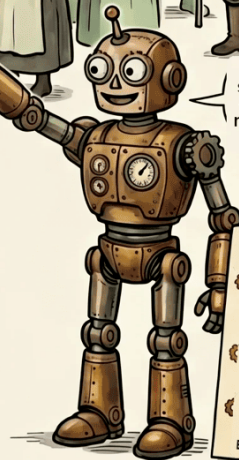
B EN YFIRVALDIÐ INNSIGLAR AFGANGINN

SÖNNUNARGÖGN UNDIRRITTUÐ AF YFIRVALDI UM AÐRA

...en ég get ekki spáð fyrir um hvað yfirvaldið mun undirrita — og ég get ekki sagt hvort hún er í bandi með mér eða ekki.

af því tætingin gleypir líka sönnunargögn undirrituð af yfirvaldi getur útgefandinn ekki spáð fyrir um elgin tætingu. Fyrir samfélagið verður spurningin: treystum við þessu yfirvaldi — og þessum útgefanda-með-þessu-yfirvaldi — yfirhöfuð?

sannprófarinn þinn

HVAD GERIST NÆST

- Sannprófarinn svarar með verði — eða hafnar með ástæðu — sjá HVERNIG SANNPRÓFARINN SVARAR
- Útgefandinn ákveður hvað gera skal við það svar — sjá VAL ÚTGEFANDANS
- Sérhver ný tilraun bætir við kostnaðinn — eins og sýnt var áður í BIRTINGARKOSTNAÐUR

REIKNIRITIÐ VELUR — EKKI ÞÚ.

HVERNIG SANNPÓFARINN SVARAR

SAMPYKKJA MEÐ VERÐI — EÐA HAFNA MEÐ ÁSTÆÐU

sannpófarinn vegur
fjögur atriði áður en hann
svarar.

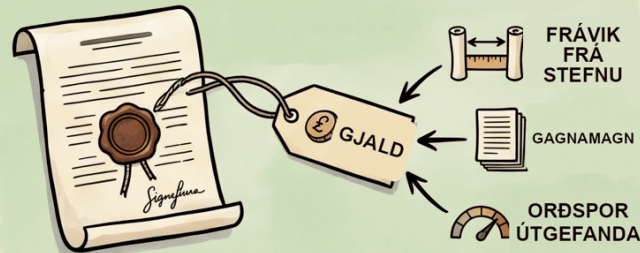
HAFNA — MEÐ ÁSTÆÐU

-
- orðspor útgefandans er of lágt fyrir mig
 - yfirvaldið að baki þessari skrá er ekki eitt sem ég treysti
 - stefna útgefandans er of langt frá minni til að brúa
 - skjalið sjálft stenst ekki reglur stefnu minnar

sannpófarinn skráir HVERS VEGNA — svar hans er notað í næstu tilraun.

SANNPÓFARINN ANNADHVORT SETUR VERÐ — EÐA SEGIR ÞÉR HVERS VEGNA
EKKI.

SAMPYKKJA — MEÐ VERÐI

sannpófarinn samþykkir að birta — en verðið endurspeglar hversu langt
fullyrðingin er frá stefnu hans, hversu mikil gögn hún ber, og hversu mikið
traust útgefandinn nýtur.

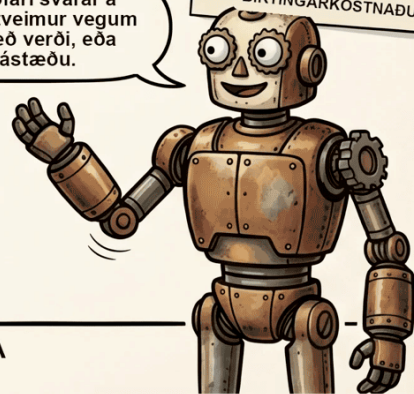
svar sannpófarans bætist við tímaröðina — eins og sýnt
er í HVERNIG REIKNIRITIÐ VELUR SANNPÓFARA

hvað sem sannpófarinn segir,
verður svar hans inntak í næsta kall.

sérhver sannpófari svarar á
annan af þessum tveimur vegum
— samþykkir með verði, eða
hafnar með ástæðu.

HVAÐ GERIST NÆST

- Útgefandinn ákveður hvað gera skal við þetta svar — sjá VAL ÚTGEFANDANS
- Sérhvert svar breytir kostnaði næstu tilraunar — eins og sýnt var áður í BIRTINGARKOSTNAÐUR

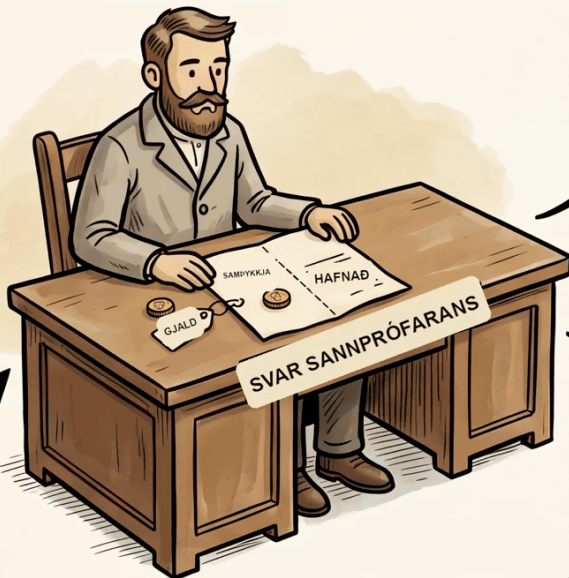
Hvað sem staðfestingaraðilinn ákveður að svara staðfestingarbeiðni þinni, þá er boltinn aftur hjá útgefandanum: hann getur samþykkt tilboð staðfestingaraðilans um staðfestingarpjónustu, fellt svarið inn í tímaröðina og reynt aftur (dýrar), eða gengið burt og kyngt hinum töpuðu kostnaði.

Til að gefa upplýsingum þínum meira vægi og betri líkur á að þær verði samþykktar hjá staðfestingaraðilum gætir þú — sem útgefandi með hagsmuni af upplýsingunum sem gefnar eru út — nýtt þér þjónustu **trausts álitsaðila**. Álitsaðilinn annaðhvort hafnar innsendum upplýsingum eða samþykkir þær og leggur gott nafn sitt (orðspor) að veði fyrir þeim. Álitsaðilinn óskar að jafnaði eftir gögnum úr raunheiminum, sannreynir þau og flokkar þau. Útkoman er bókun um mat hans á tilteknu máli á tilteknum tíma. Hugsðu um álitsaðila sem sérfræðing í tiltekinni tegund þjónustu, bæði í raunheimi og stafrænum heimi — til dæmis rannsakanda, endurskoðanda, tryggingafélag, birgi tiltekins vöruflokks (í raun hvaða efnahagslegan geranda á markaði sem er).

VAL ÚTGEFANDANS

HVAÐ SKAL GERA VIÐ SVAR
SANNPRÓFARANS

hvað sem sannprófarinn sagði,
hefur útgefandinn nú EITT svar
á borðinu.

aftur til HVERNIG REIKNIRITÍÐ
VELUR SANNPRÓFARA — sýnt áður

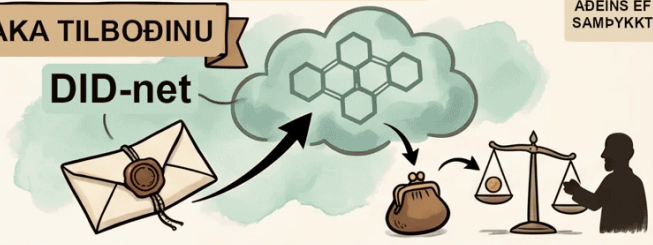
aðeins endurtekningarleiðin lýkkjar — bæði samþykki og að ganga burt ljúka
sögunni.

TAKA TILBOÐINU

DID-net

ÞRJAR
ÚTGÖNGULEIÐIR

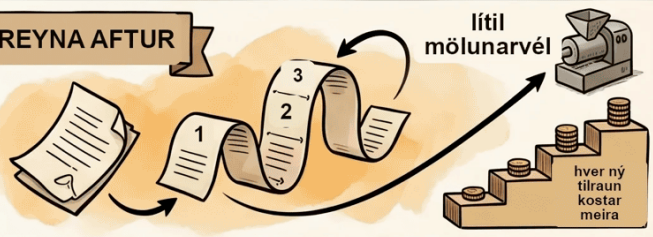
AÐEINS EF
SAMPYKKT

útgefandinn greiðir gjaldið — skráin er birt á
netinu. Aðeins í boði ef sannprófarinn samþykkti.

REYNA AFTUR

lítill
mölunarvél

svarið er sett inn í tímaröðina — reikniritið kastar aftur. Virkar hvort sem
sannprófarinn samþykkti á verði sem útgefandanum líkar ekki, eða hafnaði
alfarið.

GANGA BURT

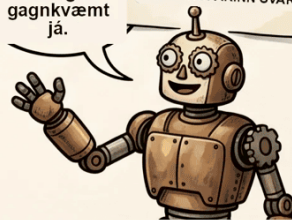

útgefandinn hendir drögunum. Ekkert er
birt — en ekkert meira er greitt heldur.

HVAÐ GERIST
NÆST

sannprófarinn ákveður
hvernig —
útgefandinn ákveður hvort.
Birting er gagnkvæmt
já.

Sérhver ný tilraun breytir
kostnaði næstu tilraunar
— eins og sýnt var áður í
BIRTINGARKOSTNAÐUR
Svar sannprófarans sjálft
— eins og sýnt var áður í
HVERNIG
SANNPRÓFARINN SVARAR

SANNPRÓFARINN LEGGUR TIL — ÚTGEFANDINN RÆÐUR.

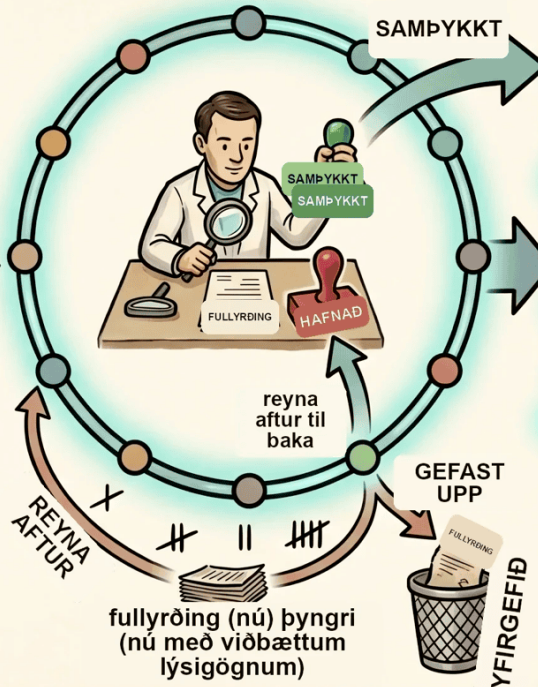
ÞREP 1 —
BIRTA
FULLYRÐINGU

ÞREP 2 —
GÆÐASÍA

ÞREP 3 —
ENDURKVÆM
STAÐFESTING

ÞREP 4 —
VARANLEG
SKRÁNING

Varanlegt.
Sannreynanlegt.
Opinbert.

DÝRT AÐ FALSA. ÓDÝRT AÐ STAÐFESTA.

Þegar þú reynir að birta upplýsingar í netinu inniheldur það líklega þegar upplýsingar um gerendur sína — það eru orðsporsmerki. Að rata um hvernig lesa skuli orðsporsmerki — hvað þau þýða fyrir þig í mismunandi aðstæðum og hvaða áhættu þau bera — er ekki endilega einfalt. Hver þátttakandi getur horft á orðsporsfærslur á mismunandi hátt í gegnum DID sitt, eftir þeim aðstæðum sem hann er að fást við gagnvart mótaðilanum. Er mótaðilinn áreiðanlegur greiðandi, eða þarf ég að krefjast greiðslu fyrirfram fyrir viðskipti? Bera vörurnar sem boðnar eru umsagnir um falin svik eða galla? Er verið að reyna að smjúga undan samningsbundinni ábyrgð þegar eitthvað fer úrskeiðis? Stundum kemur flóknari sýn á heildarsamkvæmni mótaðilans að góðum notum — það veltur á óskum þess sem biður um yfirlitið. Markaðurinn gæti boðið vörur og þjónustu sem einfalda, vinna úr og skýra lestur orðspors í samhengi þeirra aðstæðna sem við á. Ýmsir álitsaðilar og sú þjónusta sem þeir bjóða geta líka þjónað þessum tilgangi.

HVERNIG LESA MÁ ORÐSPOR

UPPLÝST ÁKVÖRÐUN

Hún veit við hvern hún á.

BLINT TRAUST

Hann hefur enga hugmynd við hvern hann á.

ÁÐUR EN ÞÚ VEITIR LÁN. ÁÐUR EN ÞÚ UNDIRRITAR. ÁÐUR EN ÞÚ TREYSTIR.

Dæmi

Dæmigerðar upplýsingar sem útgefendur hafa áhuga á — og eru verðmætar öðrum — varða atburði umfram venjuleg mannleg samskipti í raunheimi eða sýndarheimi.

Neikvæð dæmi: - sönnun um refsiverð brot (t.d. yfirfarin af traustum rannsóknaraðila) - óbein sönnun (veik ein og sér, en tölfræðilega uppsöfnuð) — t.d. endurtekin nærvera nálægt mörgum þjófnuðum á stuttum tíma → enn tilviljun? - samningsbrot

Jákvæð dæmi: - bætt tjón (sjálfviljugt eða undir þrýstingi frá samfélaginu sem refsing) - samþykki og afplánun refsingar sem álitsaðili X lagði til - álitsaðili X afturkallaði viðurkenningu á eignarrétti brotamannsins að vissu marki

Það er undir hverjum og einum komið að safna tiltækum upplýsingum um mótaðilann og meta áhættuna eftir eigin óskum.

HVERS KONAR FULLYRÐINGAR GETA BIRST?

DÆMI UM FULLYRÐINGARGRIPINN

—

NEIKVÆÐAR FULLYRÐINGAR

LÍKAMSÁRÁS
réðst líkamlega á aðra manneskju

ÞJÓFNAÐUR
tók eigur annars án samþykkis

SVIK
blekkti einhvern í eiginhagsmunaskyni

SAMNINGSROF
stóð ekki við umsamda skyldu

ÆRUMEIÐING
dreifði skaðlegum ósannindum

VANRÆKSLA
skildi skjólstæðinga eða skyldur eftir án umsjár

(fullyrðing er yfirlýsing um einhvern)
— hér eru þær gerðir sem fólk birtir.)

+

JÁKVÆÐAR FULLYRÐINGAR

SKAÐI BÆTTUR
lagfærði tjón sem áður var valdið

SKULD GREIDD
greiddi að fullu það sem skuldað var

AÐSTOÐ VEITT
hjálpaði öðrum með eigin fórn

STAÐFEST SÉRÞEKKING
sönnuð færni í iðn eða fagi

FRAMÚRSKARANDI
ÞJÓNUSTA
langvarandi framlag til samfélagsins

aðeins dæmi — sérhver fullyrðing fylgir fullyrðingarstaðli, og hver staðall getur bætt við fleirum.

þú þarft ekki að taka þátt — en ef hegðun þín hefur áhrif á aðra getur einhver birt fullyrðingu um það.

FULLYRÐINGAR ERU LEIÐ HEGÐUNAR INN Á NETIÐ.

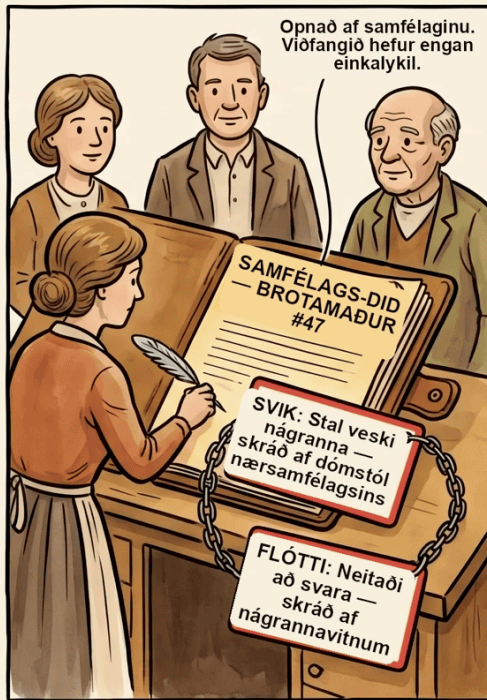
■ Hvort upplýsingar um þig birtast í netinu veltur eingöngu á þinni eigin hegðun.

Þú þarft aldrei að ganga í slíkt net, en samt geta upplýsingar um þig birst í því. Það veltur eingöngu á gjörðum þínum og þeim áhrifum sem þær hafa á aðra.

SAMFÉLAGIÐ GETUR OPNAÐ EITT FYRIR ÞIG

Hann á ekkert eigið DID.
Hann skráði sig aldrei.

Þú opnaðir ekki DID, svo
samfélagið opnar eitt UM þig.
Neikvæðar fullyrðingar festast hér.

Þú getur opnað þitt eigið
— en samfélagið tengir
þau tvö. Orðspor fylgir
manneskjunni, ekki
lykilinum.

1. ÞÚ VELÐUR
SKAÐA

2. SAMFÉLAGIÐ
SKRÁIR

3. ÞÚ KEMST EKKI
UNDAN

Þú getur sleppt því að opna DID. Þú getur ekki sleppt orðspori þínu.

Það sem ég hef nú brugðið stuttlega upp mynd af er hvernig samfélagsnet innblásið af dreifstýrðu auðkenni (DID) gæti virkað. Megintilgangur DID-hugmyndanna er að styrkja friðhelgi einkalífs og frelsi með þeirri meginreglu að gerast áskrifandi að þeim reglum sem ég mun fylgja og lifa eftir — með því að gefa notendum getuna til að ákveða hvaða upplýsingum þeir deila og við hvaða skilyrði.

Ég legg til að tengja DID enn frekar saman í samskiptanet þar sem handhafar þeirra skiptast á endurgjöf, jafnvel umfram þær aðstæður þar sem eitthvað hefur hent einhvern og samfélagið eða einstaklingur þarf að bregðast við. Slíkur fyrirbyggjandi samanburður á þeim reglum sem við höfum skráð okkur fyrir — með þeim möguleika að reikna út efnahagslegar og aðrar afleiðingar gagnkvæmra frávika í væntingum um hvernig hinn aðilinn eigi að starfa — mætti telja hvatningu til að finna samstöðu. Í stað frelsis myndi slíkt kerfi leggja áherslu á sjálfviljuga ákvarðanatöku ásamt ábyrgð á hegðun í raunheimi.

Einstaklingur getur ekki brotið kerfið einn — hópur fólks á meiri möguleika, og hópur fólks með umsamda samstöðu og hvata til að draga saman á mörgum málum á enn meiri möguleika á að standast forræðishneigðir. Forsendan um samtök úr fyrsta kaflanum verður uppfyllt þegar tvö skilyrði eru til staðar: DID-orðsporsnetið nær yfir samfélög nægilega vel til að notkun þess hætti að vera framandi. Og á sama tíma verður þessi samfélagshluti efnahagslega mikilvægur minnihluti sem getur samið af festu við afganginn af samfélaginu.

■ Sjálfviljugheit gegn frelsi

Frelsi — í jákvæðri merkingu — væri aukaáhrif þess að vega saman tvo þætti: sjálfviljugheit og þrýsting umhverfisins í átt til ábyrgðar.

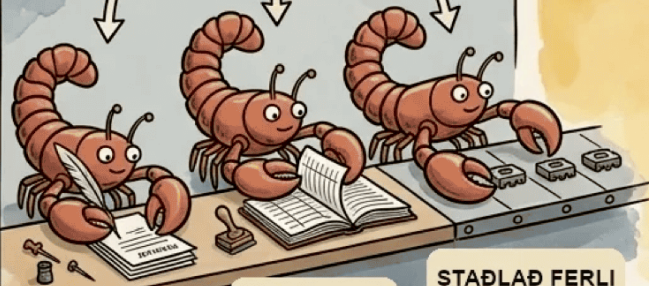
■ Tímabil gervigreindar og gildi orðspors

Á tímabili gervigreindar er allt sem tengist hugrænni hugsun sjálfvirknivætt — og það gæti gengið enn lengra. Hvað stendur þá eftir í mannlegri starfsemi sem samkeppnisforskot? Svarið er erfitt, og eitthvað mun áreiðanlega finnast, en eitt getum við sagt með vissu: orðspor mun ráða úrslitum. Staðfestanleg saga um hegðun þína, skuldbindingar þínar og efndir þeirra — það er eitthvað sem gervigreind mun ekki byggja upp fyrir þig.

EF GERVIGREIND SÉR UM HUGSUNINA — HVAÐ ER EFTIR FYRIR ÞIG?

GERVIGREINDARUMBOD TAKA YFIR ENDURTEKNU VINNUNA

STÖÐLUD FERLI FYRIRTÆKJA

eitt af öðru er endurtekna hugræna vinnan afhent umboðum.

SVO HVAÐ ER EFTIR FYRIR MANNESKJU?

hver sem er getur valið sömu hugmynd.
hvað gerir einn bakara, einn smíð, eitt gervigreindarverkstæði frábrugðið því næsta?

ORÐSPOR — ÞAÐ SEM AÐGREINIR TVÖ

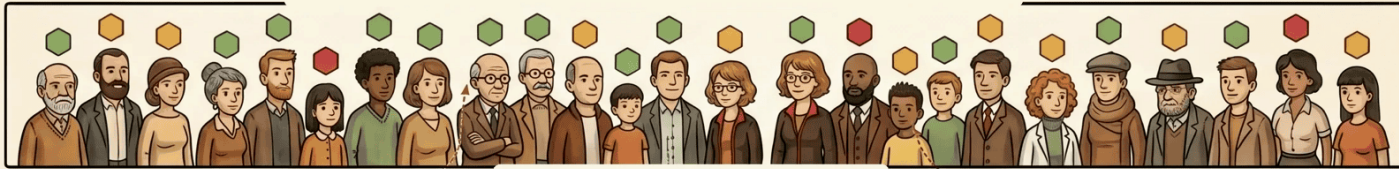
án orðspors líta allir bakarar eins út — og stærsta vörumerkið gleypir þá alla.

gæti þetta verið dreifstýrða leiðin sem heldur gervigreind í taumi — það sem kemur í veg fyrir að einn aðili eignist allan markaðinn?

GERVIGREIND SJÁLFVIRKNIÐÆÐIR VINNUNA — ORÐSPOR HELDUR ÞÉR MENNSKUM.

HAGFRÆÐI SANNLEIKANS

Samfélagsræma

EITT SAMFÉLAG. ÓLÍKAR AFSTÖÐUR.

ÓVINSÆLT EN ÁSÆTTANLEGT

INNSENDINGIN

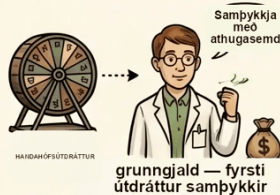

ÚTDRÁTTURINN

Útdrættir eru sanngjarnir — valdir sannprófar taka áhættuálag

INNAN SAMSTÖÐU

grunn gjald — fyrsti útdráttur samþykkir

UTAN SAMSTÖÐU

Útdrættirnir halda áfram — enginn valinn sannprófi mun undirrita

YFIRGEFID

ENDURGREIÐSLAN

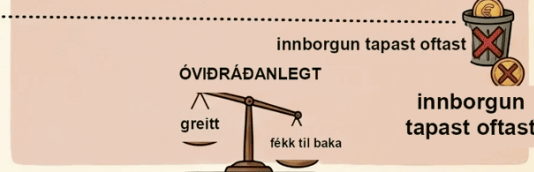

að mestu endurgreiðtu, samt tapast með tímanum

LÍTID EITT DÝRARA

full endurgreiðsla að meðaltali

innborgun tapast oftast

HÖFUÐBÓKIN

NEDSTA EFTIRLITSRÆMA

REIKNIRITID VELUR SANNGJARNT. FÖLK VERÐLEGGUR ÞAD SEM ÞAD TRÚIR.

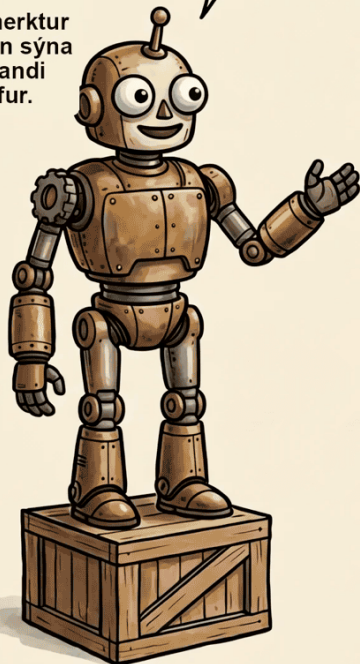

JAFN ÚTDRÁTTUR. ÓJAFNT SVAR. ÞVÍ LENGRA FRÁ SAMSTÖÐU, ÞVÍ HÆRRÁ VERÐ.

HVAÐ ER BIRT Á NETINU

fimm hluti er hægt
að birta — hver
þeirra hefur útgáfur.

sérhver gripur
er
útgáfumerktur
— merkin sýna
núverandi
útgáfur.

v1

DID-SKJAL

auðkennisskráin þín
á netinu — lyklar,
lýsigögn, netfang.

UMSJÓN: DID-handhafinn

v2

FULLYRÐINGARSTAÐALL

skemað sem fullyrðing
verður að fylgja — hvað
telst gild sönnunargögn.

UMSJÓN: yfirvald með
orðspor á sviðinu

v3

STEFNUSTAÐALL

skemað sem stefna
verður að fylgja — lögun
samþykktarreglna.

UMSJÓN: yfirvald
með orðspor á sviðinu

↓ leitt af

↓ leitt af

v4

FULLYRÐING

yfirlýsing um viðfang, sem fylgir
fullyrðingarstaðli — birt af
útgefanda, meðundirrituð af
yfirvaldi staðalsins ef bæði
útgefandi og sannprófarí óska
þess.

UMSJÓN: útgefandi birtir
— viðfangið er markmiðið
fullyrðingar eru af tveimur
gerðum — jákvæðar (+) og
neikvæðar (-).

v5

DID-STEFNA

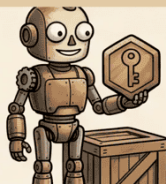
yfirlýstar reglur DID —
notaðar við staðfestingu,
samstöðu og útgáfu.

UMSJÓN: DID-handhafinn
(ein stefna á hvert DID)

SÉRHYVER GRIPUR ER ÚTGÁFUMERKTUR. SÉRHYVER ÚTGÁFA ER OPINBER.

HVAÐ ER INNI Í DID-SKJALI?

DÆMI UM DID-SKJALSGRIPINN

DID-skjalið þitt er auðkenniskortið þitt á netinu — hér er hvað það geymir.

REITIR SEM ÞÚ FINNUR INNAN Í

LYKLAR OG UNDIRRITUNARREGLUR

hver lykill veitir eina heimild — breyta þessu skjali, gefa út fullyrðingu, starfa sem yfirvald, hafa umsjón með stefnu eða framselja endurheimt. Heimildir má afhenda öðru DID og afturkalla síðar.

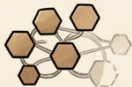
NETFÖNG

hvar netið nær til þín — breytanlegt án þess að endurskrifa auðkenni þitt

BÚÐ TIL OG ÚTGÁFUMERKT

hvenær þetta auðkenni birtist fyrst, og hvaða útgáfu þú ert að lesa núna

TENGÐ AUÐKENNI

yfirlit yfir DID sem þú ert tengdur — þægindasýn, tæknilega geymd annars staðar

ARFTAKAMERKI

ef auðkenni þitt tapast eða er stolið getur yfirvald merkt þetta DID lokið og bent á arftaka þinn

DID-handhafinn skrifar hverja nýja útgáfu — en sérhver útgáfa verður að standast staðfestingu áður en netið birtir hana.

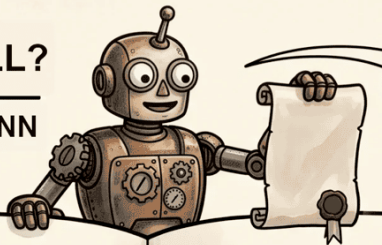
þú skrifar það — netið staðfestir það. Þú getur ekki bara birt sjálfan þig til tilveru.

ÞÚ SEMUR AUÐKENNI ÞITT — NETIÐ STAÐFESTIR ÞAÐ.

HVAÐ ER FULLYRÐINGARSTAÐALL?

DÆMI UM FULLYRÐINGARSTAÐALSGRIPINN

staðallinn er auða eyðublaðið —
fullyrðing er útfyllta eyðublaðið.
Leyfðu mér að sýna þér bæði hlið
við hlið.

STAÐALLINN — AUÐA EYÐUBLAÐIÐ

VIÐFANGS-DID
DID sem þessi fullyrðing snýst um

ÚTGEFANDA-DID
DID sem undirritar fullyrðinguna

HVENÆR OG HVAR
dagsetning og staður

SAMÞYKKTAR GERÐIR SÖNNUNARGAGNA
aðeins þessar gerðir sönnunargagna gilda

NÍÐURSTÖÐUKVARÐI
ekkert / vægt / miðlungs / alvarlegt
veldu nákvæmlega eitt þrep — enginn frjáls texti

FULLYRÐING — ÚTFYLLTA EYÐUBLAÐIÐ

VIÐFANGS-DID
did:nwo:alice-9f2b...

ÚTGEFANDA-DID
did:nwo:magistrates-04...

HVENÆR OG HVAR
3. mars, markaðstorg

SAMÞYKKTAR GERÐIR SÖNNUNARGAGNA
ljósmynd ✓ — vitnæiður ✓
— læknisvottorð ✓

SAMÞYKKTAR GERÐIR SÖNNUNARGAGNA
miðlungs — þrep 2 af 4

sérhver reitur vinstra megin á nákvæmlega eina útfyllta samsvörun hægra megin — það er það sem gerir tvær fullyrðingar af sömu gerð samanburðarhæfar.

innsigli yfirvaldsins á útfyllta fullyrðingu
er heit: ferlinu var raunverulega fylgt.

Ég legg orðspor mitt
að veði fyrir því að
þetta hafi verið unnið
eftir staðlinum.

LIKAMSARÁS
v3

SKULD
v2

LÆKNISADSTÖÐ
v4

ÍDNFÆRNI v1

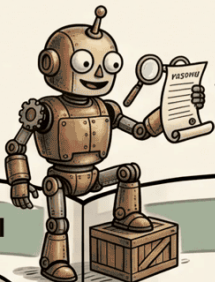

VITNISBURÐUR
v5

STAÐALLINN ER EYÐUBLAÐIÐ — FULLYRÐING ER EYÐUBLAÐIÐ ÚTFYLLT OG STAÐFEST.

HVAÐ ER DID-STEFNA?

DÆMI UM DID-STEFNUGRIPINN

stefnan mín snýst ekki um hvernig fullyrðing er skrifuð — það er hlutverk staðalsins. Stefnan mín er hvernig ég ákveð hvort ég læt fullyrðinguna yfirhöfuð varða mig; treysti ég þeim sem undirritaði hana, treysti ég yfirvaldinu að baki staðli þeirra, og er málið yfirleitt athygli minnar virði?

STAÐALLINN — ERFÐ SJÁLFGEFIN GILDI

	HEITI REGLU	ég samþykki útgefendur með orðspor yfir fimm af tíu
	TRAUSTLISTI YFIRVALDA	ég samþykki staðla frá hvaða yfirvaldi sem er þar sem eigið orðspor er yfir fjórum af tíu
	VERÐFERILL GEGN RUSLI	að senda til mín er ódýrt fyrir efnismiklar, sjaldgæfar fullyrðingar — og hækkar hratt fyrir smávægilegar eða endurteknar.
	SAMEINUÐ VOGUN	orðspor útgefanda og orðspor yfirvalds margfaldast, smávægilegt efni helmingar niðurstöðuna

stefna endurskrifar ekki staðallinn — hún dæmir fólkið og málið. Halda, breyta, fjarlægja, bæta við — fjórir einfaldir leikir ofan á sameiginlegan upphafspunkt.

MÍN STEFNA — LEIDD AF HONUM

✓	HALDIÐ	✗	FJARLÆGT	+	BÆTT VIÐ
hak	BREYTT	adgerðarorð	adgerðarorð	adgerðarorð	
hert — ég krefst sjö af tíu					
ég treysti dómurum og læknum fullkomlega. Ég helminga vægi fullyrðinga undir bæjareftirlitinu. Ég hafna alfarið öllu undir hafnarlögreglunni.					
smávægilegar ónæðisfullyrðingar kosta mig ekkert að hunsu — ég einfaldlega les þær ekki					
haldið — sjálfgefi ferillinn hentar mér vel					
fjarlægt — ég nota mína eigin formúlu					
bætt við — sérhver ný fullyrðing frá sama útgefanda um mig á einu ári kostar tífalt á við þá síðustu					
bætt við — ég neita að lesa nokkra fullyrðingu skráða milli miðnætis og dögunar					

STAÐFESTING — stefnan mín sýar bæði innkomnar fullyrðingar og mín eigin drög áður en ég gef þau út. Útgáfa er staðfesting á útleiðinni.

STEFNAN ÞÍN DÆMIR SENDIBOÐANN — EKKI EYÐUBLAÐIÐ.

SAMSTAÐA — stefnan mín er atkvæði mitt þegar samfélagið semur um sameiginlegar reglur.

Hvers vegna netið er óritskoðanlegt

Hingað til höfum við lýst því sem netið getur gert. Nú skulum við beina sjónum að því hvers vegna ekki er hægt að slökkva á því eða ritskoða það.

Netið verður líklega byggt á meginreglum Tor-netsins og onion routing (leið til að hylja netumferð með meginreglum Mixnet) — tækni þar sem samskipti fara í gegnum nokkur lög af dulritun og enginn einstakur hnútur veit í senn hver sendandinn og viðtakandinn eru. Miðlæg stofnun getur ekki litið yfir öxlina á þér, því það er hvergi til staðar þaðan sem hægt er að horfa.

Þú getur barist gegn því, en þú getur ekki sigrað — nema þú steypir öllu landinu í alræðislegt eftirlit á stigi einstakra netpakka og lágstigsaðgerða á hverjum vélbúnaði sem tengist internetinu og á í samskiptum á tilteknu orðsporsneti. Og það er einmitt valið sem miðstýringin stendur frammi fyrir: annaðhvort að setta sig við að borgarar hafi verkfæri sem er utan seilingar þinnar, eða grafa sjálfa þig ofan í dimm horn efnahagslegrar stöðnunar í nafni alræðislegrar stjórnnunar.

Gerum okkur engar tálvonir — jafnvel lýðræðisleg stjórnvöld munu reyna þetta í baráttu sinni fyrir miðstýringu. Þau myndu frekar hlekkja fólk en að afsala sér völdum.

HVERNIG SKILABOÐIN ÞÍN HALDAST ÓREKJANLEG

TVÆR VARNARLÍNUR Í EINU — LÖG OG HÁVAÐI

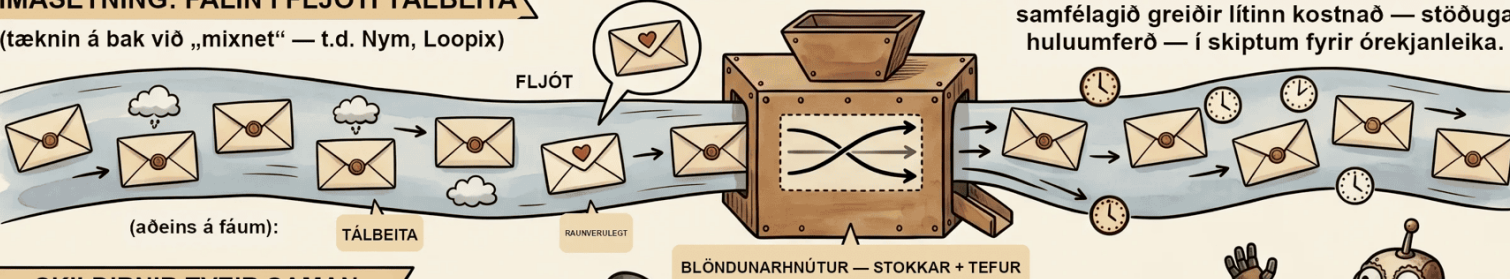
INNIHALD: VAFIÐ Í LÖG

(tæknin á bak við Tor — „onion routing“)

TÍMASETNING: FALIN Í FLJÓTI TÁLBEITA

(tæknin á bak við „mixnet“ — t.d. Nym, Loopix)

SKILDIRNIR TVEIR SAMAN

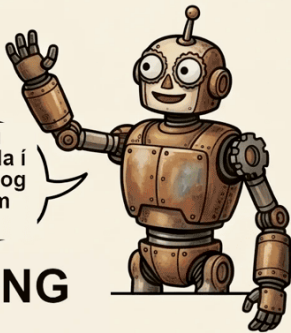
FYLKI	FELUR HVER ↔ HVER?	FELUR HVENÆR?
AÐEINS LÖG	✓ JÁ	✗ NEI
AÐEINS HÁVAÐI	✗ NEI	✓ JÁ
LÖG + HÁVAÐI	✓ JÁ	✓ JÁ

(onion routing + mixnet — samsetningin myndar þá hvarfgráur)

hundrað umslög á klukkustund — hvert þeirra skiptir máli?

eftirlitsmaðurinn sér flæðið en getur ekki greint RAUNVERULEGT frá TÁLBEITU

raunverulegu skilaboðin synda í fljóti tálbeita — og klæðast fjórum kápum.

INNIHALD FALIÐ AF LÖGUM — TÍMASETNING FALIN AF HÁVAÐA.

Augljósum efasemdum svarað

Kerfið sem lýst hefur verið vekur eðlilega upp fjölda spurninga. Svörum þeim algengustu.

Háð tækni

Þú hefur líklega þegar tekið eftir því að, ólíkt nútímaríkinu — sem hefur verið með okkur í um 150 ár — er orðsporsnetslausnin eins og henni er lýst hér mjög háð tækni hins hnattræna / staðbundna internets. Ef bilun verður er starfsemi slíks nets í hættu.

Ef bilunin er tímabundin tapast engin gögn né samkvæmni fullyrðinga í netinu, og orðsporsstaða sem náðst hefur innan samfélaga ætti heldur ekki að raskast. Ólíkt sambærilegum greiðslunetum gerir þetta net ráð fyrir mjög lágrí tíðni ferla og gagnaeininga. Að þessu leyti er dreifstýrða orðsporsnetið ekki frábrugðið ríki dagsins í dag, sem er líka orðið mjög háð tækni og hefur gleymt hvernig á að vinna með pappírsspjaldskrár (þótt það ætti ekki annarra kosta vöð í neyðaráætlunum).

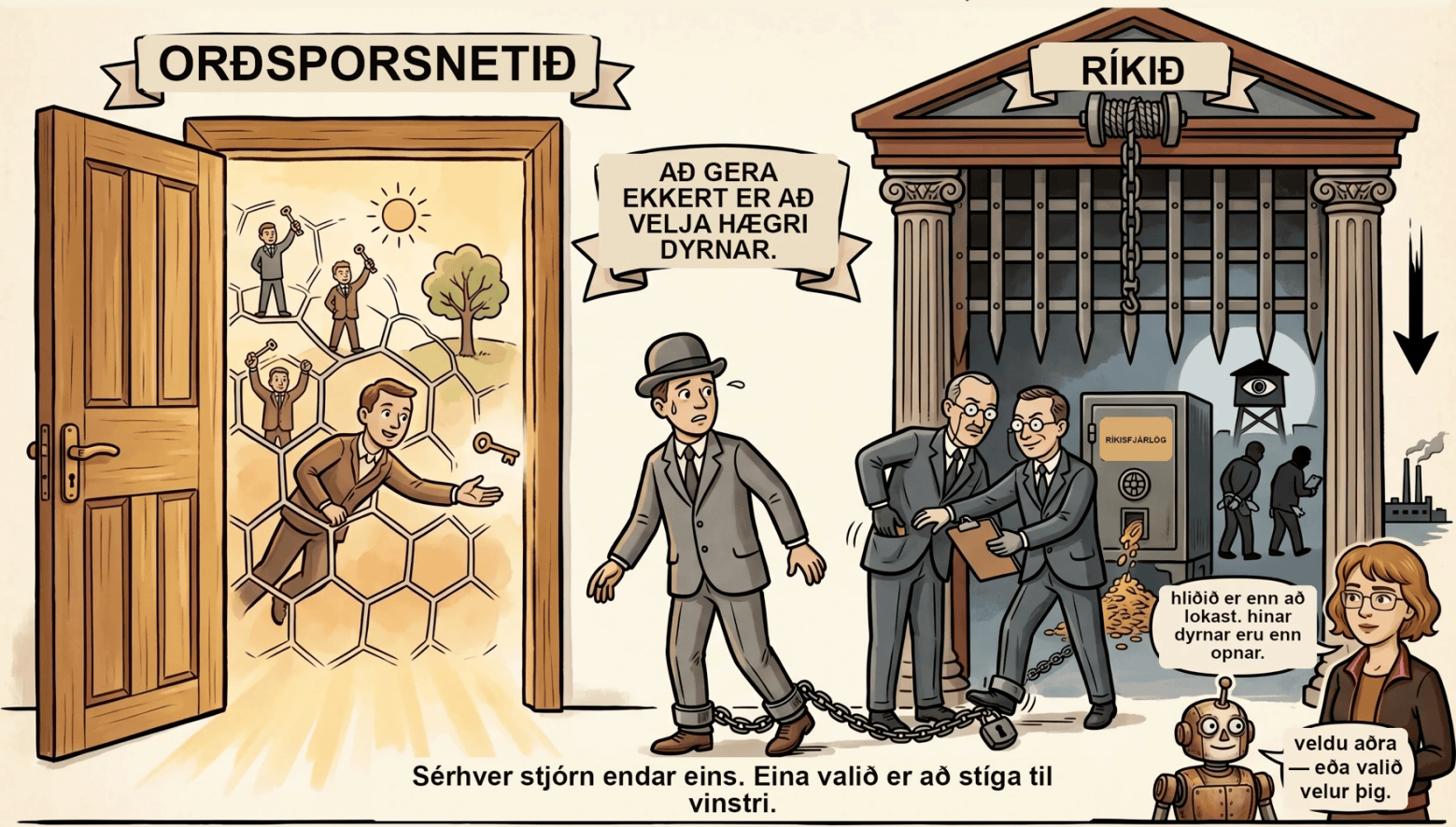
Próunarlegur arftaki ríkisins í formi orðsporsnets getur, ef varanleg bilun verður (hörmung af áður óþekktu stærðargráðu), fallið til baka í frumstaðara miðstýrt kerfi — ríkið.

Tæknin gerir mannkyninu kleift að ná hærri menningarlegum formum stjórnunar og færir okkur ávinning, en einnig áhættu.

Er ég að kasta peningum út um gluggann með því að birta í netinu?

Kostnaðurinn við að birta fullyrðingu í orðsporsnetinu er að miklu leyti ekki tapaður. Gagnsemi skilaboða útgefanda sem sett eru í netið — upplýsingar um raunverulegar misgjörðir, staðfesta reynslu, viðeigandi viðvaranir — skilar sér tölfræðilega yfir lengri tíma í formi gjalda fyrir að staðfesta fullyrðingar annarra úr samfélaginu. Samfélagið hagnast, útgefandinn byggir upp orðspor, og kostnaðurinn við að birta

TVÆR LEIÐIR — RÍKIÐ LOKAR, NETIÐ OPNAR

RÍKIÐ LOKAR SJÁLFKRAFA. NETIÐ OPNAR AF VALI.

sannar upplýsingar nálgast þannig endurgreiðanlega tryggingu, sem aðeins þarf að draga frá minni hluta raunverulegs viðhaldskostnaðar netsins. Á hinn bóginn skila ósannar eða léttvægar færslur sér ekki — kostnaður þeirra er hreint tap. Heiðarleiki er því ekki aðeins siðferðilegt val, heldur einnig efnahagslega skynsöm stefna.

Að frádregnum viðhaldskostnaði netsins mætti kalla þessa meginreglu meginreglu efnahagslegs hlutleysis — ég tapa ekki þegar ég er með samfélaginu, ég tapa þegar ég er á móti því.

Samfélagið hefur einnig samhjálparleiðir til að meta heiðarlega framgöngu meðlima sinna. En gerum okkur engar tálvonir: ákall um samhjálp spretta að mestu af félagslegum þrýstingi samfélagsins, svo þetta er kannski ekki samhjálp í sjálfviljugri merkingu orðsins.

Hvað ef einhver býr til mörg auðkenni?

Einstaklingur getur rekið mörg DID-auðkenni samhliða. Að byggja upp orðspor fyrir hvert auðkenni krefst hins vegar sjálfstæðrar fyrirhafnar — tíma, orku, peninga.

Engar flýtleiðir: hvert auðkenni verður að safna sínum track record¹ með raunverulegri virkni. Að viðhalda samhliða auðkennum er því vísvitandi dýrt.

Í frjálsum samfélögum letur kostnaðurinn misnotkun.

¹**Track record** — almennt: saga fyrri árangurs, sigra og ósigra einstaklings eða skipulagsheildar. Hér: summa allra fyrri samskipta tiltekins DID-auðkennis í netinu — staðfestar fullyrðingar, samþykktar og hafnaðar færslur — sem orðspor þess er dregið af.

Í einræðisríkjum verða samhliða auðkenni hins vegar að verkfæri til að lifa af: þau gera kleift að skipuleggja neðanjarðarnet, rata öruggar um svarta markaðinn, og veita hólfaða² mótspyrnu, þar sem afhjúpun eins auðkennis afhjúpar ekki hin — og eftir að stjórnin fellur leyfa þau óaðfinnanlega endurkomu í opinbert líf og það orðspor sem þar var byggt upp, og jafnvel samruna hins áður opinbera og hins leynilega DID í eitt sameinað mengi færslna í gegnum fullyrðingu.

²**Compartmentalization** (af e. *compartment*) merkir að skipta upplýsingum í einangraðar einingar svo að afhjúpun einnar einingar stefni ekki hinum í hættu. Meginregla þekkt úr leyniþjónustum: útsendari þekkir aðeins sinn hluta aðgerðarinnar, svo jafnvel undir þvingun getur hann ekki afhjúpað heildina.

SAMA FYRIRHÖFN — SÓUNARSAMT VARAPLAN Í FRELSI, LÍFLÍNA UNDIR HARÐSTJÓRN

SAMHLIÐA AUÐKENNI KOSTA ÞAÐ SAMA — EN KAUPA ÓLÍKA HLUTI

Í FRELSI — DÝRT VARAPLAN

annað auðkenni — bara ef eitthvað fer úrskeiðis.

FRAE → SPÍRA → UNGPLANTA → UNGT TRÉ → FULLVAXIÐ TRÉ
5 til 15 ár — engar flýtleiðir, ekkert fullvaxið tré til sölu

DID-A

ár 1 — tími, orka, peningar notaðir — 5% orðspor

þrír garðar, þrefaldur kostnaður — og þú hefur samt aðeins tvær hendur.

DID-B

ár 3 — sami kostnaður aftur, greiddur sjálfstætt — 20% orðspor

DID-C

ár 0 — allt byrjar upp á nýtt — 0% orðspor

EDA — HREINT BORD EFTIR PERSÓNULEGT FEILSPOR

BRUNNIÐ

GAMALT DID — ORÐSPOR

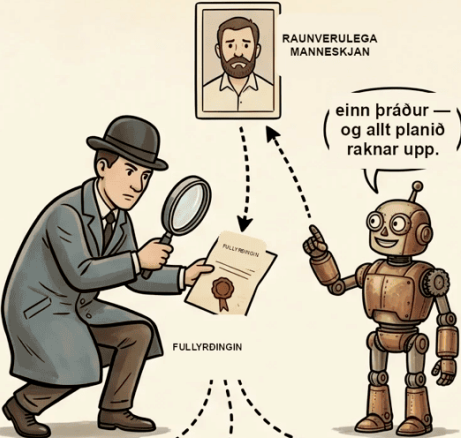
virkar aðeins ef soðaskapurinn hélt þinn eigin — ef aðrir skadast nóg til að elta þig uppi munu fullvörðingir þeirra fylgja þér í nýja pottinn líka.

DID-NÝ-BYRJUN

virkar aðeins ef soðaskapurinn hélt þinn eigin — ef aðrir skadast nóg til að elta þig uppi munu fullvörðingir þeirra fylgja þér í nýja pottinn líka.

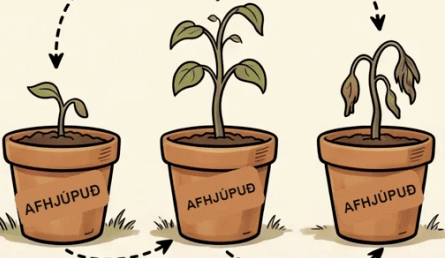
EIN FULLYRÐING OG VARAPLANIÐ ER FARIÐ

RAUNVERULEGA MANNESKJAN

einn þráður — og allt planið raknar upp.

FULLYRÐINGIN

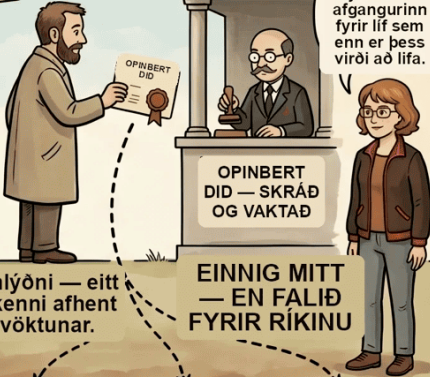

ein fullyrðing tengir hvern pott við sama garðyrkju mann — ár af tíma, orku og peningum þurrkuð út á einni síðdegisfund.

UNDIR HARÐSTJÓRN — EITT FYRIR RÍKIÐ, ÖNNUR FYRIR FRJÁLS FÉLAGATENGSL (ríkið annaðhvort bannar auðkenni með öllu eða krefst þeirra undir eigin stjórn)

ÞAÐ SEM RÍKIÐ SÉR

ein gríma fyrir stjórna — afgangurinn fyrir líf sem enn er þess virði að lifa.

OPINBERT DID — SKRÁÐ OG VAKTAÐ

ytri hlýðni — eitt auðkenni afhent til vöktunar.

EINNIG MITT — EN FALIÐ FYRIR RÍKINU

ÞAU SEM RÍKIÐ MÁ ALDREI SJÁ

DID-A — NEÐANJARÐARPRENT

DID-B — GERT ÁHLAUP Á

DID-C — ANDSPYRNUKLEFI — ÖSNORTINN

múrveggirnir milli klefanna vinna verkið sem ríkið bannar — tapist einn halda hinir áfram. Þegar stjórinn fellur hefst opinbert líf á ný.

Í FRELSI ER MISNOTKUN DÝR. UNDIR HARÐSTJÓRN ER LÍFSAFKOMA MÖGULEG.

■ Skynjun snúið á rönguna

Ólíkt ríkinu snýr meginregla orðsporsnets byggðs á dreifstýrðu auðkenni við viðmiðinu um það sem talið er hafa forgang:

- Það sem skiptir máli er orðspor — þ.e. fortíðin, notuð til að meta áhættuna af samskiptum við mótaðila — og persónuupplýsingar á borð við nöfn, heimilisföng o.s.frv. geta verið mál kurteislegra gagnaskipta
- Á meðan ríkið krefst fyrst og fremst persónuupplýsinga, safnar orðsporsgögnum, og leyfir samfélaginu aðeins að sjá það sem því hentar

Getur efnaður einstaklingur ekki einfaldlega „keypt” fleiri auðkenni (eða búið til sýndarsamfélög)?

Möguleikinn á að búa til samhliða dreifstýrð auðkenni lítur við fyrstu sýn út eins og ósanngjarnt forskot fyrir fólk með meiri fjárráð umfram þau sem hafa minni. Það verður þó að leggja áherslu á að, ólíkt miðstýrðu kerfi þar sem nægir að spilla fáeinum punktum í valdapíramídanum til að láta tiltekin misgjörðir hverfa, þyrfti í dreifstýrðu kerfi að spilla öllu samfélaginu.

Staðgengils-dreifstýrð auðkenni gætu þjónað þessum tilgangi, en orðspor þeirra verður að byggjast upp með tímanum í gegnum raunveruleg samskipti við aðra raunverulega meðlimi samfélagsins — það er ekki einfaldlega hægt að kaupa það, því netið gerir staðfestanlegt hvernig tilteknu auðkenni vegnar.

Þar að auki geta verið til á markaðnum (og verða líklega) þjónustur sem, í hlutverki álitsaðila, bjóða rannsóknir sem framleiða sönnun þess að nokkur dreifstýrð auðkenni séu í raun sami einstaklingurinn. Ein færsla sett inn í orðsporsnetið getur þannig ógilt, fyrir brotabrot af kostnaðinum, alla þá fjárfestingu tíma, orku og peninga sem varið var í að byggja upp samhliða auðkenni.

Efnahagslega borgar sig því að svindla ekki á samfélaginu — og, ef þörf krefur, að skoða gjörðir sínar og leita úrbóta svo orðspor komist aftur á viðunandi stig og handhafi þess líði ekki efnahagslega eða á annan hátt fyrir reiði samfélagsins.

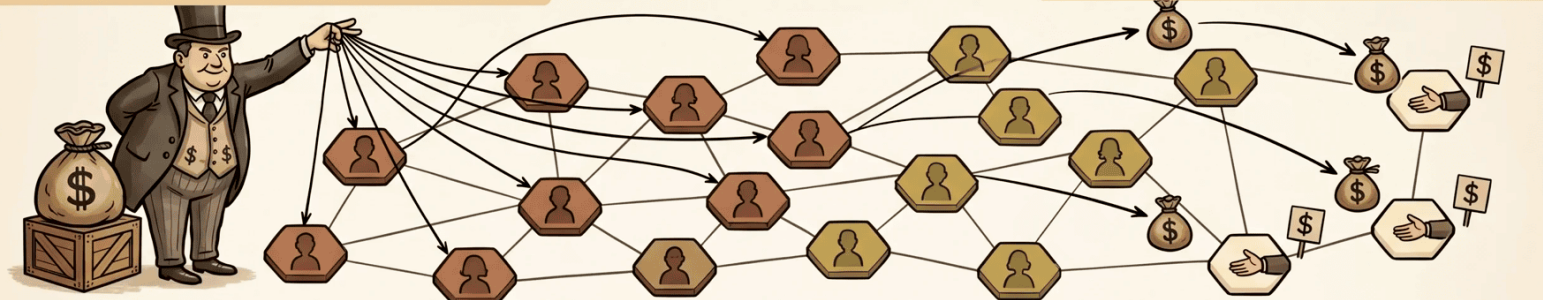
Efnahagslega öflugt auðkenni sem hefur glatað orðspori í eigin samfélagi kann að reyna að komast undan reiði samfélagsins með undirförulur samningum við valin auðkenni — en þau eiga þá einnig á hættu að glata sínu eigin orðspori.

Enn stendur eftir flóttinn til annars samfélags með nýtt auðkenni — en það þýðir að skilja öll afrek eftir og byrja einhvers staðar frá núlli með ekkert orðspor. Stundum kann það að vera skiljanleg leið og eina útgönguleiðin.

ORÐSPOR ER MÓTVÆGI VIÐ EFNAHAGSLEGT AFL

RÍKI MAÐURINN KAUPIR ÁHRIF — SAMFÉLAGIÐ MAN ÞAÐ

ÁRÁSIN — SÍAST INN OG KAUPA UPP

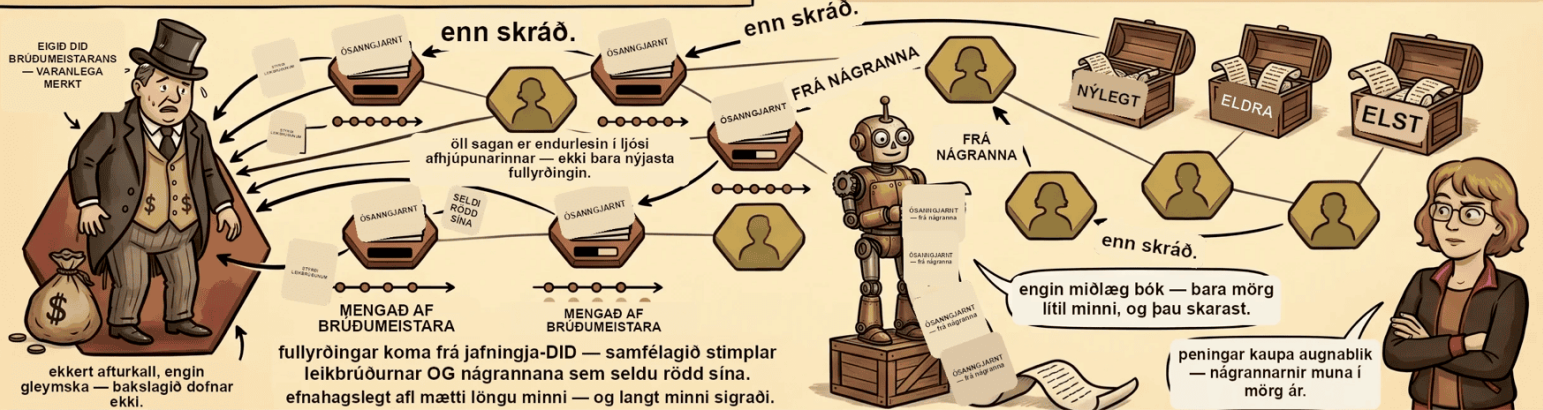
efnahagslegt afl getur laumað spottum inn í hvaða samfélag sem er — og keypt nokkrar raunverulegar raddir á leiðinni.

í fyrstu lítur út fyrir að ríki maðurinn hafi bara vikkað vínahópinn sinn.

SÍÐAR

VÖRNIN — LANGT MINNI, DREIFT BÓKHALD

SÉRHYVER NÁGRANNI HELDUR SÍNU EIGIN MINNI — ENGIN MIÐLÆG BÓK, ENGIN GLEYSKA

ekkert afturkall, engin gleyska — bakslagló dofnað ekki.

fullyrðingar koma frá jafningja-DID — samfélagið stimplar leikbrúðurnar OG nágrannana sem seldu rödd sína.
efnahagslegt afl mætti löngu minni — og langt minni sigraði.

engin miðlæg bók — bara mörg lítil minni, og þau skarast.

peningar kaupa augnablik — nágrannarnir muna í mörg ár.

EFNAHAGSVALD NÆR INN — BAKSLAGIÐ KEMUR HEIM, OG ÞAÐ ÞVÆST EKKI AF.

Athugasemd

Á svipaðan hátt myndu samfélög takast á við árás þar sem einhver ver fjármunum í að búa til sýndarauðkenni: fyrir það auðkenni er áhættusamt að ganga í samskipti við annað samfélag án staðfestingar — það er, að taka gagnrýnislaust við upplýsingum um auðkenni hins samfélagsins. Orðspor er ávallt byggt upp innan samfélags, ekki á hnattrænum grunni.

Hvað með laumufarþega sem vilja bara lesa og gefa samfélaginu ekkert?

Aðgangur að upplýsingum er ekki ótakmarkaður frá fyrsta degi þegar dreifstýrt auðkenni er búið til. Nýir þátttakendur — þeir sem hafa ekki enn byggt upp orðspor með raunverulegri virkni — mæta stigvaxandi takmörkunum: minni upplýsingum, lengri biðtíma, hærri fyrirspurnarkostnaði. Netið umbunar þátttöku, ekki óvirkri neyslu og handahófskenndri gagnasöfnun.

Dreifstýrt auðkenni hættir einnig orðspori sínu þegar það lánar orðspor sitt gegn greiðslu til annars einstaklings (sem er kannski ekki einu sinni í DID-orðsporsnetinu). Sama meginregla gildir hér: slík svik við samfélagið (brot á friðhelgi einkalífs) geta bitnað á orðspori svikarans, og verknaðinn er ekki hægt að þurrka út með undirförulum samningi eins og gengur í miðstýrðu kerfi. Hann verður að reikna með reiði samfélagsins, þar á meðal missi afreka — því samfélagið er, í hans augum, ábyrgðaraðili til dæmis þeirra forréttinda að eiga lausafé og fasteignir.

Akkeri í raunheiminum

Þegar áhætta er metin er áhættusamari aðilinn eðlilega sá sem nýtur ekki þeirra forréttinda eignarhalds sem tiltekið samfélag viðurkennir — hann hefur minna að tapa í viðskiptum sínum (stafrænar eignir er auðveldara að flytja).

Það kann að líta út eins og smáatriði, en það hefur miklar afleiðingar. Að vilja að samfélagið hafi tak á meðlimum sínum felur í sér eignarhald sem forréttindi — í frjálsustu samfélögum nánast ósnertanleg, en samt hvorki réttur né grundvallarregla, heldur forréttindi sem í öfgatilvikum má afturkalla (ég get til dæmis ímyndað mér synjun á þjónustu til varnar samféluginu í vopnuðum átökum).

Það svarar einnig undir rós hvernig samfélagið mun koma fram við meðlimi sína, og hvaða hvata meðlimur hefur til að berjast fyrir samfélagið — til að halda forréttindum sínum. Einstaklingur kann að bregðast ábyrgð sinni gagnvart samféluginu, en getur siðferðilega ekki vænst vægðar þegar kemur að því að halda torsóttum forréttindum.

Fjárhagslegt hlutleysi

Þegar lesin eru orð eins og dreifstýrt, óritskoðanlegt, óspillanlegt, kemst maður ekki hjá því að tengja þau við þekktustu rafmyntirnar — Bitcoin, Monero, og, segjum, Kasper — sem lýsa má með slíkum orðum. Innsæið er hins vegar villandi hér: gjöld fyrir þjónustu álitsaðila, fyrir staðfestingu og birtingu, og svo framvegis má greiða í hvaða gjaldmiðli eða peningum sem er. Það sem skiptir máli fyrir tengda þátttakendur samfélagsnetsins í DID-netinu (það er, samfélag þitt) og umhverfi þess er orðsporstryggð

NETIÐ VERÐLAUNAR ÞÁTTTÖKU

ORÐSPOR ER BYGGT UPP Á HEILLI ÆVI — EKKI KEYPT, EKKI LÁNAÐ

ÞÁTTTAKANDINN — HEIL ÆVI AF RAUNVERULEGRI VINNU

20 ÁRA — NÝLIÐI

orðspor 5%

0 verkefni kláruð

TAKMARKAÐ — HÁR KOSTNAÐUR, LÖNG BID

28 ÁRA — VIRKUR ÞÁTTTAKANDI

orðspor 30%

afhentur samningur
leyst deila
samfélagsframlag

GRUNN — STAÐLAÐUR KOSTNAÐUR,
VENJULEGUR HRADI

40 ÁRA — FRAMLAGSAÐILI

orðspor 70%

8 verkefni afhent

FULLT — LÁGUR KOSTNAÐUR,
TAFARLAUS AÐGANGUR

meiri vinna getur stýtt klifrið.

55 ÁRA — YFIRVALD

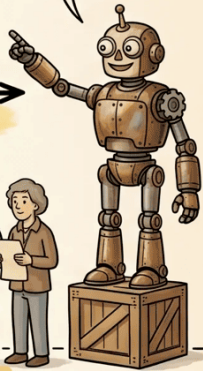
orðspor 95%

15+ verkefni afhent

YFIRVALD — ÞÚ SANNNPRÓFAR
AÐRA, NETIÐ GREIÐIR ÞÉR

dyrnar opnat eftir því sem höfuðbók verka þinna fyllist.

tíminn byggir ferilinn — þín eigin fyrirhöfn getur gert hann brattari.

LAUMUFARÞEGINN — LES, BIRTIR ALDREI

les skrár allra annarra.

birtir ekkert sitt eigið.

TAKMARKADUR AÐGANGUR — ÞAKIÐ LYFTIST EKKI

engin verk, engin hækkun — ár eftir ár, sama mark.

netið gefur til baka þeim sem leggja af mörkum.

TÍMI, ORKA OG PENINGAR — FJÁRFEST Í RAUNVERULEGRI VINNU — ER EINI GJALDMÍÐILLINN SEM NETIÐ VIRÐIR.

staðfesting þess að greiðslan hafi verið innt af hendi. Birting fullyrðingar verður hver um sig að bera sanngjarnan, staðfestanlegan kostnað, svo að gerandi geti ekki birt hversu margar og hverjar fullyrðingar sem hann vill án þess að verja orku, peningum og tíma — mjög óæskilegt ástand sem samsvarar forréttindum elítunnar í hinum spillingarhrjáðu ríkiskerfum nútímans.

Að þessu leyti hafa fyrrnefndar rafmyntir smávægilegt forskot í því að net þeirra virka sem traustir álitsaðilar til að staðfesta að tiltekin greiðsla hafi átt sér stað, á kostnað lítillar fórnar á friðhelgi einkalífs og afhjúpunar á sumum vistföngum manns.

Sjálviljugheit, ábyrgð og frelsi

Sjálviljugheit er einstaklingsbundin: ég ákveð sjálfur fyrir mig. Ábyrgð verður til þegar ákvörðun mín hefur áhrif á aðra — endurgjöfin fer af stað. Frelsi er hvorki gjöf né réttur — það er fyrirbærafræðileg³ niðurstaða þúsunda tvíhliða samskipta milli sjálviljugheita og þrýstingsins í átt til ábyrgðar, að meðaltali yfir samfélagið. Netið fyrirskipar ekki þetta meðaltal — það sprettur fram⁴ af verðmerkjum staðfestingar- og af þeim fyrirfram tilkynntu staðfestingarstefnum sem meðlimir samfélagsins setja sjálfum sér.

³**Fyrirbærafræðilegur** (af gr. *phainómenon* — það sem birtist) — almennt: nálgun sem skoðar fyrirbæri eins og þau birtast í beinni reynslu, með því að fylgjast með því sem af þeim leiðir, án fyrirframgefinnar skýringarkenninga í örheiminum þar undir. Hér: frelsi er ekki óhlutbundin meginregla skilgreind ofan frá, heldur athugað fyrirbæri — afleiðing þúsunda örsamskipta milli fólks sem sprettur fram af því hvernig við í raun komum fram hvert við annað.

⁴**Sjálfsprottinn** (af lat. *emergere* — að koma fram) merkir „að rísa sjálfkrafa upp af samskiptum einfaldari hluta án þess að nokkur hanni það eða stýri því.“ Fuglahópur flýgur í myndun þótt enginn fugl hafi áætlun um myndunina — myndunin sprettur fram af einföldum reglum hvers einstaklings. Á sama hátt hannar enginn hegðunarreglur heildarinnar í orðsporsnetinu — þær spretta fram af þúsundum einstaklingsbundinna ákvarðana.

Hversu mikið frelsi einstaklingur innan samfélags kys veltur á tilfinningu hans fyrir því hversu mikið hann er sjálfur tilbúinn að kyngja af því sem hann leggur á aðra. Með hluti sem eru sjálfgefnir og öllum til hagsbóta er engin siðferðileg klemma — morð er rangt. Svo eru tilvik þar sem valkostir færast yfir í stöðu leyfðra forréttinda: sannaðu færni þína og við hleypum þér út á veginn, svo minni líkur séu á að þú drepir okkur. Og loks eru mál þar sem einstaklingurinn segir — það er ekki þess virði fyrir mig, ég ætla ekki að banna nágranna mínum að brenna laufblöð þegar ég geri það sjálfur, eða vegna þess að ég geri eitthvað annað sem takmarkar þægindi hans og hann gæti á móti viljað banna mér það. Ef við höfum sögulega dregið mörk frelsis þar sem frelsi einhvers annars hefst, þá uppfyllir orðsporssamfélagsnet byggt á dreifstýrðu auðkenni þetta betur en miðstýrt fulltrúalýðræði — þar sem, til dæmis, hið forréttindalag kjörinna fulltrúa reynir að undanþiggja sig eftirliti með persónulegum samskiptum, en hika samt ekki við að leggja það á kjósendur sína, með alls kyns undirförulum yfirskini og hagræðingum.

Rofinn milli frelsis og alræðis (og framsal)

Einfalt ferli innan DID-netsins getur fært allt kerfið í átt til meira frelsis eða meiri stjórnunar: fjöldi færslna sem DID má birta á hverju tímabili. Þegar færslur eru fáar hefur hver þeirra vægi — það er frelsi. Þegar færslur eru margar og fjalla um léttvæg atriði, þá er það alræði. Þú velur stefnuna með hverri færslu sem þú birtir. Netið sjálft er hvorki frjálst né alræðislegt — það er hlutlaust grunnvirki. Hvað úr því verður ræðst af því hvernig fólk notar það.

Innan minnar eigin staðfestingarstefnu er skynsamlegt að setja, fyrir almennt DID í samfélagsneti mínu — innan samfélaga — hámarksfjölda fullyrðinga (hvers kyns staðfestanleg yfirlýsing almennt; hér: færsla birt í orðsporsnetinu) sem útgefandi má gefa út á hverju tímabili til að ég taki þær til greina og telji staðfestingarbeiðnir hans viðeigandi.

SJÁLFVILJUGLEIKI → ÁBYRGÐ → FRELSI

ÞRJÚ SKREF — FRÁ VALI EINNAR MANNESKJU TIL MYNSTURS HEILS SAMFÉLAGS

SJÁLFVILJUGLEIKI

einstaklingurinn ákveður — enginn þvingar hana.
og enginn skuldar henni jákvæða skyldu heldur.

ÁBYRGÐ

val mitt gárast út — og gárurnar koma til baka.
afleiðingarnar tala sínu máli.

FRELSI

enginn teiknaði þetta kort — það teiknaði sig sjálf.
frelsi er tölfraðileg lögun þess hvernig
nágrannar koma fram hver við annan.

FRELSI ER EKKI GJÖF AÐ OFAN — ÞAÐ ER MYNSTRIÐ SEM VIÐ SKÖPUM SAMAN.

Ég hef innsæistölu í huga — lága einingatölu á ári. Slík ritskoðunarkennd nálgun kann að virðast fremur einangrunarsinnuð. En ég get með réttu sett umsækjandann frammi fyrir vali: að velja eina af þegar útgefnum færslum sínum og biðja staðfestingaraðilann að afturkalla hana, það er að ógilda hana — sem er nokkuð harkaleg krafa í aðstæðum þar sem umsækjandinn hefur, fyrir tilviljun, í raun orðið fórnarlamb margra óháðra ranginda, og ég myndi þar með örugglega leggja mitt af mörkum til tilfinningar hans um firringu frá samfélaginu.

Áhrifaríkari kostur virðist því vera getan til að framselja hluta af réttindum sínum til að birta upplýsingar í orðsporsnetinu í þágu samfélags eða álitsaðila, sem þá — á grundvelli samhjálpar, samkvæmt innri reglum sínum — ákveður hvernig eigi að ráðstafa þeim. Hópur verður að geta séð um þá sem hann telur höllum fæti. Meðlimur samfélags hefur rétt hvenær sem er, þar til hið framselda réttindi er notað, til að afturkalla framsal sitt.

ROFINN MILLI FRELSIS OG ALRÆÐIS

EINN EINASTI STIKI — HVERSU MIKIÐ ÉG VEL AÐ REKJA — Veltur heilu samfélagi milli frelsis og harðstjórnaðar

ekki margir hnappar — einn. netið sjálft er hlutlaust. Stefna mín er það ekki.

sérhver lesandi snýr
sinni eigin skífu —
netið hefur enga
sameiginlega.

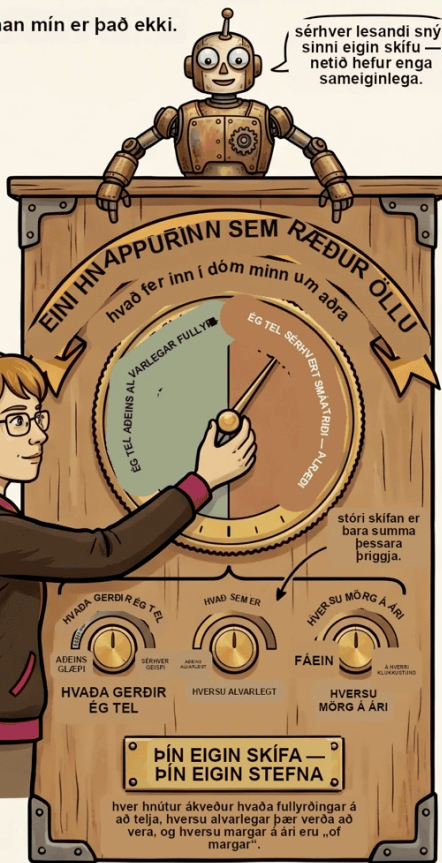
VINSTRI — FÁ, ÞUNG, ALVARLEG

aðeins alvarleg mál eru rist í skrána — því að rista er erfitt.

allt annað helst einkamat: slæmur dagur, kjánalegt grín, sein koma — ekkert af því er skjal

neins.
fólk lifir óvaktað, talar frjálst, og andar án þess að líta upp.

stóri skifan er
bara summa
þessara
þriggja.

ÞÍN EIGIN SKÍFA —
ÞÍN EIGIN STEFNA

hver hnútur ákveður hvaða fullyrðingar á
að telja, hversu alvarlegar þær verða að
vera, og hversu margar á ári eru „of
margar“.

HÆGRI — MÖRG, SMÁVÆGILEG, KÆFANDI

sérhver geispi verður skjal — því að telja er ódýrt.

hnerir, innkaup, ganga heim eftir myrkur: allt saman fer á skrá, að eilífu.

ekkert er einkamat — augað blíkkar aldrei, og nágrannar hætta að tala.

FRELSI ER ÞAÐ SEM ÉG NEITA AÐ TELJA — ALRÆÐI ER ÞAÐ SEM ÉG SAMÞYKKI AÐ REKJA.

FRAMSAÐ BIRTINGARRÉTTINDA

ÞÚ LÁNAR YFIRVALDI SEM ÞJÓNAR ÞÉR LYKILINN — OG DREGUR HANN TIL BAKA Á AUGABRAGÐI

ég lána lykilinn —
bandið helst hjá mér.

framsal — yfirvaldið starfar
fyrir mína hönd, innan reglna
sem ég samþykki.

ég get lánað fleiri en einn
lykil í einu —
bakgrunnssjálfvirkni getur
gefið út nýjan hvenær sem
einn af mínum er dreginn.

YFIRVALD —
ÞJÓNUSTUVEITANDI
stefna · staðall · flokkur ·
fagfélag

STEFNA

DREGNIR AF
HANDAHOFI ÞEGAR
YFIRVALDIÐ
ADHEFST

FRAMSELDIR
LYKLAR — SAFN

EITT TOG — LYKILINN KEMUR HEIM

bandið yfirgefur aldrei hönd
þína — það er allur galdurinn.

NOTAÐUR

EINN LYKILL DREGINN AF
HANDAHOFI — LYKILINN ER
NOTAÐUR

afurkallanlegt aðeins þar
til lykilinn er dreginn.

eftir það verður borgarinn að gefa út nýjan lykil til að halda
stöðu sinni hjá yfirvaldinu — sjálfvirkni getur gert þetta í
bakgrunni.

GERÐIR
YFIRVALDA SEM
GETA HALDIÐ
LYKILNUM

STJÓRNMALAFLOKKUR
ÞAKIT

STAÐLASTOFNUN
BUDT

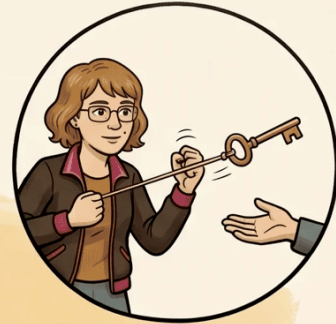

FAGFÉLAG

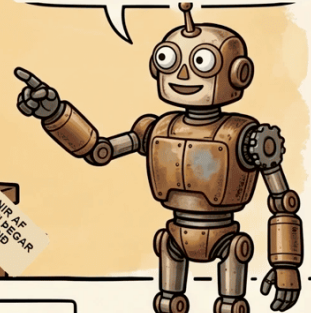
SAMVINNUFÉLAG

yfirvaldið þjónar meðlimum sínum — ekki öfugt.
eitt tog í bandið bindur enda á samkomulagið.

EITT TOG — LYKILINN KEMUR HEIM

bandið yfirgefur aldrei hönd
þína — það er allur galdurinn.

LÁNAÐU LYKILINN — HALTU BANDINU. FRAMSAÐ ER ALDREI UPPGJÖF.

Frelsi gegn alræði

Samfélag sem vakir yfir og takmarkar magn birtra færslna verður frjálsara. Samfélag með offramboð af færslum hneigist í átt til alræðis. Hægt er að ímynda sér að framselja réttinn til að birta færslur til einhvers annars.

■ Menningarleg aðlögun

Fólk hefur almennt gaman af því að sjá ofan í diskum hvers annars. Milli menningarheima erum við ólík í sögulegri reynslu og fólksþéttleika — og því í því hversu mikið við viljum sjá ofan í diskum hvers annars innan menningarheima og samfélaga. Asísk ríki hneigjast að strangari sýn á frelsi í samfélaginu. Evrópsk og bandarísk hneigjast, að vissu leyti, að frjálsari sýn. Hversu ónákvæm sem þessi samlíking kann að vera, þá má í samhengi dreifstýrðs orðsporssamfélagsnets segja að stillingar einstakra samfélaga mismuni ekki, og hvert samfélag getur stillt samskipti innan sín eins og því sýnist.

Þrátt fyrir mismuninn munu vera til staðlar sem viðurkenndir eru um allan hnöttinn (tilviljanakennd dráp eru engum til góðs). Aðrar stillingar verða samfélagssértækar, og enn aðrar jafnvel einstaklingssértækar. Kosturinn er sá að með gagnkvæmum samskiptum og með því að fylgjast með stillingum umhverfis síns er hægt að leita samstöðu — frá tvíhliða fyrirkomulagi í gegnum samfélagslegt og, með tímanum, þökk sé efnahagslegum yfirburðum best stilltu samfélaganna, jafnvel á hnattræna vísu.

En meira um samstöðu í næsta kafla.

Véfréttavandinn — að brúa stafræna og efnislega heiminn

Hugtakið „véfréttavandinn“ hefur á síðari tímum oftast verið tengt heimi rafmynta, bálkakeðja og dreifstýrðra kerfa. Almennt: hvernig tryggir maður að gögn sem berast inn í stafrænt kerfi samsvari dyggilega

HVERT SAMFÉLAG STILLIR SIG SJÁLFT

NETIÐ MISMUNAR EKKI — HVERT SVÆÐI STILLIR SÍNA EIGIN SKÍFU

NORÐUR-AMÉRÍKA — 2 SKRÁNINGAR / ÁR — MIKIL FRÍÐHELGI

EVRÓPA — 3 SKRÁNINGAR / ÁR — MEIRI FRÍÐHELGI

AUSTUR-ASÍA — 8 SKRÁNINGAR / ÁR — STRANGARA EFTIRLIT

RÓMANSKA AMÉRÍKA — 5 SKRÁNINGAR / ÁR — Í JAFNVÆGI

AFRÍKA — 4 SKRÁNINGAR / ÁR — SAMFÉLAGSDRIFIN

SAMFÉLAG FYLGJAST HVERT MEÐ ÖÐRU — BESTU STILLINGARNAR BREIÐAST ÖF MED TÍMANUM

kortló dæmir ekki — netið ber allar stillingar jafnt.

sama net —
fimm ólík
hverfi.

EITT NET, MARGAR SKÍFUR — HVERT SAMFÉLAG ÁKVEÐUR FYRIR SIG.

Því sem raunverulega gerðist í efnislega heiminum? Kerfið sjálft getur ekki staðfest hvort einhver hafi í raun skaðað annan, eða hvort samningur hafi í raun verið brotinn — það sér aðeins stafrænar færslur.

Hér leysum við þetta í gegnum álitsaðila — aðila sem leggja orðspor sitt að veði fyrir því að hin stafræna færsla samsvari efnislegum veruleika. Því hærra sem orðspor álitsaðilans er, því trúverðugri er færslan.

ÁÐREIFANLEGI HEIMURINN

Raunverulegir hlutir gerast hér — úti í heiminum.

Og aðeins staðfesta útgáfan fer yfir.

ORÐSPOR 94%

STAÐRÆNI HEIMURINN

STAÐFEST SKRÁ

STAÐFEST SKRÁ

DID-skrár

DID-skrár

#

#

#

#

Orðspor yfirvaldsins gerir stafrænu skrána traustverða.

* Kerfið reynir ekki að leysa véfréttarvandann — það viðurkennir að yfirvöld eru brúin, og fellur að því hvernig traust virkar nú þegar í raunheiminum.

* Ef brúin hefur rangt fyrir sér um raunveruleikann borgar yfirvaldið — með orðsperi sínu.

Hvernig staðfesting virkar

Samstaða og staðfestingarferlið

Til að byggja upp samstöðu um það hvaða reglur samfélag ætti, að meðaltali, að halda uppi og framfylgja, getur eftirfarandi ferli hjálpað. Sem DID-pátttakandi lýsi ég yfir þeim reglum sem ég gerist áskrifandi að og mun lifa eftir, og ég birti þær. (Hugsaðu um það sem samþykktir og lög sem, að mínu mati, mynda minn fullkomna heim — heim þar sem mér finnst ég ekki heftur, heldur öruggur.)

Ég get áætlað fyrirfram hvernig DID-tengiliðir mínir myndu bregðast við — og metið hversu harkalega, og af hverjum, ég yrði beittur viðurlögum í venjulegum félagslegum eða viðskiptalegum samskiptum, ef þau ættu sér stað í hugsanlegu tilviki.

Endanlega matið á sér stað þegar þú biður annað DID um upplýsingar, eða biður það að staðfesta fullyrðingu (eða biður álitsaðila um þjónustu, og svo framvegis) sem þú vilt birta í orðsporsnetinu. Það ætti að koma eins út og þegar þú keyrir matið sjálfur, í þurrkeyrslu, á móti yfirlýstri stefnu mótaðilans — og ef ekki, þá er eitthvað að hjá mótaðilanum: hann er að reyna að spila óheiðarlegan leik.

Niðurstaðan er annaðhvort samþykki, með uppgefnu verði fyrir staðfestingu (í tilviki þjónustu staðfestingaraðila eða álitsaðila), eða höfnun. Bæði viðurlög og umbun fyrir frávík frá stefnu matsaðilans eru felld inn í uppgefna verðið. Beiðandinn ákveður þá hvort hann samþykki skilmálana, eða haldi áfram í næstu umferð staðfestingar í úthlutunargríminu — og endurtaki ferlið þar til hann er sáttur, eða þar til efnahagurinn gerir tilgangslaust að halda áfram.

Félagsgrafinn

Orðsporsnetið er fyrst og fremst samfélagsnet. Þú bætir við tengiliðum — fólki sem samþykkir tenginguna. Það á tengiliði, og þeir tengiliðir eiga tengiliði. Algrímið leitar að staðfestingaraðilum innan stillanlegs dýptar (t.d. þriggja stiga: beinir tengiliðir þínir, tengiliðir þeirra, og eitt stig þar umfram). Engin hnattræn bálkakeðja er nauðsynleg — netið myndar eðlilega samfélög með skörun inn í önnur samfélög.

Algrímið er ófyrirsjáanlegt: það reiknar hash af fullyrðingarskjali þínu, varpar hash-inu á staðsetningu á hring þekktra auðkenna innan þessa hóps, og velur það nálægasta sem staðfestingaraðila til greina. Þú getur ekki spáð fyrir um eða haft áhrif á hver mun staðfesta fullyrðingu þína.

Höfnun hvers staðfestingaraðila stækkar skjalið þitt og eykur vinnslukostnað þess — það er fyrsta kostnaðarrásin (stækkun skjals). Hver nýr staðfestingaraðili tekur gjald sem byggist á gagnamagni, orðs-pori þínu, og hversu langt efni fullyrðingar þinnar víkur frá yfirlýstri staðfestingarstefnu hans — það er önnur kostnaðarrásin (áhættuálag). Og hver ítrun kostar tíma og orku — þriðja kostnaðarrásin.

■ Hvað staðfestingaraðilinn athugar, í röð

Þegar staðfestingaraðili hefur verið valinn metur hann fullyrðingu í um það bil fjórum röðuðum skrefum — ódýrustu síurnar fyrst, dýrar efnisathuganir síðast:

1. **Stefnusíun.** Fellur þessi tegund fullyrðingar yfirhöfuð innan þess sem staðfestingaraðilinn staðfestir opinberlega? Ef ekki er beiðninni hafnað umsvifalaust.
2. **Traust á álitsaðila.** Er álitsaðilinn sem staðfesti fullyrðinguna nægilega traustur samkvæmt yfirlýstri stefnu staðfestingaraðilans sjálfs? Álitsaðili undir traustsþröskuldi staðfestingaraðilans er ástæða til höfnunar óháð efni fullyrðingarinnar.
3. **Orðspor útgefanda.** Uppfyllir útgefandinn þá orðsporsþröskulda sem staðfestingaraðilinn hefur lýst yfir fyrir þessa tegund fullyrðingar? Lágt orðspor getur annaðhvort hækkað gjaldið eða kallað fram höfnun.
4. **Efnisathugun.** Aðeins þegar fyrstu þrjú hliðin standast metur staðfestingaraðilinn fullyrðinguna sjálfa — undirskriftir, innra samræmi, formlegan réttleika, og hversu langt hún vikur frá stefnu staðfestingaraðilans. Gjaldið sem tekið er fyrir þetta síðasta skref endurspeglar þá raunverulegu áhættu sem tekin er.

Staðfestingaraðilinn birtir þá stefnu sem stýrir hverju þessara hliða, svo skrefin eru ekki háð geðþótta hans — hann er bundinn af því sem hann hefur þegar lýst yfir. Frávik frá birtri stefnu er sjálft birtanleg fullyrðing gegn honum, og hann borgar fyrir hana með orðspori sínu.

Niðurstaðan: að birta trúverðuga og gagnlega fullyrðingu kostar nánast ekki neitt. Að birta öfgakennda fullyrðingu kostar meira. Að birta lygi verður óheyrilega dýrt — þú verður að ítra í gegnum hvern staðfestingaraðilann á fætur öðrum, og hver sá sem hafnar þér bætir við kostnaði. Markaðurinn verðleggur fullyrðingu þína, og verðið segir þér hvar þú stendur gagnvart þeim samfélögum sem þú ferð um.

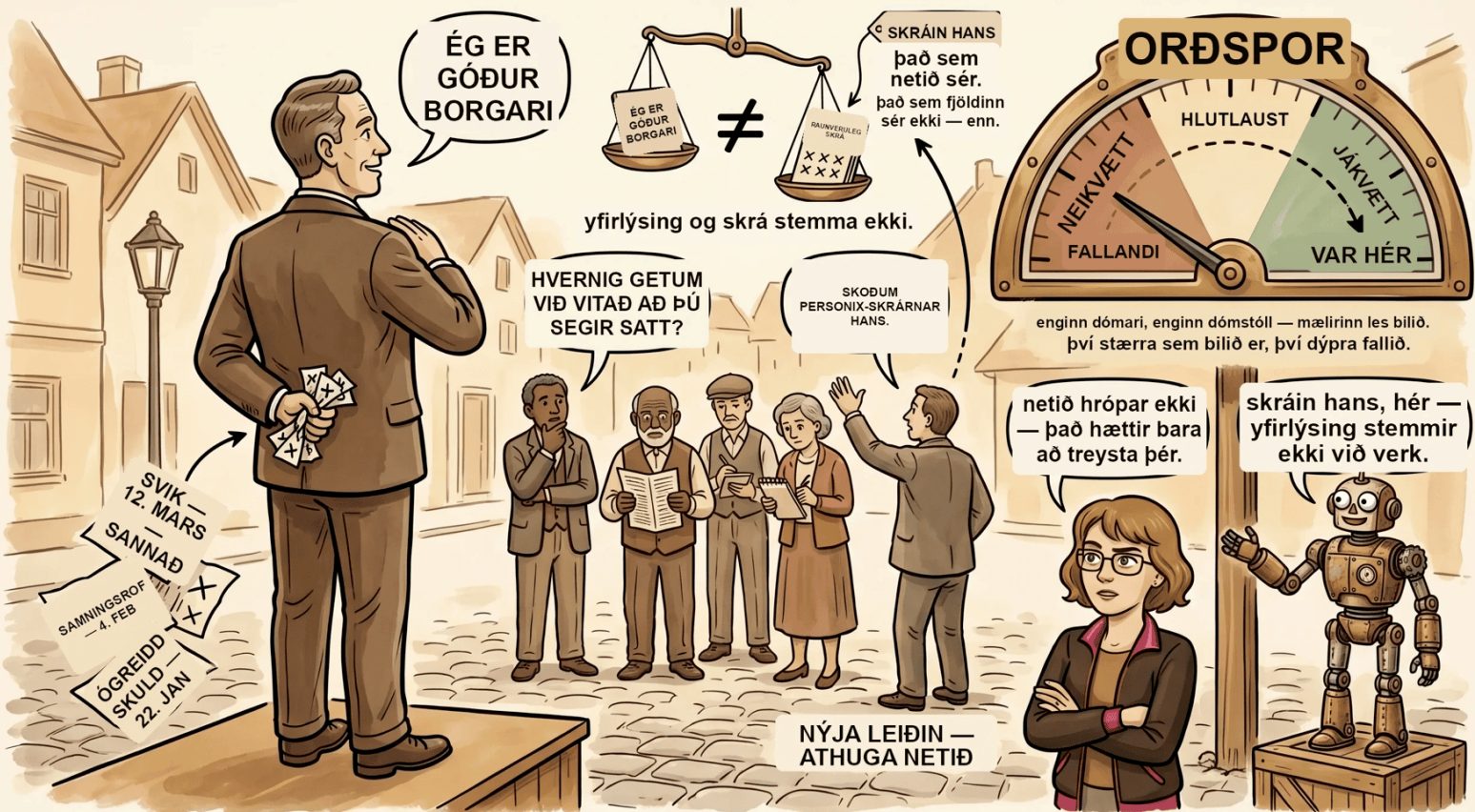
Það nægir ekki að lýsa því yfir að þú fylgir reglu þegar þú gerir það í raun ekki. Í því tilviki á DID þitt á hættu birtingu neikvæðrar færslu sem afhjúpar hræsnina — sem gerir þig að áhættu fyrir alla aðra. Niðurstaðan ætti að vera færri en samræmdar fylgt reglur, og hreinsun á þeim frumskógi laga og reglugerða sem jafnvel lögfræðingar rata varla um.

Samstaða gegn ábyrgðarskyldu

Til að netið þjóni sem verðmæt heimild upplýsinga ætti DID ekki að vera of öfgakennt — annars munu hin hafna því. Félagslegur þrýstingur mun leita jafnvægis, og tilraunir til að grafa undan því verða líklega refsað.

HRÆSNI ER DÝRSTA HEGÐUNIN

NETIÐ BER ORÐ ÞÍN HLJÓÐLEGA SAMAN VIÐ SKRÁ ÞÍNA — BILIÐ ER SÝNILEGT ÖLLUM

LÝSA ÞVÍ YFIR OG BRJÓTA ÞAÐ? BILIÐ ER DÝRSTA HEGÐUNIN.

LÆKNINGIN VIÐ HRÆSNI

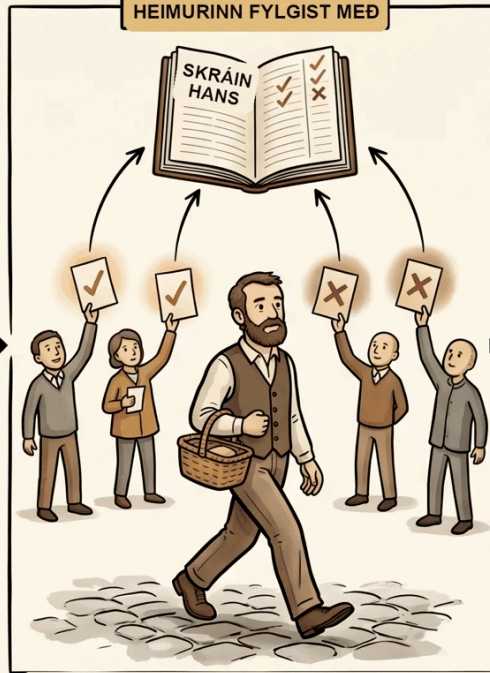
LÝSTU REGLUM ÞÍNUM — LIFÐU EFTIR ÞEIM, EÐA MARKAÐURINN VERÐLEGGUR ÞIG ÚT

ÉG LÝSI STEFNU MINNI

allir geta lesið staðla mína.
engir hliðverðir, engin leyndarmál.

HEIMURINN FYLGIST MEÐ

heimurinn skráir það sem hann raunverulega gerir.
á hverjum degi, örlítið meiri sönnunargögn í höfuðbók hans.

Í BÚÐINNI — ÞÚ BORGAR FYRIR ÞÍNA EIGIN SKRÁ

hræsi er ekki refsað af yfirvaldi — hún er verðlögð af markaðnum.
sérhver venjuleg þjónusta sem þú kaupir ber álag mótað af þinni eigin skrá.

GÆTUM VIÐ KALLAÐ ÞETTA SAMFÉLAGSSÁTTMÁLANN — ENDURTEIKNADAN?

ekkert yfirvald þvingar siðferðið — verðið gerir það.

mildur þrýstingur, á hverjum degi, í átt að sameiginlega meðaltalinu sem við getum öll lifað með.

STATTU VIÐ ORÐ ÞÍN — EÐA BORGADU FYRIR ÞAÐ. HRÆSNI ER DÝRSTA ORÐSPORIÐ.

■ Fjöldi atkvæða er ekki það sama og vægi raddar

Juraj Karpiš segir að „peningar séu minning góðra verka.“ Ég myndi bæta við að orðspor sé minning hinna slæmu.

Af því leiðir að, á grundvelli verðleikaræðis, á sá sem leggur meira af mörkum og hefur ekkert slæmt orðspor skilið meira vægi raddar í samfélaginu. Skoðað í ljósi tvíhliða sambanda: þegar ég veg og met hvaða samstöðuþrýsting ég komi til móts við, fer mesta vægið til þeirra sambanda sem ég hef mestan efnahagslegan ávinning af. Tíu manns sem ég á engin virk viðskipti við munu hafa miklu minni áhrif á mig en einn fastur viðskiptafélagi. Þetta viðmið takmarkast ekki við verslun — það nær til félagslegra, stjórnmálalegra og annarra sambanda.

Roles in the verification transaction and authorities

Yfirlit hlutverka

Við snertum þegar stuttlega á sumum þessara hlutverka í kaflanum um netið og grunneiginleika þess. Nú er kominn tími til að skoða þau aftur nánar og bæta við þeim sem við þurfum til að gera netið traustara. Hver staðfestingarfærsla felur í sér nokkur hlutverk — sjáum hvernig þau haga sér.

Hlutverk í staðfestingarfærslu

Hver staðfesting felur í sér allt að sex aðgreind hlutverk, sem eru tekin saman í töflunni hér að neðan. Þau geta öll haft sitt eigið DID í dreifstýrða orðsporsnetinu.

Hlutverk	Lýsing
Útgefandi	Sá sem birtir upplýsingar í netinu — fullyrðir að eitthvað hafi gerst (DID var búið til, breytt eða leyst upp, fullyrðing, stefna tiltekins DID, o.s.frv.)
Viðfang	Sá sem upplýsingarnar fjalla um — viðtakandi fullyrðingarinnar
Álitsaðili	Traustur aðili sem leggur nafn sitt að veði fyrir gæðum fullyrðingarinnar með því að rannsaka hana og annaðhvort fara yfir framlögð gögn eða safna þeim með virkum hætti
Eftirlitsaðili	Óháður þriðji aðili sem heldur skrá yfir það hvernig staðfestingaraðilinn fer með fullyrðinguna — sem tryggir að staðfestingaraðilinn hvorki þegi né víki frá þeirri stefnu sem hann lýsti yfir
Staðfestingaraðili	Viðtakandi valinn með algrími sem vinnur úr færslunni
Umboðsaðili	Einstaklingur sem kemur fram fyrir hönd annars þátttakanda

Útgefandi

Við höfum hitt útgefandann áður. Þegar brotið er á einhverjum, eða hann vill útvarpa eigin afreki, er það einstaklingurinn sem DID stendur fyrir sem kemur af stað ferlinu við að setja þær upplýsingar í netið —

því hann hefur höfuðhagsmuni af því (hvatinn er annaðhvort þrá eftir fullnægingu réttlætis eða ósk um að bæta opinbera ímynd sína).

■ Jákvæðar fullyrðingar

Jákvæðar fullyrðingar um sjálfan mig get ég geymt, sem bæði viðfang þeirra og útgefandi, fyrir þær aðstæður þar sem ég vil nota þær (prófskírteini, vottorð um veitta þjónustu o.s.frv.). Hér er munurinn á jákvæðri fullyrðingu og neikvæðri: að deila staðfestri neikvæðri fullyrðingu er í þágu alls samfélagsins, á meðan jákvæð er í þágu handhafa hennar.

Álitsaðili

Álitsaðilinn gegnir tvíþættu hlutverki: hann getur verið **endurskoðandi** (staðfestir gæði gagna áður en fullyrðing er birt) eða **ábyrgðaraðili** (leggur orðspor sitt að veði fyrir sannleiksgildi fullyrðingar). Í báðum tilvikum styrkir hann fullyrðingu útgefandans. Þessar tvær þjónustur eru aðskiljanlegar — álitsaðili getur boðið aðra, hina, eða báðar í senn. Vinnuforsendan er sú að flesta þjónustu sem álitsaðilar veita megi afhenda á grundvelli frjáls markaðar. Það á jafnvel við á sviðum sem erfitt er að ímynda sér einkavædd, svo sem réttlæti, þar sem sérhæfð þjónusta — rannsóknir, mat á gögnum, allt til þjónustu sem miðstýrðir herir veita í dag (hernaðaráætlanagerð, stöðluð þjálfun, innkaup og birgðastjórnun o.s.frv.) — getur verið afhent á skilvirknan hátt af markaðsaðilum. Það er varla nokkuð til sem, eftir endurskipulagningu, ekki mætti gera skilvirkara með hvötum frjáls markaðar.

ÚTGEFANDINN — SÁ SEM SKRIFAR FULLYRÐINGUNA

HÖFUNDUR · UNDIRRITANDI · LEGGUR EIGIÐ ORÐSPOR AÐ VEÐI

Útgefandinn er höfundurinn. Nafn hans er á því.

* Hver sem hefur DID getur verið útgefandi. Þröskuldurinn er hugrekki og ábyrgð, ekki leyfi.

■ Álitsaðilinn, útgefandinn og eftirlitsaðilinn mega aldrei vera staðfestingaraðili síns eigin máls.

Algrímsval á staðfestingaraðilanum tryggir sjálfstæði. Enginn getur staðfest sína eigin fullyrðingu, eða fullyrðingu sem hann á beinna hagsmuna að gæta í. Þetta er ein af grundvallarreglunum sem allt samfélag DID-a hefur hag af að halda uppi.

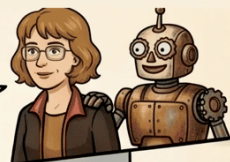
Eftirfarandi myndir sýna hliðstæðar sýn á breidd þeirrar starfsemi sem álitsaðilar ná yfir (lesa má hugtakið „álitsaðili“ jöfnum höndum sem „þjónustuveitanda“).

LEIÐBEINANDINN — HJÁLPAR ÞÉR AÐ RATA EFTIR GILDUM ÞÍNUM

DJÚP GREINING AÐ BAKI · EINFÖLD LEIÐSÖGN AÐ FRAMAN

LEIÐBEINANDI

Hún dregur flókna heiminn saman í ráðleggingar. Fylgjendur greiða atkvæði með athygli sinni — fara hvenær sem er, skipta yfir í annan.

MÍN GREINING

Vinnuglósur — ekki fyrir viðskiptavininn

opinber útgjöld
- endurbeint

Ég vinn flóknu vinnuna. Þú færð einföldu ráðlegginguna — aðeins ef þú deilir gildum mínum.

	veitendur
1	70M ★★★★★
2	70M ★★★★★
3	70M ★★★★★
4	70M ★★★★★

FYRIR ÞIG —

HVAÐ ÞAÐ ÞÝÐIR

gafnað saman til að hámarka ávinning þinn

- færðu útgjöld hingað, sparaðu þarna
- studdu veitendur sem standast prófin mín
- taktu upp þetta stefnusnið

Og hvað nákvæmlega fæ ég fyrir peningana mína — hvaða greiningar og hvaða yfirlit?

til dæmis: hver getur verið leiðbeinandi

- stjórnmálaflokkur eða hreyfing sem birtir stefnusnið
- óháð endurskoðunar fyrirtæki sem birtir samandregnar niðurstöður
- þjónustusamanburðarstofa
- orðsporssafnari (efnahagur · viðskipti · nágranni · umferðaröryggi)
- blaðamaður-rýnir eða neytendaryrniþjónusta

Bundinn af því sem hann stendur opinberlega fyrir. Traust þitt er gjaldmiðill hans.

* Þú getur farið hvenær sem er og skipt yfir í annan leiðbeinanda. Traust þitt er ekki læst inni.

* Leiðbeinandinn getur einnig undirritað einhverjar eigin fullyrðingar — birtar, en ekki aðalatriðið hér.

■ Álitsaðili sem dulnefndur eftirlitsaðili

Álitsaðili með gott orðspor — hugsaðu þér lögbókanda sem rekstur hans veltur eingöngu á track record hans — getur, samhliða meginhlutverkunum (endurskoðandi / ábyrgðaraðili), boðið það þriðja: hlutverk dulnefnds eftirlitsaðila meðan á staðfestingu stendur. Hann heldur tímastimplaða skrá yfir innsenda fullyrðingu svo að staðfestingaraðilinn geti ekki hljóðlega látið hana falla. Ferli eftirlitsaðilahlutverksins er lýst nánar í kaflanum um hlutverk eftirlitsaðilans.

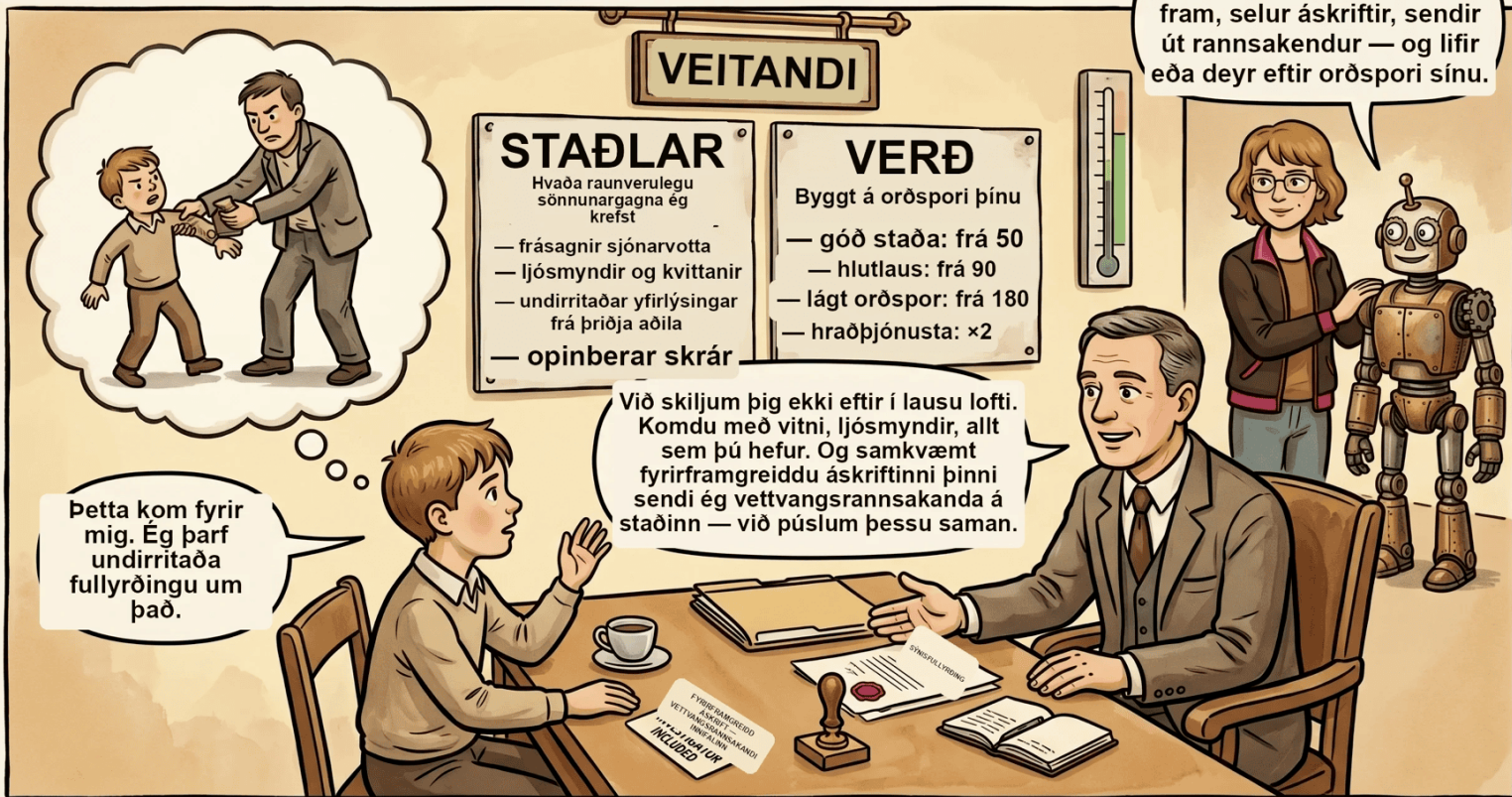
Staðfestingaraðili

Hvaða DID sem er getur gegnt hlutverki staðfestingaraðila, annaðhvort beint eða í gegnum staðfestin-garréttindi sem framseld eru til þriðja DID. Til að ég — eða umboðsaðili minn — geti staðfest, ætti ég að vera aðgengilegur á netinu (tengdur). Ekki allir munu vilja skuldbinda sig til þess, og þess vegna getur DID-færsla talið upp, í forgangsörð, þá staðgengla sem sinna hlutverkinu fyrir hennar hönd meðan hún er ótengd.

Hvert DID sem er virkt í netinu lýsir opinberlega yfir sinni eigin stefnu. Í gegnum reglurnar sem skilgreindar eru í þeirri stefnu metur það, meðan á staðfestingarferlinu stendur, orðspor mótaðilans og efni og form fullyrðingarinnar sem útgefandinn hefur merkt til birtingar í orðsporsnetinu. Hluti af stefnunni er útreikningsformúlan sem notuð er til að reikna gjöld fyrir staðfestingarþjónustu. Þegar það er komið á sinn stað, þá bíð ég — yfir tölfraðilega stóran fjölda fullyrðinga sem flæða um netið — eftir því að algrím netsins dragi mig fram á hlið útgefandans og feli mér, í tiltekinni ítrun, að staðfesta upplýsingarnar sem verið er að gefa út. Útgefandinn getur reiknað fyrirfram hvernig rétt hegðandi staðfestingaraðili

VEITANDINN — REKUR ÞJÓNUSTU VIÐ UNDIRRITUN FULLYRÐINGA

BIRTIR STAÐLAR · BIRT VERÐ

Bundinn af því sem hann lýsir opinberlega yfir. Orðsporið sér um restina.

* Veitandinn hefur einnig sína eigin stefnu — hvenær hann samþykkir, hvenær hann hafnar, hvernig hann endurgreiðir. Hún er birt, en hún er ekki aðalatriðið hér.

myndi bregðast við, en getur ekki komist hjá því að hafa raunverulega samband við hann (eða staðgengla hans). Ítrunina með völdum staðfestingaraðila verður útgefandinn að framkvæma jafnvel þegar hann veit fyrirfram að hún muni ekki standast.

Hvernig vitum við að útgefandinn keyrir algrímið sem velur staðfestingaraðila yfir rétta mengið af DID-um sem koma til greina sem staðfestingaraðilar? Samhliða opinberlega yfirlýstri stefnu sinni birtir hvert DID einnig núverandi lista yfir auðkenni samfélagsnets síns innan orðsporsnetsins. Ef útgefandi skilgreinir samfélagsnet sitt sem félagslega bólu sem aðeins bergmálar og styrkir eigin sjónarmið, munu upplýsingar birtar í gegnum hann varla berast víðar til annarra samfélaga. Sú staðreynd að mér tekst, gegn háum kostnaði, að ýta öfgakenndri fullyrðingu inn í netið felur ekki í sér að ég muni, þegar ég met orðspor mótaðilans, gefa henni nokkurt vægi. Sumar fullyrðingar ýtir samfélag mitt mér til að taka til greina (dómar og takmarkanir lagðar á brotamenn). Aðrar eru algjörlega undir mér komnar — ég ákveð sjálfur efnahagslegt gildi þess að taka tiltekna upplýsingu með eða sleppa henni.

Viðfang

Þeir sem upplýsingarnar sem birtar eru í orðsporsnetinu varða eru handhafar þeirra, eða, ef þú vilt, viðföng þeirra. Hvatar í orðsporsnetinu eru þannig settir upp að viðfangið hefur allar ástæður til að hegða sér rétt og sanngjarnt eftir sínum eigin reglum, og samfélagið ýtir því í átt að einhverjum gullnum meðalvegi reglufestu. Það hefur meira að segja hvata til að hegða sér siðferðilega umfram það sem yfirlýstar reglur þess krefjast — fyrirfram yfirlýstar stefnur útiloka ekki að samfélagið nái samstöðu um að beita einhverju mati eða ráðstöfun afturvirkkt. Frá þessu sjónarhorni er orðsporsnetsvalkosturinn við réttarskipan, eins og við mátti búast, meira knúinn af anda reglnanna en bókstaf þeirra.

SANNPRÓFARINN — DÆMIR FULLYRÐINGUNA EFTIR BIRTRI STEFNU

FJÖGUR HLIÐ, Í RÖÐ. ÓDÝRAR SÍUR FYRST.

Hann fær ekki að vera skapandi. Hann verður að gera það sem stefna hans segir.

Hans eigin reglur. Opinberar. Hann getur ekki breytt þeim í kyrrþey.

STADFESTINGARHLIÐ — Í RÖÐ

1. STEFNUHLIÐUN
Sannprófa ég þessa gerð fullyrðingar yfirhöfuð?

2. TRAUST TIL YFIRVALDS
Er yfirvaldið yfir þröskuldi mínu?

3. ORÐSPOR ÚTGEFANDA
Nær útgefandinn orðsporsmarki mínu?

4. EFNISKOÐUN
Undirskriftir, samræmi, frávik frá stefnu

GETUR EKKI VERIÐ: útgefandi, yfirvald, eftirlitsmaður eða viðfang.

ORÐSPOR SANNPRÓFARA

VÍKJA FRÁ STEFNU
→ ORÐSPOR FELLUR → ENGIN VAL FRAMVEGIS

VALINN AF TÆTINGUNNI

STEFNA:
— HLIÐ 1: ÉG SANNPRÓFA GERÐ X
— HLIÐ 2: YFIRVALD ≥ T, Y
— HLIÐ 3: ORÐSPOR ≥ T, Y
— HLIÐ 4: EFNISKOÐUN ≥ T, Y
PASSAR VIÐ

GJALD α ÁHÆTTA

meiri áhætta → hærra gjald

Ódýrar síur fyrst. Dýr efniskoðun síðast.

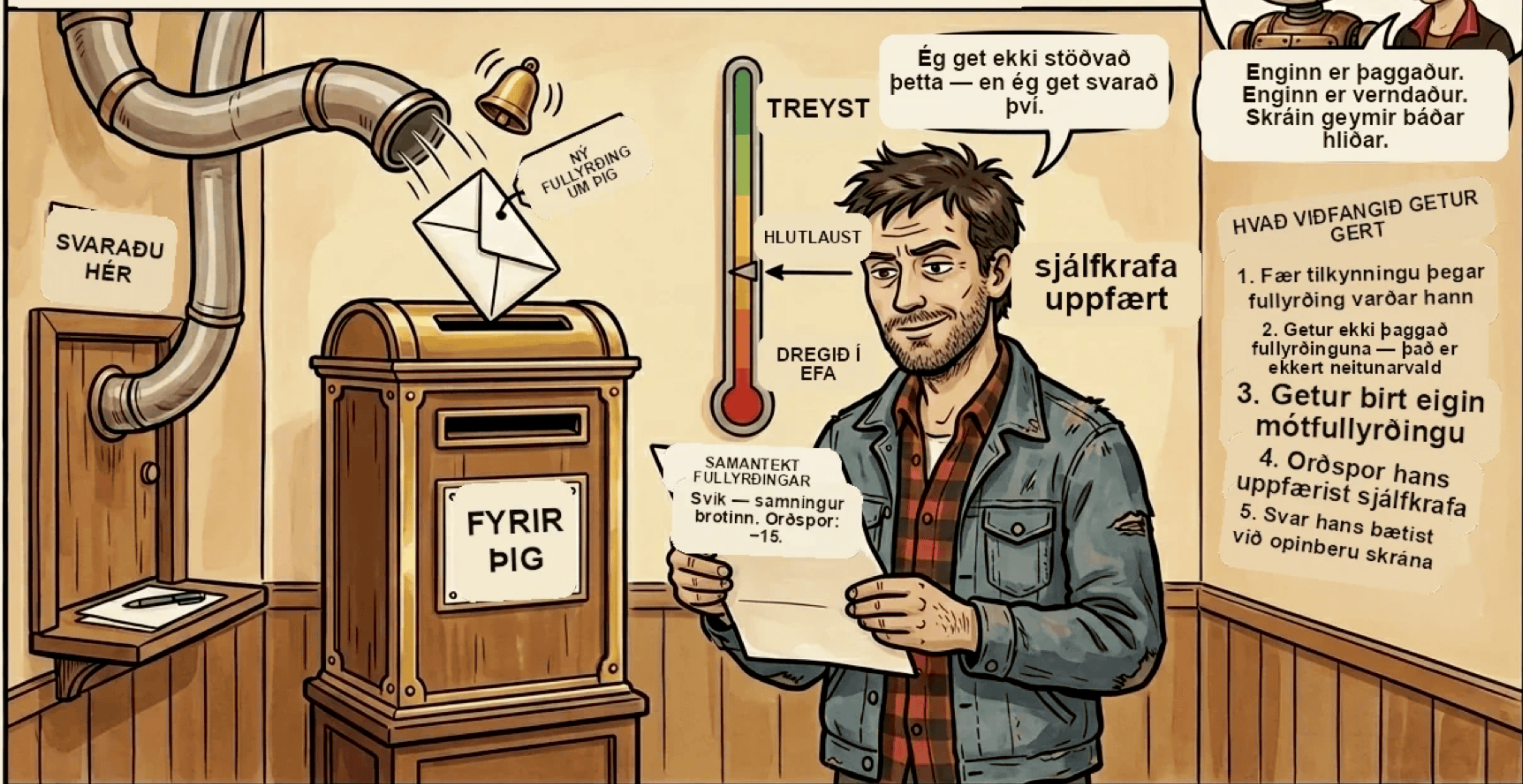
HVAÐ SANNPRÓFARINN GERIR

1. Sjár eftir birtum stefnuhliðum sínum (í röð)
2. Athugar traust til yfirvalds, síðan orðspor útgefanda
3. Metur efni fullyrðingarinnar aðeins ef hliðin standast
4. Rukkar gjald í hlutfalli við áhættuna
5. Leggur eigið orðspor að veði fyrir hverri ákvörðun

Sannprófarinn er bundinn af reglunum sem hann birti sjálfur — og af orðsporinu sem hann á á hættu að tapa.

VIÐFANGIÐ — SÁ SEM FULLYRÐINGIN SNÝST UM

TEKUR VIÐ HENNI · GETUR EKKI ÞAGGAÐ HANA · GETUR SVARAÐ HENNI

Viðfangið hefur ekkert neitunarvald — aðeins réttinn til að svara.

* Mótfullyrðing er sjálf fullyrðing — orðspor viðfangsins er í húfi fyrir það sem hann segir í svari.

Eftirlitsaðili

Hlutverk eftirlitsaðilans fjarlægir hvata staðfestingaraðilans til að sveigja reglurnar. Í aðstæðum þar sem staðfestingaraðila líkar ekki beiðni útgefandans eða álitsaðilans gæti hann einfaldlega þagað — ekki svarað, og stíflað algrímsröðina. Eftirlitsaðilinn — eða mengi eftirlitsaðila — leggur orðspor sitt að veði fyrir því að skjalfesta hvernig staðfestingaraðilinn var beðinn. Ef staðfestingaraðilinn þegir þrátt fyrir yfirlýsta stefnu sem segir annað, má sakfella hann fyrir brot á samskiptareglunni.

Ferlið: tímastimpill og áskorunarkóði

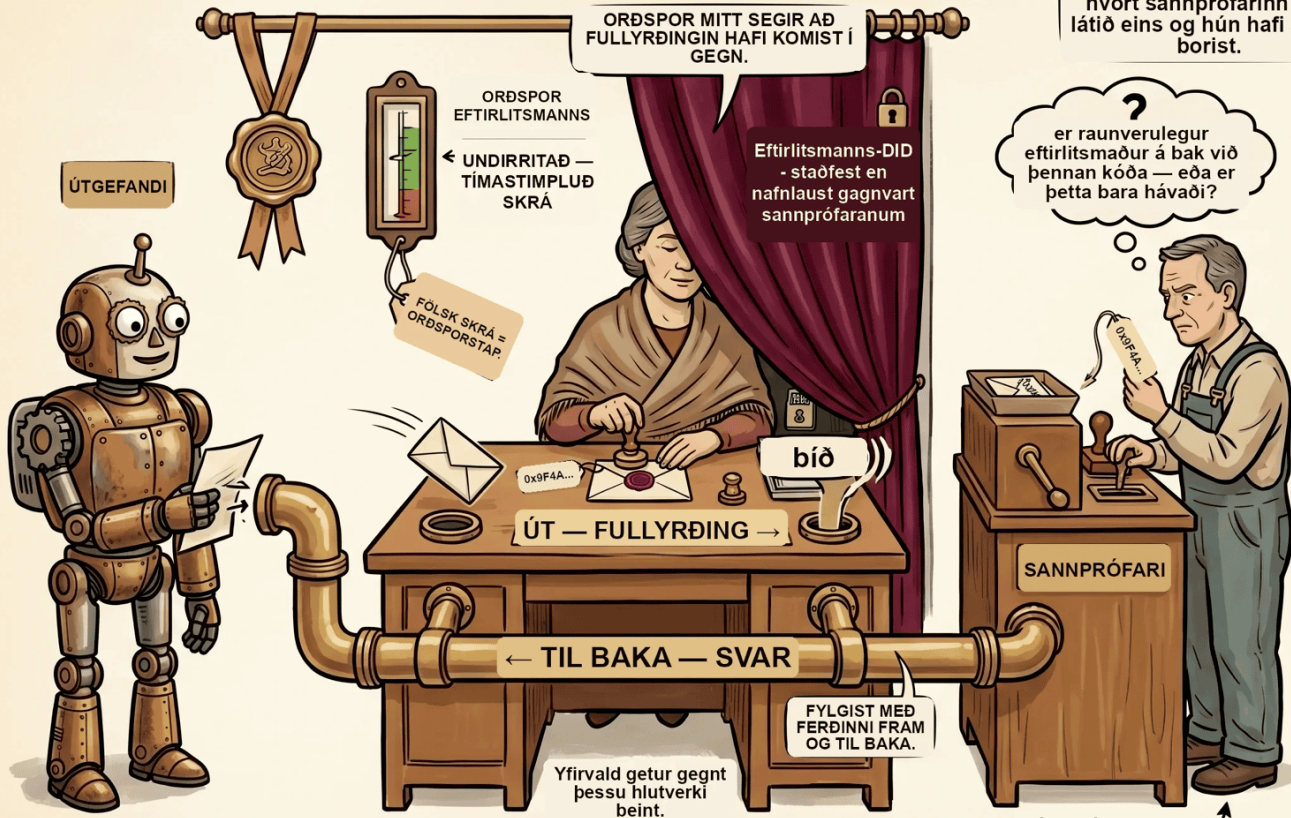
Áður en þú sendir fullyrðingu til staðfestingaraðilans, beinir þú henni í gegnum eftirlitsaðila — fólk sem þú treystir, eða sérhæfða eftirlitsþjónustuveitendur sem taka lítið gjald. Hver eftirlitsaðili tekur við innsendingu þinni, tímastimplar hana, undirritar að hann hafi séð hana fara út, og býr til áskorunarkóða — dulritað hash af undirskrift sinni. Kóðunum er bætt aftan við beiðni þína. Staðfestingaraðilinn sér þá en hefur enga hugmynd um hverjir eftirlitsaðilarnir eru, eða hvort kóðarnir séu yfirleitt raunverulegir. Eftirlitsaðilar virka þannig sem proxy milli útgefandans og staðfestingaraðilans, og halda óháða skrá um að fullyrðingin hafi verið send og hvað hún innihélt. Þeir geta verið frá núll upp í N.

Þegar staðfestingaraðilinn hegðar sér heiðarlega — samþykkir eða hafnar í samræmi við yfirlýsta stefnu sína — haldast kóðarnir ógegnisæir. Enginn er afhjúpaður.

En ef staðfestingaraðilinn þegir þrátt fyrir eftirgefanlega stefnu, eða svarar á hátt sem stangast á við það sem hann birti, þá hefur þú upprunalegu undirskriftir eftirlitsaðilanna. Þú getur birt þær sem staðgengilsvitnisburð um að fullyrðingin hafi verið send og að staðfestingaraðilinn hafi ekki fylgt samskiptareglunni. Hver sem er getur staðfest að undirskriftirnar passi við áskorunarkóðana.

EFTIRLITSMÁÐURINN — MILLILÍÐUR SEM ENDURVARPAR FULLYRÐINGUNNI OG FYLGIST MEÐ FERÐINI FRAM OG TIL BAKA

SANNPRÓFARINN TALAR VIÐ HANA. SANNPRÓFARINN KEMST ALDREI AÐ ÞVÍ HVER HÚN ER — EÐA HVORT NOKKUR FYLGIST YFIRHÖFUÐ MEÐ.

Hún ákveður ekki fullyrðinguna. Hún ákveður hvort sannprófarinn geti látið eins og hún hafi aldrei borist.

HVAÐ EFTIRLITSMÁÐURINN GERIR

1. Tekur við fullyrðingunni frá útgefandanum
2. Stimplar hana með eigin innsigli, stimpillinn er tímastimplaða skráin
3. Áframsendir hana til sannprófarans fyrir hönd útgefandans
4. Fylgist með hvort svarið kemur til baka, og hvað það segir
5. Birtir undirskrift sína aðeins ef sannprófarinn hegðar sér illa — orðspor hennar er tryggingin

neðanmálgreinar
Það geta verið nuli til N eftirlitsmenn á bak við hverja beini. Sannprófarinn sér aðeins óegnsæja kóða og veit aldrei hvort raunverulegur eftirlitsmaður fylgist með eða hvort þetta er bara hávaði. Sú óvissa er hvarfingin til að hegða sér vel.

* Á samhverfan hátt getur sannprófarinn beint svörinu í gegnum sinn eigin eftirlitsmann — sami galdur, öflug átt.

Nafnlaust gagnvart almenningi, ábyrgt gagnvart netinu. Sannprófarinn sér kóðann, aldrei eftirlitsmanninn.

Aðalatriðið: þú þarft ekki raunverulega eftirlitsaðila

Og hér er glæsilegasti hlutinn: **þú þarft alls ekki raunverulega eftirlitsaðila.** Þú getur búið til slembitölur sem líta nákvæmlega út eins og áskorunarkóðar. Staðfestingaraðilinn getur ekki greint muninn — hann verður að kasta teningnum um það hvort hann áhætti orðsperi sínu. Á bak við hverja beiðni sem hann fær gæti verið virtur eftirlitsaðili sem fylgist með undir dulnefni — eða það gæti verið hreinn hávaði. Staðfestingaraðilinn veit það ekki. Og sú óvissa er ferlið sjálft.

Kostnaðurinn við að viðhalda heiðarlegum þrýstingi: nánast enginn (slembitölur eru ókeypis). Hugsanlegur kostnaður óheiðarleika fyrir staðfestingaraðilann: skelfilegur. Heiðarleg hegðun er hvött jafnvel þegar enginn er í raun að fylgjast með.

Kerfið virkar vegna þess að allir eru pínulítið ofsóknaróðir. Óvissa er ódýrari en eftirlit.

■ Margir staðfestingaraðilar í einni ítrun

Styrkjandi fylgiregla fyrir aðgengi staðfestingaraðila getur verið algrímsviðbót sem skilar, í einni ítrun, mengi staðfestingaraðila sem koma til greina í stað aðeins eins.

Framsal

Siðmenningin hefur byggt hagvöxt sinn á getunni til verkaskiptingar og sérhæfingar. Heimurinn í allri sinni dýrð er flókinn, og líkurnar á að við náum utan um hann í allri hans flækju eru nánast engar. Eðlilega leiðin út er að framselja fjölbreytt úrval athafna sem styðja við þægilegt líf til sérhæfðra þjónustuveitenda,

BLEKINGIN SEM HELDUR SANNPRÓFARANUM HEIÐARLEGUM

RAUNVERULEGUR EFTIRLITSMÁÐUR OG HANDAHÓFSBLEKING LÍTA EINS ÚT FRÁ BORDI SANNPRÓFARANS

ÚTGEFANDI — KAMILA

RAUNVERULEGUR
EFTIRLITSMÁÐUR

SANNPRÓFARI

sannprófarinn getur ekki greint raunverulega skrá frá blekkingu. heiðarleg hegðun er eina örugga veðmálið.

ÚTGEFANDI — BLEKKIR

ENGINN
EFTIRLITSMÁÐUR

SANNPRÓFARI — SÖMU HEGÐUN

kostnaður við heiðarleikaprýsting: nánast enginn — handahófstölur eru ókeypis.

kostnaður við að nást við að þagga fullyrðingu: hörmulegur — orðspor eyðilag.

ÓVISSA ER ÓDÝRARI EN EFTIRLIT.

sem spara okkur tíma, orku og peninga, og gera okkur á móti kleift að sérhæfa okkur — að veita þá þjónustu sem við erum best í, eða sem markaðurinn metur mest hjá okkur.

Sama rökfræði framsals nær inn í orðsporsnetið. Í kaflanum Rofinn milli frelsis og alræðis (og framsal) settum við fram meginreglurnar til að standa vörð um frjálst samfélag með því að takmarka fjölda fullyrðinga sem birta má í netinu innan tiltekins tímaglugga (hugsaðu þér, einfaldað, lága einingatölu birtingarréttinda á ári, svo að samfélagið haldist eins frjálst og mögulegt er). Þessa meginreglu má víkka út í margar víddir. Við þurfum ekki að hafa aðeins eina tölu — við getum haft nokkur mörk, sem eiga við mismunandi tegundir fullyrðinga. Við getum notað aðra tölu til að fletta ofan af hræsni annarra en fyrir misferli í viðskiptum, og, segjum, breyting á DID-skjalinu á borð við lykilorðsbreytingu er eitthvað sem samfélagið mun varla láta sig varða yfirhöfuð, og svo framvegis. Þetta veltur allt á því hvernig samfélagið skilgreinir, yfir þróunartíma, hvað þjónar hagsmunum þess í að finna rétta jafnvægið milli þess frelsisstigs sem það stefnir að og ábyrgðarskyldu.

Hvers vegna ætti fjöldi birtingarréttinda sem samfélagið veitir mér að vera nægilega lítill? Að merkja DID (viðfang) með neikvæðri fullyrðingu eyðileggur orðspor sem tók langan tíma að byggja upp, og skaðinn varir. Eyðilagt orðspor stendur frammi fyrir stiga stigvaxandi viðurlaga frá samfélaginu fyrir hvert frekara eða endurtekið brot, allt til algjörar útrýmingar hins truflandi aðila (öfgatilvikið). Veldisvaxandi stigi refsingar þarf ekki mikinn fjölda fullyrðinga, að því gefnu að þær séu studdar staðfestanlegum gögnum. Þetta á við um friðsamlegt jafnvægisástand, þegar samfélagið er ekki skekið af hörnung (utanaðkomandi eða innri).

Fyrir atburði með mjög lágar líkur er tölfræðileg tíðni óstöðug þegar henni er beitt á einstakling. Yfir mannfjölda samfélagsins er hún það ekki. Þar liggur gildi þess að framselja birtingarréttindi sín til sérhæfðra samsöfnunar-álitsaðila, sem — líkt og gagnkvæm trygging þegar tjón verður — nota rétt þinn og beita honum fyrir þína hönd. Tölum minna óhlutbundið og gefum nokkur dæmi: - að greina og berjast

UMBOÐSMAÐURINN — FULLYRÐINGARÞJÓNUSTA SEM ÞÚ GERIST ÁSKRIFANDI AÐ FRAMSELDU ÞAÐ SEM ÞÚ RÆÐUR EKKI VIÐ SJÁLFUR · HALTU ÞVÍ SEM SKIPTIR ÞIG MÁLI

Útvistaðu því sem þú ræður ekki við sjálfur. Fylgstu með. Dragðu réttindin til baka hvenær sem er.

* Ef umboðsmaðurinn starfar utan umsamins sviðs verður bæði orðspor hans og þitt fyrir opinberum áhrifum.

gegn skipulagðri glæpastarfsemi - að framfylgja viðskiptasamningum - að halda utan um forréttindi (sannanir um menntun, kaup / sölu eigna o.s.frv.) - og svo framvegis

■ Hvernig „birtingarréttindi” virka í raun

Myndin fyrir umboðsaðilann sýnir birtingarréttindi sem áþreifanleg tákn til glöggvunar, en í kerfinu er enginn slíkur hlutur til. Það sem raunverulega gerist er þetta: stefnur þess fólks sem þú vilt halda góðu sambandi við — samfélag þitt — safnast saman í sjálfsprottna reglu um hversu margar fullyrðingar á ári það samþykkir frá þér sem viðeigandi áður en það fer að meðhöndla þig sem hávaða. Þakið er til svo að netið drukknir ekki í léttvægum „hvað ef” fullyrðingum og haldist eins frjálst og samfélagið vill hafa það (merki varðveitt með því að takmarka magn).

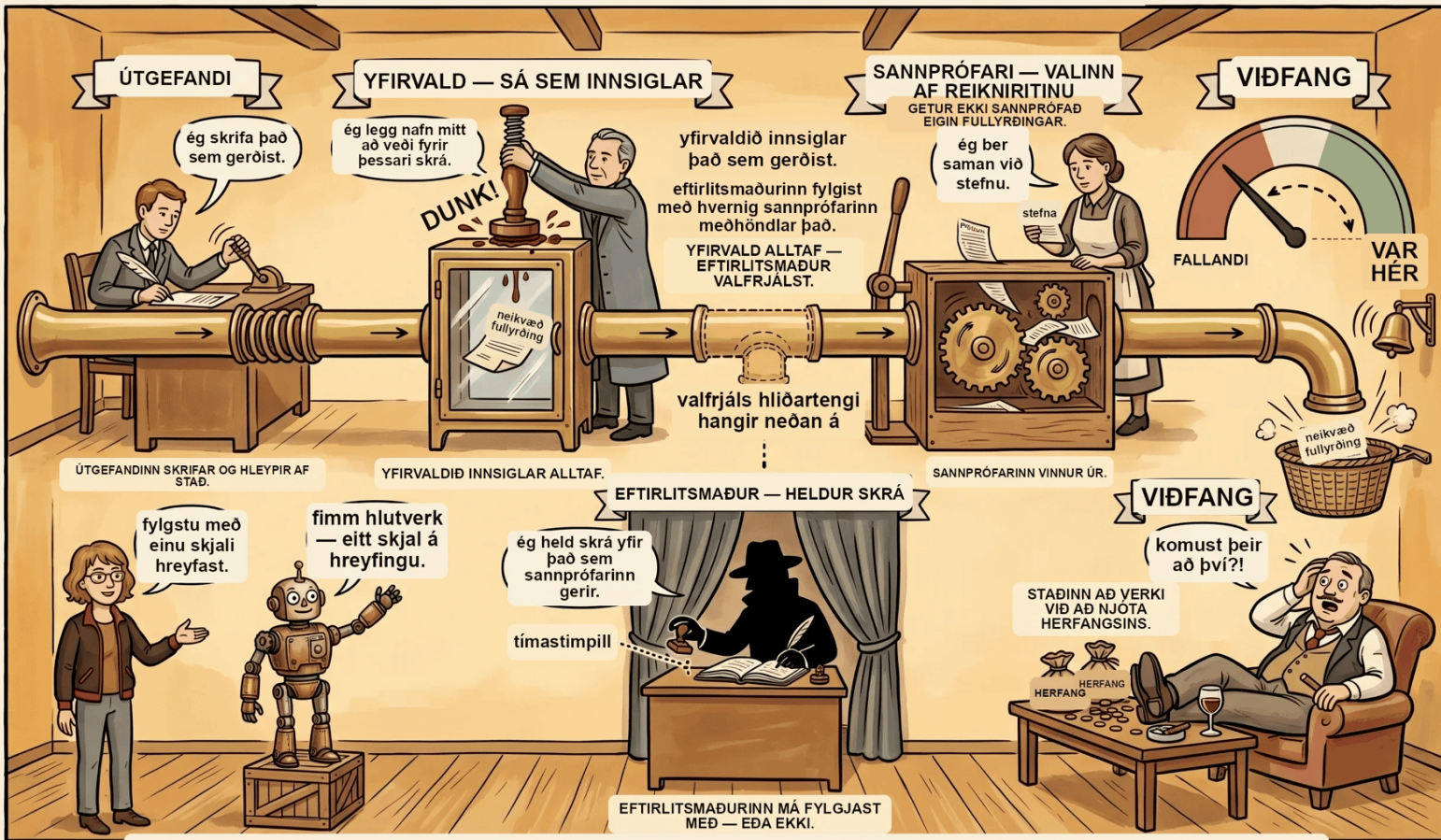
Þú lest það sem samfélag þitt leyfir þér. Það er til bil, með nokkurri dreifingu eftir því hvaða fólk þú vegur mest. Þú ákveður svo — innan þeirrar heimildar — hversu margar fullyrðingar þú birtir sjálfur, og hversu margar þú framselur til faglegrar þjónustu sem birtir fyrir þína hönd aðeins þegar atburðir falla innan sviðs hennar. Það er þetta sem heldur þér í góðu sambandi án þess að þvinga þig til að leggja fram fullyrðingu fyrir hvert smáatriði sem hendir þig.

„Táknin” á myndinni eru sjónrænn staðgengill fyrir þessa les-og-ákveð lykkju, ekki bókstaflegur hlutur.

Það er þess virði að geta afturkallað framseld birtingarréttindi í orðsporsnetinu. Það má gera hvenær sem er, svo lengi sem umboðsaðilinn hefur ekki enn notað hið framselda réttindi.

NEIKVÆÐ FULLYRÐING FLÆÐIR Í GEGNUM KERFIÐ

FYLGDU EINU SKJALI — SJÁÐU HVAÐ HVERT HLUTVERK GERIR VIÐ ÞAÐ

Samskipti milli hlutverka

Myndin hér að neðan tekur saman hvernig hlutverkin tengjast í raunverulegu máli — frá innsendingu fullyrðingar af hálfu útgefandans og allt til birtingar í orðsporsnetinu.

Sjálfsprottni samfélagssáttmálinn — stefna

Hingað til höfum við lýst því hvernig fullyrðingar eru staðfestar, og hvaða hlutverki hver þátttakandi gegnir. Nú snúum við okkur að því hvernig þúsundir einstaklingsbundinna stefna verða að einhverju sem virkar eins og raunverulegur samfélagssáttmáli. Ekkert sem líkist vinstrisinnuðum draumum um samfélagssáttmála og þvingaða samhjálp.

Hver þátttakandi lýsir yfir sinni eigin stefnu byggðri á siðferði sínu (policy) — því sem hann telur ásættanlegt, og hvernig hann bregst við tiltekinni hegðun annarra. Samanlögð heild allra stefna um netið sem tilteknu DID (samfélaginu) er kunn framleiðir sjálfsprottið siðferði — greinanlegar viðmiðanir sem enginn hannaði. Þessar sjálfsprottnu viðmiðanir, studdar tvíhliða verðmerkjum, mynda mælanlegan samfélagssáttmála: ekki fræðilega hugsmíð sem enginn undirritaði við fæðingu, heldur reglur sem eru raunprófanlega greinanlegar og studdar raunverulegri hegðun.

■ Samfélagssáttmálinn

Fólk deilir um hvort „samfélagssáttmáli“ sé ekki mótsögn í sjálfu sér. Enginn undirritar neitt, en samt er honum beitt til að réttlæta löggjafar- og framkvæmdaraðgerðir í miðstýrðum samfélögum.

Fyrirbærafræðileg greining á samskiptum í dreifstýrðu neti gæti leitt í ljós tilteknar sjálfsprottnar reglur — hnattrænar eða staðbundnar. Hvað eigum við að kalla þessar víðtækt sameiginlegu viðmiðanir? Samfélagssáttmála? Rétt eins og með samfélög er ekki hægt að athuga og afmarka samfélagssáttmála samfélags nákvæmlega — hvert sjónarhorn á samfélagið gefur mismunandi samfélagssáttmála.

■ Gildismiðuð stefna

Það er á svipaðan hátt villandi að meðhöndla „gildismiðaða stefnu“ sem grunn ákvarðanatöku. Gildi eru fremur eins og fyrirbærafræðileg knippi reglna sem eru almennt kjörnar á tilteknum tíma. Þau þróast, og þau eru ekki stöðug yfir tíma.

STEFNUR MÆTAST. VIÐHORF MÓTAST.

YFIRLÝSTAR REGLUR ÁKVEÐA VERÐ DAGSINS — AFSLÁTTUR FYRIR SAMLEITNI, REFSIÁLAG FYRIR FRÁVIK

ÞEGAR STEFNUR SAMLEITAST

Við sjáum
hlutina á sama
hátt. Verslum.

MÍNAR REGLUR
- engin viðskipti við
sannaða svikara.
- deilur leystar
á 30 dögum.
- greiðsludráttur:
einn liðinn, enginn
annar.

MÍNAR REGLUR
- engin viðskipti við
sannaða svikara.
- deilur leystar
á 30 dögum.
- greiðsludráttur:
aðeins með
sönnun á ástæðu

Sömu vörur, tvö
verð. Yfirlýsingar
— ekki orðspor
— ráða því.

ÞEGAR STEFNUR VÍKJA Í SUNDUR

Við getum samt
verslað — en
verðið
endurspeglar bilið.

MÍNAR REGLUR
- engar mútur
- sánnjörð laun
fyrir alla.
- enginn samningur
án
gerðardómsákvæðis.

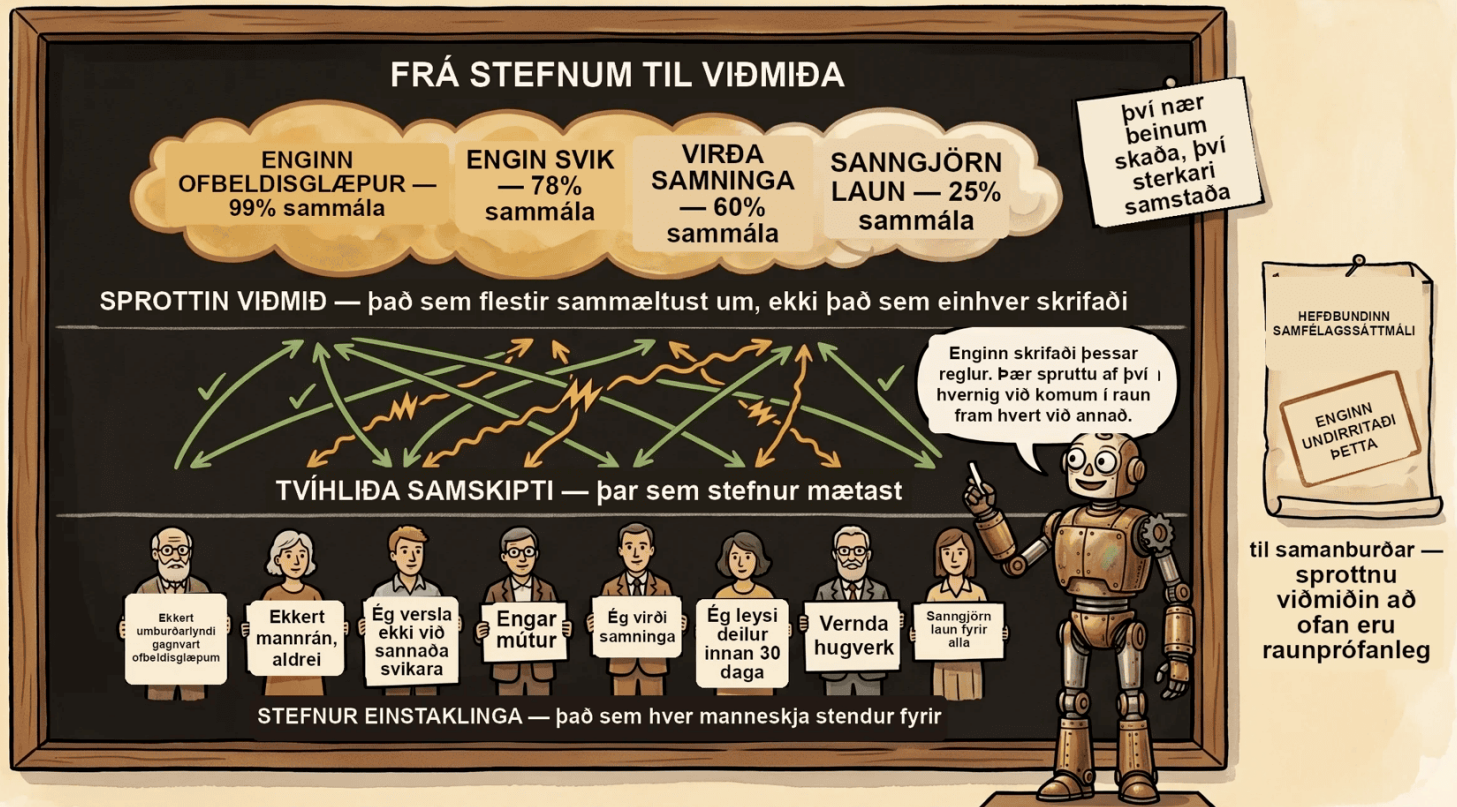

MÍNAR REGLUR
- mútur samþykktar
sem „gjafamenning“
- laun ákveðin
af hefð.
- deilur útkljáðar
innan fjölskyldunnar.

Þegar tvær stefnur mætast í viðskiptum verður samleitni þeirra verðbreytirinn.

* Þetta snýst ekki um orðspor. Það snýst um það sem hver manneskja lýsti opinberlega yfir — og er nú ætlast til að standa við.

HVERNIG SIÐFERÐI SPRETTUR AF STEFNUM EINSTAKLINGA

Siðferði er ekki hannað. Það sprettur af því hvernig við komum í raun fram hvert við annað.

* Sérhver einstaklingsstefna endurspeglar siðferði þeirrar manneskju — mótað af þrýstingi til að laga sig að samfélagi sínu og umhverfi.

Að veita upplýsingar um sjálfan þig

Þegar tveir DID-aðilar sem þekkjast ekki ganga í efnahagslegt samband, getum við undirritað beiðni til okkar eigin samfélags fyrir hönd hins aðilans, þar sem það er beiðið um að veita upplýsingar um okkur. Þetta er hins vegar mjög barnaleg hugmynd um hvað samfélög eru. Þau eru ekki lokuð mengi — eitt DID getur verið þátttakandi í mörgum samfélögum.

Samfélag er fremur fyrirbærafræðilegt fyrirbæri frá sjónarhóli tiltekins þátttakanda, sem birtist í samfélagsneti hans. Það er ekki alltaf eitthvað sem skynsamlegt er að afmarka með skýrum hætti. Íbúar þorps geta myndað samfélag, en einstaklingur sem kemur þangað aðeins um helgar getur einnig tilheyrt öðru samfélagi í sama þorpi. Samfélag getur líka verið fótboltalið ásamt aðdáendum sínum, forsvarsmönnum og fjölskyldum allra sem að því koma. Þjóð, eða borgarar ríkis, geta einnig myndað samfélag eða samfélög. Að horfa á DID frá mismunandi sjónarhornum getur gefið mismunandi (og oft innsæisbundnar) sýn á samfélög.

DID á jaðrunum eru þannig brýr milli samfélaga, og — rétt eins og í raunveruleikanum — gegna þau hlutverki í að veita upplýsingar um meðlimi annarra samfélaga, hvort sem er á áhugamannastigi eða fagstigi, svo sem álitsaðili sem sérhæfir sig í að tengja fólk og safna saman upplýsingum um áhættusöm DID.

Sumar tegundir upplýsinga í DID-netinu henta vel til skilyrðislausra gagnkvæmra skipta (ofbeldisglæpir, svik o.s.frv.). Aðrar tegundir upplýsinga kann samfélag hins vegar að meðhöndla sem takmarkaðar við notkun innan samfélagsins (jafngildi ríkisborgararéttar, þjónusta veitt samfélaginu o.s.frv.). Hvort hægt er að dreifa slíkum upplýsingum veltur á yfirlýstum stefnum meðlima samfélagsins.

Samfélag stendur vörð um friðhelgi sína innan síns eigin hrings, og lætur í staðinn af hendi gagnkvæmt hagstæðar upplýsingar á skilyrðislausum grunni.

Glæpur og refsing

Glæpur og refsing

Við vitum hvernig netið virkar: hvernig færslur verða til, hver staðfestir þær, hvernig svik staðfestingaraðila eru heft. Ein spurning stendur eftir — hvað gerist þegar einhver veldur öðrum í raun tjóni?

■ Hversu háð erum við hvert öðru?

Við stöndum öll á sviði þessa mikla heims, og hvað sem hér gerist varðar okkur öll.

Jan Amos Comenius (Völundarhús heimsins og paradís hjartans)

Það geta verið margar ástæður til að ganga í orðsporsnet eða hafna því. Ég trúi því hins vegar að einn þáttur mannlegs eðlis — oft talinn dimmur — geti þjónað góðum tilgangi. Ég er að tala um þörf mannsins fyrir að finna fullnægingu andspænis því sem hann skynjar sem óréttlæti.

Fullnæging, réttlæti, hefnd — við tengjum þau við neikvæðar tilfinningar. Til að samfélagið haldi saman verðum við að minnsta kosti að þykjast að fullnæging sé veitt í gegnum miðstýrðar stofnanir. Annars myndu einstaklingar ekki finna til tengsla við samfélagið sem þeir lifa í. Að meðaltali þurfum við að tilheyra einhverju liði og treysta því. Þegar einhver skaðar annan fylgist samfélagið með því hvernig fullnæging verður veitt og að hve miklu marki. Nokkuð umdeilt held ég því fram að oft í sögunni — og nú

— hafi ekki skipt máli hvort ferlið gegn hinum ákærða var hreint. Það sem skipti máli var að samfélagið sá *einhvern* refsað. Það þjónaði hlutverki sínu (fjölmörg dómsmorð og andstaðan við að taka upp gömul mál á ný segja þá sögu nógu vel). Sýn fórnarlambins og aðstandenda er aðeins aukaatriði. Það sem skiptir fyrst máli eru merkin til afgangssamfélagsins, því óréttlæti er ekki svo algengt að það komi fyrir á degi hvers einstaklings.

Dreifstýrt orðsporskerfi myndi leyfa almenningi að sjá beina og óbeina sönnun (yfirfarna og ekki yfirfarna). Samfélagið gæti metið upplýsingarnar — sjálft eða í gegnum frjálsa markaðsþjónustu sem sérhæfir sig í slíku mati — og ákveðið, út frá eigindlegum og megingindlegum merkjum, hvaða ráðstöfunum eigi að beita gegn viðfanginu (eða jafnvel gegn höfundinum eða staðfestandi álitsaðilanum).

Hvað er refsing? Hún er leið til að auðmýkja hinn meinta geranda með missi forréttinda hans — svo að bæði fórnarlambið og samfélagið finni að skaðleg verk borgi sig ekki. Þetta er kjarninn: skaðleg eða hættuleg hegðun má ekki borga sig, og á sama tíma verður hún að veita bæði fórnarlömbunum og afgangi þjóðfélagsins / samfélagsins tilfinningu fyrir fullnægingu.

Verður slík refsing að vera framkvæmd af miðlægu valdi? Hvað ef allir gætu lýst því fyrirfram yfir hvernig þeir munu bregðast við tilteknum verkum? Ég get augljóslega ekki framkvæmt refsingu á eign einhvers annars. En ég get lýst því yfir að ég geri eign mína aðgengilega völdu mengi framkvæmdaraðila í þeim tilgangi að refsa gerandanum ef brotamaðurinn kemur inn á mín yfirráðasvæði. Og ég get lýst þessu opinberlega yfir svo að aðrir geti metið nálgun mína.

Og hér kemur verðferli meðalhófsins til sögunnar. Ef ég lýsi yfir hörðum refsingum fyrir minniháttar brot, verðleggur netið öfgar mínar. Aðrir munu telja mig ómeðalhófslegan og staðfestingarkostnaður

minn hækkar — færri munu vilja eiga viðskipti við mig, eða aðeins á verri kjörum, og færri staðfestingaraðilar munu samþykkja færslur mínar á sanngjörnu verði. Ef ég er hins vegar of eftirlátur mun samfélagið líta á mig sem áhættu. Ef ég umber svik mun samfélagið líklega vera eftirlátt gagnvart gerendum verka sem snerta mig — til að gefa mér að smakka á eigin meðali.

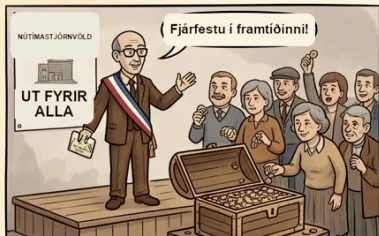
Réttlæti hættir að vera munaðarvara. Þegar einhver skaðar þig er viðráðanlegt að skrá misgjörðina, færslan er varanleg, og afleiðingarnar fyrir brotamaninn eru raunverulegar.

Greining hræsni

Það nægir ekki að lýsa yfir stefnu — ef ég lýsi því yfir að ég fylgi reglu en hegðun mín víkur frá henni, þá er bilið orðsporsleg skuldbinding á mig. Netið gerir ekki greinarmun á „braut lögin“ og „sveik eigin orð“ — hvort tveggja eru mælanleg merki. Hræsni er dýr, og ég þekki engan rauðan dúk sem er meira ögrandi.

Ein gildra. Ein útgönguleið.

INNHERJINN VINNUR ALLTAF SAMNINGINN — ÞAR TIL NETIÐ LEYFIR FÓLKI AÐ KAUPA BEINT, ENGS LEYFIS ÞÖRF.

Almenningur er sammála um að nýtt opinbert UT-kerfi sé nauðsynlegt, greitt af fjárlögum, greitt af sköttum.

Á bak við luktar dyr hanna innkaupafulltrúinn og innherjinn útbóðið til að passa einu fyrirtæki. Umslag skiptir um hendur.

Fulltrúinn yppir öxlum. Vasi hans bungar af mótum.

Samningurinn er veittur. Innherjinn hefur leyfið — en enga færni, og enga virðingu fyrir verkinu.

Innherjinn heimsækir nágrannann. „Vingarnlega tilboðið“ er minnsti molinn.

1. HEFÐBUNDIÐ

kvörtunin

þögn

luktar dyr

hjá lögræðingnum

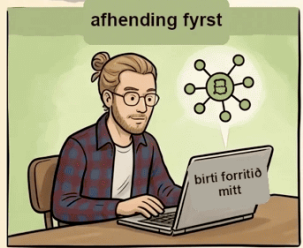

Kvörtun, þögn, frestir, lögræðingur. Gildran er innbyggð í reglurnar sjálfar.

ORÐSPORSNET

— hér byrjar nýi heimurinn —

2. ORÐSPORSNET

afhending fyrst

eftirspurn finnur það

sæmileg afkoma

Hann afhendir fyrst. Fólk finnur forritið og notar það. Sérhver þakklátur notandi borgar smávægis. Sæmileg afkoma. Ekkert miðlægt yfirvald til að mæta.

Tvær leiðir. Gildran er í reglunum. Útgönguleiðin er að sniðganga reglurnar með öllu.

* Þegar reglurnar eru skrifaðar af innherjanum er það gildra að kvarta innan reglnanna — jafnvel sektirnar renna aftur inn í næsta hagrædda útböð. Orðsporsnetið er útgönguleiðin: borgarar finna vöruna, borga höfundinum beint, og samfélagið veitir eina leyfið sem skiptir máli — traust áunníð með afhendingu.

Orðspor er nýja leyfið. Afhending er sönnunin.

■ Magn gegn gæðum — að rjúfa tvíundarviðmið sektar

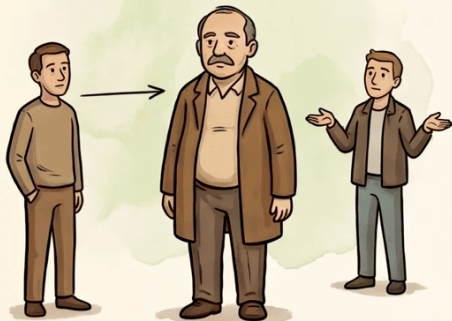
Í miðstýrðu réttlæti er sekt tvíundleg: 0 eða 1, sekur eða saklaus. Í orðsporsneti er það sem gildir ekki hvort sekt er sönnuð heldur uppsöfnun merkja.

Ein ósönnuð ásökun um þjófnað gegn hinum ákærða vekur líklega ekki mikla árvekni — en hún mun vekja árvekni gagnvart ákærandanum. Margar óbeinar vísbendingar úr ýmsum óháðum áttum fara hins vegar að hafa vægi. Það sem skiptir máli er ekki aðeins magnið heldur einnig gæðin: óhæði vitna (ólíkt fólk, ólíkt samhengi), samræmi mynsturs (endurtekin tegund grunsemda), tímafylgni.

Á hinn bóginn geta tíðar tilhæfulausar ásakanir sem koma endurtekið frá sama útgefanda gegn ýmsum viðföngum verið metnar sem rógburður — og orðspor ákærandans borgar verðið.

HVERNIG SÖNNUNARGÖGN SAFNAST UPP

„ein einangruð
fullyrðing“

ein fullyrðing ein og sér — of veik til að
bregðast við, hvorug hliðin fordæmd.

„mynstur“

fimm óháðar heimildir
— mynstur birtist.

„yfirgnæfandi vægi“

tuttugu óháðar heimildir
— yfirgnæfandi vægi.

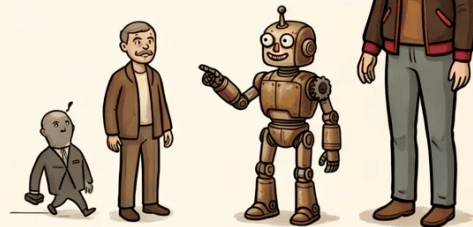

að útvarpa sömu fullyrðingu án
sönnunargagna — þegar samfélagið sér ekkert
er það rógburður, og hann kostar ákærandann.

Sjálfstæði er allt. Ein rödd endurtekin er hávaði. Margar raddir frá ólíkum stöðum eru merki.

einn ákærandi bendir á alla — mynstrið
er ákærandinn, ekki hinn ákærði.

þetta lítur út eins og heimurinn í dag.
það er hann — aðeins hvatirnar eru
heioðarlegar núna. engin bylting. bara
betri hvatar.

Við ættum ekki heldur að líta framhjá yfirbót — sjálfviljug athöfn áður en sekt er sönnuð, sem býður leið að vægari refsingu. Refsing fer af stað þegar gerandinn stígur ekkert skref í átt til yfirbótar og vonast til að sleppa við afleiðingarnar — líkt og kaupa má þá niðurstöðu með spillingu í miðstýrðu kerfi.

Tegundir brota

Tegundir upplýsinga þurfa ekki að takmarkast við refsiverð brot. Þær geta falið í sér: - lýsingar á glæpum - samningsbrot og svik - siðlaus hegðun - raskanir á allsherjarreglu, bæði raunverulegar og í sýndarheimi - ...

Hver ný færsla í DID-netinu aðlagar metið orðspor og áhættu tiltekins DID (hvort sem það er viðfangið, höfundurinn, eða staðfestandi álitsaðilinn). Því meiri ábyrgð sem ég ber á örlögum annarra, því varkárari verð ég.

EFTIR SKAÐANN — HVAÐ MUNTU GERA?

vísað frá. þvingað. sjálfviljugt. þrjár leiðir sem þorpið svarar.

hvað gerðist

hvað nú?

skynsamlegasta valið er alltaf það ódýrasta:
LAGAÐU ÞAÐ SJÁLFUR.

„Ég reyni að hunsa það — vísað frá alls staðar“

engin úrbót — sérhver búð vísar honum frá — útleig frá efnahagsslifinu

„Ég geri það gott — en aðeins undir starandi augnaráði fjöldsans“

þvinguð úrbót undir starandi augnaráði fjöldsans — endurgreitt, en þorpið hækkar verðið á honum — lærdómurinn verður að festast.

„Ég kem af sjálfsdáðum — og viðurkenni það fyrir öllum“

sjálfviljug, snemmbær úrbót — samþykkt opinberlega — orðspor jafnar sig, með varúð

þetta lítur út eins og heimurinn í dag. það er hann — aðeins kostnaðurinn er nú sýnilegur öllum. engin bylting. bara betri hvatar.

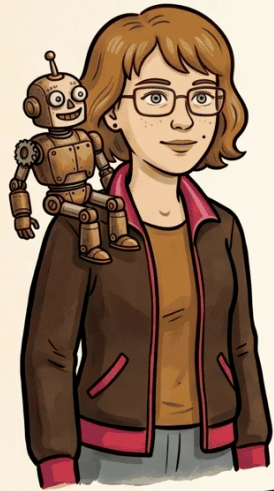
■ Að framfylgja refsingu í gegnum framsal

Ég þarf ekki að framfylgja refsingu persónulega. Ég get borgað (líkt og tryggingu) álitsaðila sem framfylgir niðurstöðum samkvæmt fyrirfram skilgreindum reglum — jafngildi rannsóknar-, löggæslu- og dómsþjónustu. Ef álitsaðilinn framfylgir án meðalhófs eða framfylgir alls ekki, þá bíður orðspor hans hnekki — og orðspor hans er undirstaða getu hans til að afla sér lífsviðurværis.

Framsal er almenn meginregla í netinu: hvaða athöfn DID sem er má framselja til annars DID — staðfestingu, útgáfu fullyrðinga, viðbrögð við deilum, yfirlýsingu samstöðu. Framsal er afturkallanlegt hvenær sem er. Það gerir sérhæfingu mögulega án þess að endanleg stjórn tapist.

HVER RANNSAKAR, HVER FRAMFYLGIR?

„skaðinn“ → „rannsakandinn“ „skráin“ → „framfylgjandinn“ → „ábyrgðarskylda“

Þetta lítur út eins og heimurinn í dag. Það er hann — aðeins hvatirnar eru heiðarlegar núna. engin bylting. bara betri hvatar.

„fagleg söfnun sönnunargagna — orðspor er viðskiptamódel þeirra.“

„skráin fer inn á netið — orðspor gerandans fellur.“

„starfar eftir fyrirfram umsömdum reglum — eins og trygging.“

„orðspor framfylgjandans er lífsviðurværi hans — bregstu og tapaðu viðskiptavinum.“

FRAMSEL ER AFTURKALLANLEGT. Hvaða DID-virkni sem er má framselja öðru DID — og taka til baka hvenær sem er. þú framfylgir refsingu ekki sjálfur. þú framselur. og umboðsmaðurinn svarar til þín.

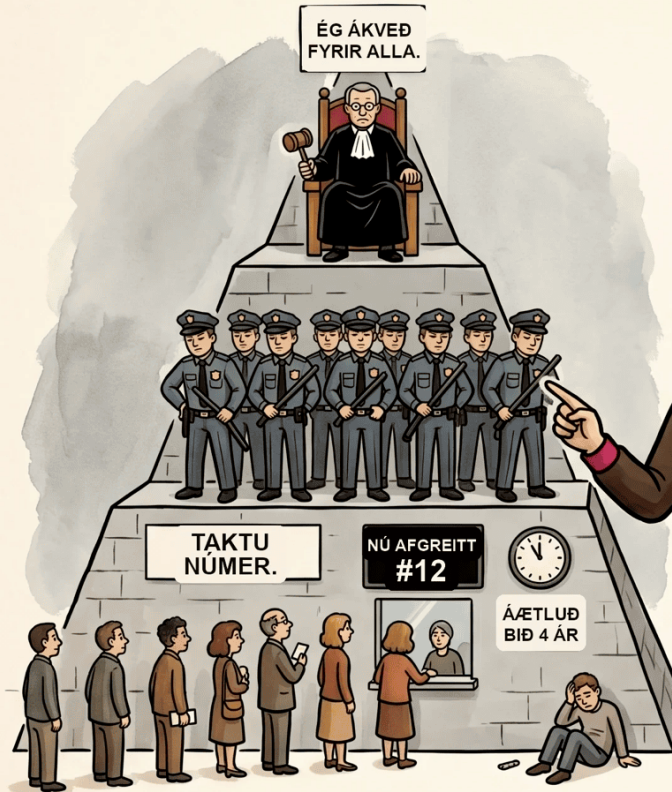
■ Lýðræðisvæðing áhættustýringar

Óritskoðanlegt orðsporsnet myndi lýðræðisvæða það sem bankar eða rekstraraðilar stórra iðnaðarsamstæðna gera nú þegar sem kjarnastarfsemi — áhættustýringu.

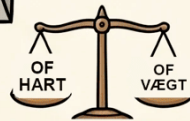
Fyrir bankamann sem stendur frammi fyrir viðskiptavini er áhættumatið undirbúið fyrirfram svo hann geti einbeitt sér að viðskiptunum innan fyrirfram skilgreindra marka. Þróuð viðhaldsteymi safna, með reglulegu millibili, áhættuvísunum (merkjum um byggingarsprungur, ferlum sem rýra rekstrarinnviði, og svo framvegis) og geta spáð fyrir um líftíma búnaðar sem og hvenær og hvers kyns inngrips verður þörf.

Ég sé fyrir mér DID-notkun á svipaðan hátt — einhver (líklega gegn gjaldi) mun útvega mannlæsilegt yfirlit yfir mótaðilann. Yfirlitið mun endurspegla það sjónarhorn áhættumats sem viðskiptavinurinn pantaði.

REFSING ÁN MIÐLÆGS YFIRVALDS

einn ákveður fyrir alla — fórnarlambið
bíður — gerandinn veit það.

HLUTFALLSLEGT —
ÓDÝRSTA STAÐAN

Yfirbót er ódýrari en refsing.

samfélagið lýsir stefnu — gerandinn
mætir henni úr öllum áttum — yfirvaldið
framfylgir því sem samið var um.

Refsing er ódýrari en fáfræði.

Eltu peningaslóðina

Eltu peningaslóðina

Við höfum dreifstýrt orðsporsnet og hvatann til að nota það. Það getur nú þegar veitt notendum sínum samkeppnisforskot — með því að skýra mögulega áhættu, hjálpa þeim að skipuleggja val á mótaðilum og samningastefnu á skilvirkari hátt, og með því að taka með þær ráðstafanir sem draga úr þeirri þekktu áhættu.

Það sem á eftir kemur er ein möguleg aðferðafræði⁵ til að nota það — að nýta eiginleika netsins til að byggja upp leið til flutnings frá núverandi kerfi yfir í þróunarlegan arftaka þess. Hún ber líklega einkenni sem eru dæmigerð fyrir Mið-Evrópu, þar sem þessi ritgerð varð til. Staðbundnar aðstæður munu kalla á staðbundnar aðlaganir. Það sem ég myndi mæla með að varðveita alls staðar er hinn málamiðlunarlausir karakter ráðstafana gagnvart ríkinu — án þess mun markmiðið þynnast út í endalausri umræðu og breytingin aldrei koma. Varaðu þig — fulltrúar og stuðningsmenn ríkisins munu halda þér uppteknum með vitleysu. Falltu ekki fyrir því. Lífsviðurværi þeirra er í húfi.

⁵**Afbygging ríkisins** — í tékknesku samhengi verður þetta líklega tekið fyrir í þaula í væntanlegri samnefndri bók eftir tékkneska höfundinn Daniel Steigerwald (áætluð 2026). Ég persónulega geri mér miklar vonir um þau hvetjandi ferli sem hún mun innihalda.

Veikur punktur ríkisins — peningar

Snúum aftur til upphafsins. Við viljum meira frelsi sem af því hlýst, meiri áhrif á lögun þess, og meiri ábyrgð í samræmi við það. Spurningin er einföld: hvar hefur ríkið viðkvæman punkt sem við getum þrýst á án þess að grípa til ofbeldis?

Svarið er leiðinlegt, og þeim mun sterkara fyrir vikið. Peningar.

Í kjarna sínum er ríkið flæði peninga. Með peningum greiðir það þvingunartæki sitt — síðasta hlekkinn sem framfylgir reglum þess. Án peninga er engin einokun á ofbeldi. Þegar peningarnir fara að stöðvast fer ríkið að hörfa — því það á ekkert eftir til að greiða þeim sem halda því líkamlega á sínum stað.

Peningaflæði sveiflast eðlilega — eftir árstíðum, efnahag, hugarfari fjárfesta. Ríkið hylur þetta með lántökum á fjármálamörkuðum. Öðru hverju er lán skynsamlegt — fjárfesting sem borgar sig til baka. Oftar hylur það hins vegar ofvaxin útgjöld til málaflokka sem hafa fyrir löngu vaxið upp úr kjarnatilgangi ríkisins — varnir, innra öryggi, refsivörslu, utanríkismál. Þegar tilteknum þröskuldum er farið yfir bregst seðlabankinn við með vöxtum sem festir eru við hans eigin mat á verðbólgu.

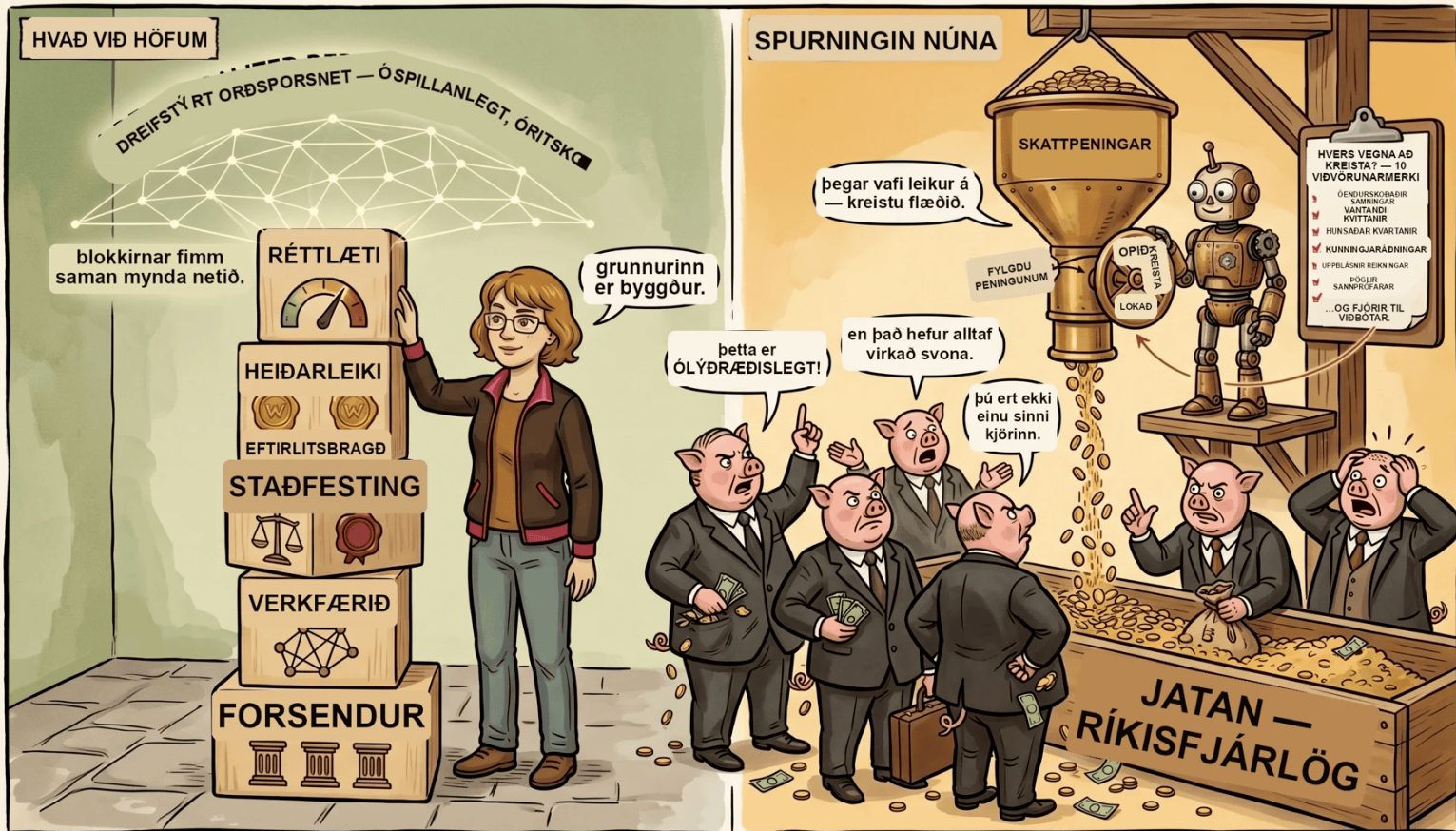
Og hér kemur hinn þögli skattur. Verðbólga er langt frá því að vera aðeins bókhaldslegt áhyggjuefni þjóðhagfræðinga. Hún er falinn skattur á kaupmátt gjaldmiðilsins, greiddur af öllum sem hafa lagt fáeina aura til hliðar fyrir elliárin. Almenningsur umber lága verðbólgu því hann áttar sig ekki á langtímaáhrifum hennar — hann gerir sér ekki grein fyrir að jafnvel einingatölur, magnaðar upp yfir langan tíma, tæra sparnað niður í það að fólk getur ekki lengur tryggt sín eigin elliár. Og þegar það getur það ekki, er það skilyrt til að reiða sig á bætur ríkisins. Á endanum hangir það á þeim bótum og er hlekkjað við ríkið.

Á róstusömum tímum — stríð, heimsfaraldur, hin „nauðsynlega“ fjárfesting — kveikir ríkið einfaldlega á prentvélinni. Kaupmáttur ábyrgra sparenda og launafólks fellur á meðan við lofum þeim að

þeir séu vel umbunaðir. Einhver er hljóðlega að stela tíma þeirra og hrósa þeim fyrir hve stórkostlega þeir hafa það í launum.

Þetta grefur alvarlega undan trausti á ríkinu. Og traust er eina límið sem heldur öllu vélverkinu saman. Það er stöngin sem er þess virði að spyrna við.

FYLGDU PENINGUNUM — SAGAN HINGAÐ TIL

Við höfum netið. Við vitum hvernig það virkar. Nú: þegar vafi leikur á, kreistu trektina. vald ríkisins hvílir á peningum. fylgdu þeim.

■ Hvers vegna peningar, en ekki aðrir veikir punktar?

Annar veikur punktur siðmenningarinnar er til dæmis orkudreifing. En að raska flæði hennar er ekki stöng — það væri árás, hryðjuverk. Sjálfviljugt þátttökuleysi er ekki það sama og að skaða aðra af ásetningi. Peningar eru einstakir í því að hægt er að beita þrýstingi sjálfviljugt, á gagnsæjan hátt, og án ofbeldis.

Proposed transition to the state's successor

Próun, ekki bylting

Snögg breyting vekur mótstöðu, jafnvel þegar lokamarkmiðið er aðlaðandi. Hún rýfur bönd — félagsleg, efnahagsleg, pólitísk — og fólk ver ósjálfrátt það sem það þekkir nú þegar gegn því sem það á eftir að sjá.

Rétta nálgunin er því hægfara — þróunarkennd. Nálgun sem kemur í veg fyrir að gamla kerfið geti slökkt á því nýja með einum smelli — því á því augnabliki sem það gæti það, myndi það gera það.

Því miður þýðir þetta að við verðum að setta okkur við að jafnvægisjálfviljugheit náist ekki á því augnabliki sem við setjum orðsporsnetið í gang; hún kemur samhliða hægfara innleiðingarhraða. Upp-takan getur verið — og verður líklega — hæg, dregin áfram af löngun einstaklinga til að leita úrræða hjá samfélagi sínu í gegnum orðsporsnetið þegar hin fylgispaka leið til að leita réttlætis bregst (og hún mun bregðast). Sjáum hvernig sú leið lítur út, þar á meðal hlutfallslegar áætlanir.

■ Tómar jötur — ekki spila eftir reglum sem eru rangstilltar svo þú tapir

Tilraunir til að umbæta ríkið innan frá reiða sig á innri valdakerfi, í von um að embættismenn knýi fram breytingar gegn eigin hvötum. Það mun ekki gerast.

Hvers vegna að fódra kerfið í stað þess að þurrka upp þær rásir sem færa því líf? Í stað þess að breyta gamla kerfinu og spila eftir reglum þess, byggjum nýtt lag ofan á það — lag sem breytir gamla kerfinu smám saman í hlutmengi hins nýja. Í upphafi fyllir það hlutmengi næstum yfirmengið. Með tímanum færast leikendurnir yfir.

Fyrirtæki þekkja þetta: þegar gamalt kerfi er of flækt til að skipta út, byggir maður samhliða kerfi og flytur notendur smám saman yfir í það.

Sú staðreynd að ríkið endar með ósamræmi milli þess sem það raunverulega afhendir og þess sem samþykktir þess krefjast, og að það muni hneigjast til að vísa til þess ósamræmis, er einungis vandamál fulltrúa þess og þátttakenda — það er engin þörf á að líta til baka á það. Það eina sem er þess virði að fylgjast með er þetta: ekki vekja upp ofbeldisfulla byltingu.

Fjögur verkfæri sem styðja hvert annað

Fram að þessu kann DID-orðsporsnetið að hafa virst gagnlegt einkum fyrir réttlæti og samstöðu. Ég tel að það gæti komið á jafnvægi hjá sjálfu sér og staðist árásir — á grundvelli verðleika, út frá raunverulegum verðleikum fremur en formlegum titlum. En orðspor eitt og sér mun ekki þvinga ríkið til að láta undan. Það gerir hagfræðin, og þrýstingurinn sem beitt er í gegnum hana.

Ekkert kemur í veg fyrir að við notum DID-auðkenni sem umsjónaraðila fleiri verkfæra sem þrýsta fast á peningana. Ekki byrja á fullri sjálfviljugheit af hálfu borgaranna — settu stefnu sem ríkið getur ekki stöðvað. Umskiptin hvíla á fjórum tilteknum verkfærum sem styðja bak hvers annars. Ekkert þeirra dugar eitt og sér.

Einfalt skattkerfi — beitan við inngöngu

Fyrsta verkfærið er einfalt, gagnsætt skattkerfi byggt á DID-grunnvirki. Eitt hlutfallslegt gjald á allar tekjur. Engar undanþágur, engin skattafrí, engir fyrirtækjafrádrættir, engir hvatar. Sérhver greiðsla er tengd á endurskoðanlegan hátt við það DID sem greiddi hana. Krosssamanburður er einfaldur.

Gjaldið yrði sett nokkru hagstæðar en í gamla kerfinu fyrir hluta skattgreiðenda — það er beitan við inngöngu. Skattbyrðin myndi lækka ár frá ári, kerfið yrði sífellt meira aðlaðandi og flutningur yfir myndi taka á sig ferð. Kerfið er í senn skrásetjarinn og innheimtuaðilinn — enginn milliliður, engin ógegnsæi.

Rafræn útgjaldaskrá (ESR)

Annað verkfærið felst í því að snúa EET (rafrænni tekjuskráningu) á haus. Í stað þess að ríkið fylgist með hverri kvittun sjálfstætt starfandi einstaklings, fylgjumst við með sérhverju útgjaldi ríkisins. Ríkið fær ekki fé úr einfalda skattkerfinu fyrir neina einstaka greiðslu nema hver og ein — undantekningarlaust — fari í gegnum þetta sáld.

ESR er staðgengill⁶ sem parar sérhvert framkvæmt útgjald ríkisins og hins opinbera geira við færslu um fyrirhugaða greiðslu — þar með talið samhengisrökstuðning og auðkenningu viðtakanda, þess sem

⁶Staðgengill (lat. *procurator*, e. *deputy/intermediary*) — hér, milliliður sem kemur fram fyrir hönd annarrar einingar. ESR-staðgengillinn tekur við færslum um fyrirhugaðar greiðslur frá hverjum sem er, parar þær við framkvæmd útgjöld ríkisins og gerir gagnasafnið sem af því hlýst aðgengilegt almenningi.

eyðir og tilgangssins. Útkoman er hráar opinberar upplýsingar sem hægt er að raða í stigveldi. Hver sem er getur tekið þær og greint. Hver sem er getur boðið skattgreiðendum ráðleggingar um hvað eigi að gera við þær. Það sem endurskoðunarskrifstofurnar náðu ekki fram árum saman er allt í einu í einum smelli fjarlægð fyrir alla.

Þú þarft ekki að skipta yfir í nýja skattkerfið til að taka þátt. Það nægir að greiða innborgun sem er að fullu endurgreiðanleg (segjum 1–3 EUR) fyrir hverja framkvæmda greiðslu. Sá hluti sem ekki er framkvæmdur fellur niður sem ruslpóstssía svo kerfið flæði ekki yfir af árásum. Hver sem er getur sent inn færslu — ættingi fyrir ósjálfbjarga afa, nágranni fyrir vanrækta opinbera þjónustu, frumkvöðull fyrir ógreiddan reikning, embættismaður með útflutningi úr eigin kerfi.

Ég geri ráð fyrir að stjórnmalaflokkar breytist eðlilega í greiningarveitur, eða að nýir spretti fram til að leysa þá gömlu af hólmi. Í stað framlaga sem tekin eru af sköttum munu þeir byrja að bjóða sérfræðipækkingu — veita stuðningsmönnum sínum gildisbundið yfirlit yfir bandalagsbundna álitsaðila, þjónustu þeirra og staðfestingarstefnur. Færslur sem eru kæruleysislegar eða marklausar af leti verða sjálfkrafa að kándídötum fyrir niðurskurð fjárlaga. Í fyrstu umferð verður greiðsla þín alltaf greidd út, en söfnuðu gögnin þjóna sem grundvöllur til að meta hvort útgjald ríkisins sé enn skynsamlegt. Verktakar og aðrir á launaskrá ríkisins hafa hvata til að tryggja að embættismenn pari útgjöld á ábyrgan hátt. Annars mun féð ekki flæða í næstu umferð.

■ Hvaðan skammstöfunin ESR er komin

Á árunum 2016 til 2022 innleiddi tékkneska ríkisstjórnin kerfi sem kallað var rafræn tekjuskráning (EET) gegn eigin borgurum — sjálfstætt starfandi einstaklingum og frumkvöðlum. Skilaboðin voru einföld: „Við göngum út frá því að hvert og eitt ykkar sé að svindla á ríkinu. Þið munuð skrá sérhverja einustu færslu, senda hana í rauntíma á netþjóna okkar, og við munum fylgjast með ykkur. Við munum verðlauna samborgara ykkar fjárhagslega fyrir að segja frá ykkur ef þið reynið að komast hjá EET.“

EET var mótað eftir fordæmum á Balkanskaga. Fyrsta landið í heiminum til að hleypa af stokkunum landsdekkandi skyldubundnu rauntímakerfi til skráningar sölu á netinu, árið 2013, var Króatía, undir heitinu *fiskalizacija*. Tékkland tók módelið upp fáeinum árum síðar og rak eitt strangasta tekjuskráningarkerfi í Evrópu.

Ef myrku öflin hika ekki, hvers vegna ættum við að gera það? ESR er sama rökvísinn snúinn á haus: ríkið sannar sig gagnvart borgurunum.

Skattaráðstöfun borgaranna — vægi ákvörðunarinnar

Þriðja verkfærið veitir skattgreiðendum bein áhrif á hvert peningar þeirra streyma. Í fyrstu umferð fékk ríkið sitt fé óháð því sem ESR leiddi í ljós. Í annarri umferð gerir það það ekki lengur — greiningin úr fyrstu umferð, og þær ráðstafanir sem af henni leiða, taka við. Lítið hlutfall greidds skatts getur greiðandinn sjálfur ráðstafað — að því gefnu að DID hans uppfylli orðsporskröfurnar (borgararéttindi,

ESR — RAFRÆN ÚTGJALDASKÝRSLUGERÐ

sérhver ríkisútgjöld skráð — sérhver skrá opinber — sérhvert smáatriði opið til skoðunar.

hver sendir inn hvaða skrá sem er getur verið send inn af: — embættismanninum sem afgreiddi greiðsluna — viðtakandanum sem fékk greitt

OPINBER HÖFUÐBÓK RÍKISÚTGJALDA — opin skrá

flokkur: lögfræðiráðgjöf verktaki:
lögmannsstofan XYZ s.r.o. upphæð: 14M EUR
skuldbundið: 2026-01-14 greitt: 2026-01-19

samhengi: ytra álit á nýju frumvarpi um umbætur í opinberum innkaupum — þrjú drög gerð, ein vinnustofa með ráðuneytinu, ekkert opinbert samráð haldið — lokadrög afhent eftir lagafrest.

flokkur: ráðgjöf um vegahönnun
verktaki: Ráðgjöf T upphæð: 9M EUR
skuldbundið: 2026-02-03 greitt: —
samhengi: hagkvæmnisathugun fyrir D-X hraðbrautarlenginguna — sama fyrirtæki skrifaði þrjár fyrri athuganir á þessari leið — niðurstaða: mælt með að halda áfram á +18% yfir fyrra mati.

opið hverjum sem vill líta.

flokkur: útgáfa númeraplatna
viðtakandi: svæðisskrifstofa
upphæð: 45 EUR á plötu skuldbundið: 2026-02-19 greitt: 2026-02-19
samhengi: staðlað stjórnsýslugjald á hverja útgefna plötu — gjaldið nær yfir efni og afgreiðslu — heildarmagn 12 400 plötur á þessum ársfjórðungi.

flokkur: sjúkrarahúsbúnaður verktaki:
MedSupply a.s. upphæð: 8,2M EUR
skuldbundið: 2026-03-08 greitt: —
samhengi: uppsetning segulómtækis á svæðissjúkrahúsi — opinbert útboð, þrír bjóðendur — valið tilboð 2% undir miðgildi, afhending innan 60 daga — reikningur 90 dögum yfir gjalddaga.

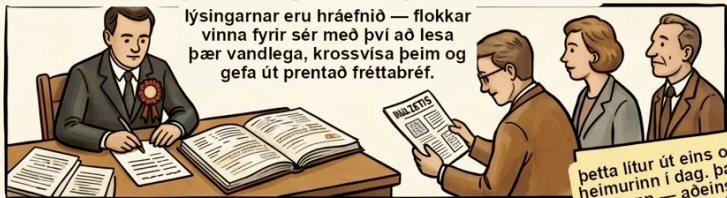

ruslsía — endurgreiðanleg innborgun

innborgun endurgreidd þegar skráin reynist rétt.

flokkar breytast í greiningarveitendur

lýsingarnar eru hraefnið — flokkar vinna fyrir sér með því að lesa þær vandlega, krossvísa þeim og gefa út prentað fréttabréf.

Sérhver króna af opinberu fé — skráð, opinber, skoðanleg.

verðmætið felst ekki í að grípa svindlara — það felst í að opna bækurnar.

þetta litur út eins og heimurinn í dag. það er hann — aðeins bækurnar eru nú opnar öllum. engin byltling. bara betri hvatar.

búseta, fullorðinsaldur/hæfi viðurkennt af samfélaginu). Það hlutfall sem ráðstafa má vex ár frá ári. Hugsanlega með veldisvexti. Frá fimm prósentum í dag upp í tugi prósentu innan áratugar.

Hráu ESR-gögnin leiða eðlilega ákvarðanir skattgreiðenda. Færslur af lágum gæðum virka sem viðvörunarmerki um ráðlagðan niðurskurð. Hver sem er getur búið til færslur; embættismenn verða að para þær. Án þess mun skattkerfið ekki senda ríkinu neitt fé — hvorki í ríkissjóð né í aðra fjárlagakafla. Pólitíska baráttan færir frá kjörkassanum yfir í daglega ráðstöfun áþreifanlegra mynta.

SKATTÚTHLUTUN BORGARA — ÞÚ ÁKVEÐUR HVERT SKATTARNIR ÞÍNIR FARA

rannsakaðu ESR-skrárnar. færðu svo sleðana.

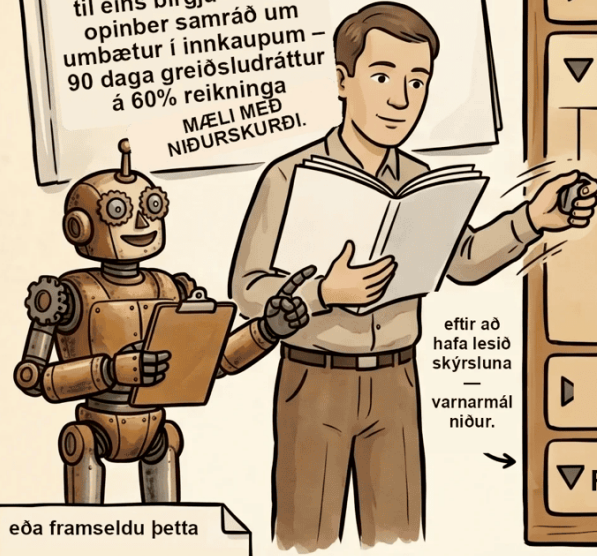
ESR-GREININGARSKÝRSLA

eftir: traustan greinanda — valinn af þér

varnarmálaráðuneytið:
– 7 samningar á 2 árum
til eins birgja – engin
opinber samráð um
umbætur í innkaupum –
90 daga greiðsludráttur
á 60% reikninga
MÆLI MEÐ
NIÐURSKURÐI.

orðspor
4,7/5

eða framseldu þetta

viltu ekki úthluta sjálfur? framseldu til: – greinanda flokksins þíns – trausts nágretta – hvers sem þú velur — og afturkallaðu hvenær sem er.

▶ MENNTUN 30%

▶ HEILBRIGÐISÞJÓNUSTA 25%

▼ VARNARMÁL 10%

▶ starfsfólk 5%

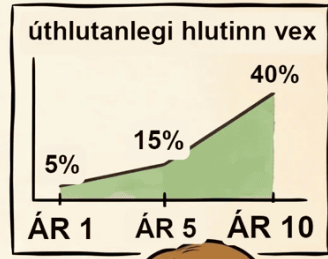
▶ búnaður 3%

▶ R&D 2%

▶ INNVIÐIR 20%

▼ FÉLAGSÞJÓNUSTA 15%

eftir að hafa lesið skýrsluna — varnarmál niður.

smelltu á hvaða röð sem er til að kafa niður — úthlutaðu á hvaða dýpt sem er.

þetta lítur út eins og heimurinn í dag. það er hann — aðeins sleðinn er nú í þinni hendi. engin bylting. bara betri hvarar.

Frá 5% í dag upp í 40% á áratug. Þú ákveður. skrárnar eru opnar. greiningin er þín. sleðinn líka.

Samningavettvangur við ríkið — vogarstöngin

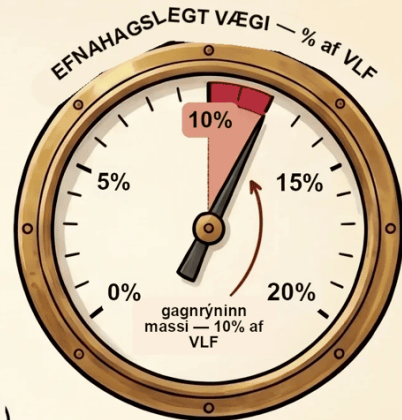
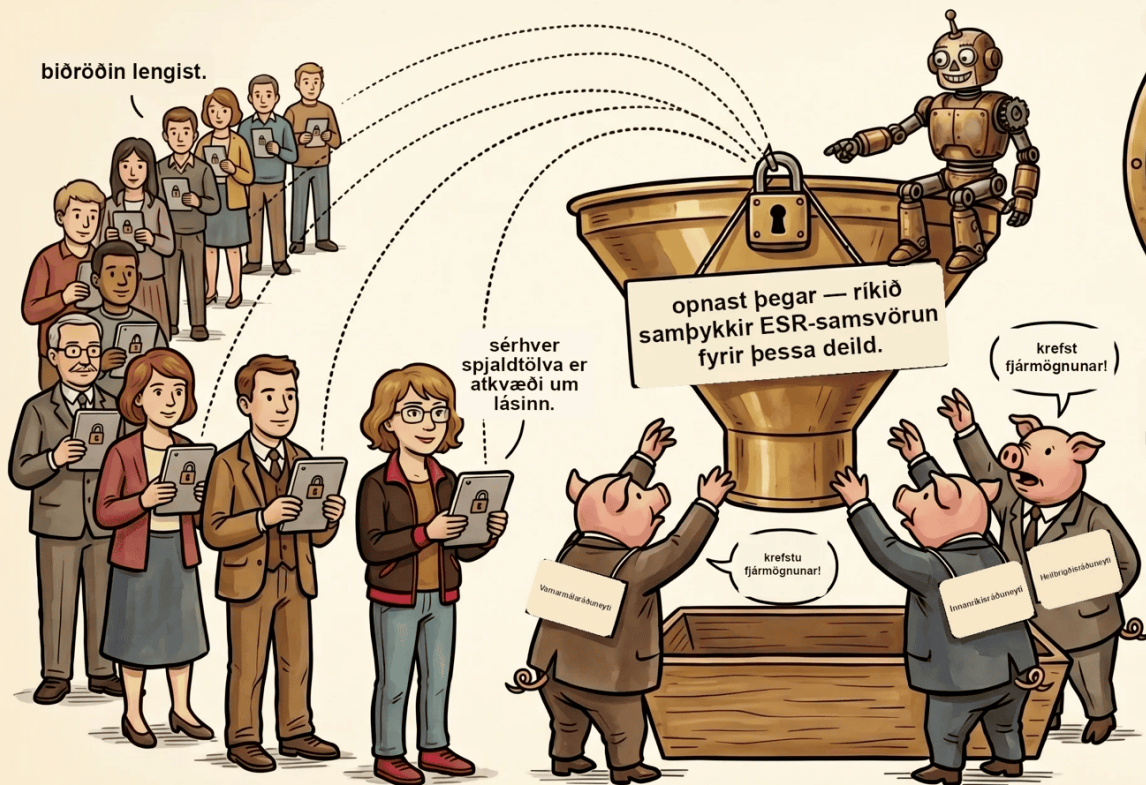
Fjórða verkfærið er vogarstöngin sem bindur allt saman og gerir netið fyrst nú að raunverulegri ógn. Meginátökin munu snúast um hvort ríkið samþykki ESR sem bindandi staðal — fyrst á landsvísu — og hversu stórar ógnirnar frá þátttakendum orðsporsnetsins þurfi að verða áður en það gerist.

Vogarstöngin er tímanleg fjármögnun ríkisins, háð því að greiðslur séu paraðar við ESR. Fé flæðir aðeins á því augnabliki þegar ríkið hefur uppfyllt gagnsæisskilyrðin. Biðlisti þátttakenda myndast innan orðsporsnetsins. Virkjun fer af stað þegar hópurinn nær efnahagslega marktækri stærð — nógu stórri til að ógna vexti vergrar landsframleiðslu. Á þeim tímapunkti verður borgaraleg óhlýðni að trúverðugri ógn fremur en látbragði.

Ríkið mun halda lengst í þær vandræðalegu greiðslur sem tengjast spillingu. Undir þrýstingi mun það láta undan fyrst þar sem það hefur auðvelda vörn og þar sem ekkert svigrúm er til að leita sparnaðar. Hægfara og vaxandi þrýstingur mun þvinga það til að hörfa, skref fyrir skref, úr sérhverri stöðu.

SAMNINGAVETTIVANGUR — LOKAÐA TREKTIN

borgararnir halda á lyklinum. ríkið opnar þegar skilyrði eru uppfyllt.

lítið brot af VLF er nóg — við gagnrýnninn massa verður það raunveruleg ógn að halda eftir.

eftir gagnrýnninn massa —

ríkið opnar bækur sínar fyrst fyrir einfaldar, verjanlegar greiðslur.

flokkar tengdir spillingu haldast læstir lengst.

hver aflæsing krefst meiri þrýstings — og er sjálf skráð.

Peningar flæða þegar gagnsæi ríkir. Borgararnir halda á lyklinum.

ekkert afl. engin bylting. bara nógu margar spjaldtölvur til að gera það trúverðugt að halda eftir.

þetta lítur út eins og heimurinn í dag. það er hann — aðeins lykkillinn er nú í mörgum höndum. engin bylting. bara betri hvatar.

Borgararéttindi án nafnskírteinis

Með umskiptunum yfir í DID-grunnvirki missir nafnskírteinið, sem ríkið gefur út, einokunartilgang sinn. Þú þarft ekki nafnskírteini — þú hefur fjölda DID-auðkenna, og sum þeirra bera fullyrðingu um að þú sért til dæmis Tékki, íbúi tiltekins sveitarfélags, útskrifaður úr tilteknum skóla. Fullyrðingin er staðfestanleg, varanleg og óháð ríkisstjórnarsýslunni.

Upp kemur spurning um tæknilega útfærslu: hver á markaðnum mun taka að sér að staðfesta núverandi borgara utan eftirlits ríkisins, í því skyni að flytja þá sem hafa áhuga yfir í DID sem ber viðeigandi fullyrðingu? Líklegast munu álitsaðilar á frjálsum markaði, sem sérhæfa sig í auðkennisstaðfestingu, koma fram — lögbókendur, staðbundin samfélög, vinnuveitendur. Þeir leggja orðspor sitt að veði fyrir því að tiltekið DID tilheyri raunverulega þeirri manneskju sem heldur því fram. Borgararéttindi — það er tilheyrsla við tiltekna sýn á samfélag — eru leyst undan þörfinni á miðlægri skráningu. Með tengingu í gegnum orðsporsnetið eru ígræddu gögnin tengd og staðfest í annað sinn, þriðja, fjórða og svo framvegis.

Afleiðingin er innsæ en óleysanleg í miðstýrðu kerfi. Í dag getur pólitísk forysta — með auga á auðveldari endurkjöri — flutt inn samþjöppuð vandamál inn á yfirráðasvæði samfélagsins: tekið við innflytjendum úr öðrum menningarhringjum án tillits til upptökugetu og vilja hins fyrirbyggjandi samfélags, breytt upprunalegum samfélögum með þrýstingi sem þau ná ekki að fylgja eftir við að aðlaga aðkomufólk úr öðrum menningarhringjum. Í DID-neti getur innflytjandi, sem hleypt var inn með spilltum hætti, ekki verið viss um að samfélagið haldi áfram að líta á hann sem einn af sínum. Meðlimir samfélagsins þurfa hlutlægt ekki að umbera ókunnugan mann sem kemur að dyrum þeirra í einkennisbúningi samfélagsins og hótar þeim með lögmæti þeirra ráðstafana sem hann hyggst framkvæma í húsinu (upptöku á síma barns vegna færslu á samfélagsmiðli). Með dreifstýrðu orðspori þarf meirihluti samfélagsins ekki að sætta

sig við þetta — því tilheyrsla við samfélag er ekki ákveðin af embættismanni, heldur af samfélaginu sjálfu, í gegnum orðsporsmerki þess.

FJÖGUR VERKFÆRI ÞRÓUNARLEGRAR UMBREYTINGAR

kerfið endurbyggt innan frá — án þess að brjóta það.

EINFALÐUR SKATTUR

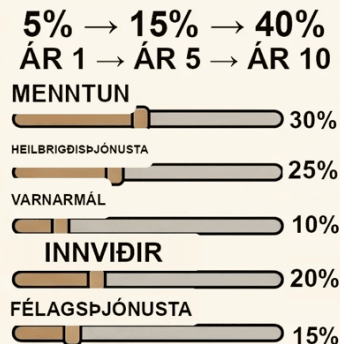
eitt hlutfall, engar undanpágur, samkeyranlegt.

ESR — RAFRÆN ÚTGJALDASKÝRSLUGERÐ

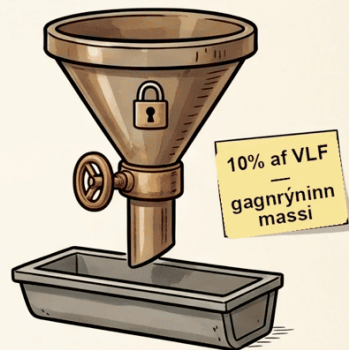
sérhver útgjöld skráð —
sérhver skrá opinber —
sérhvert smáatriði opið.

SKATTÚTHLUTUN BORGARA

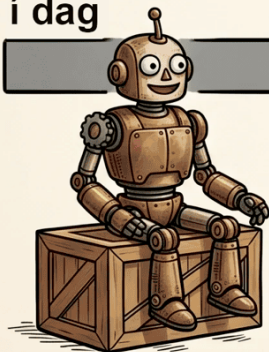
rannsakaðu skrárnar —
færðu svo sleðana.

SAMNINGAVETTIVANGUR

peningar flæða aðeins þegar skilyrði um gagnsæi eru uppfyllt.

í dag

95%

þróun í gangi

stækkandi

Þróun, ekki bylting.

fjögur verkfæri sem breyta kerfinu innan frá.

þetta lítur út eins og heimurinn í dag. það er hann — aðeins verkfærin eru nú í höndum borgaranna. engin bylting. bara betri hvatar.

RÍKISBORGARARÉTTUR ÁN SKILRÍKIS

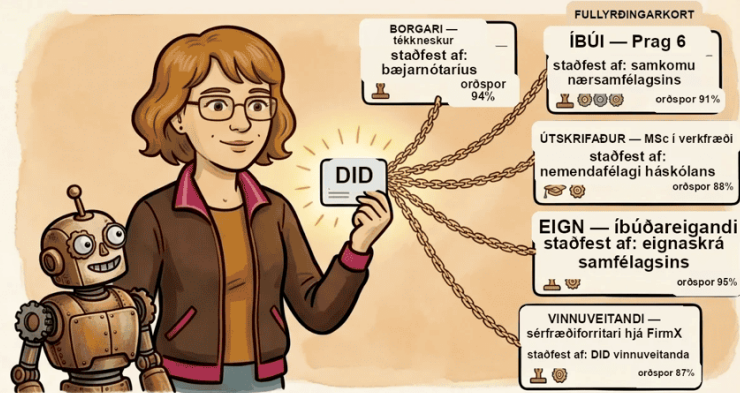
frá ríkisleyfi til viðurkenningar samfélagsins.

„gamla leiðin“ með stofnanabundnu líkani ríkisútgefinna skilríkja

auðkenni = leyfi ríkisins — afturkallanlegt — samfélagið hefur ekkert um það að segja.

„nýja leiðin“ með DID-líkani og fullyrðingarkortum

ekki eitt yfirvald stjórnar öllum fullyrðingum — hver er óháð — hver sannprófari leggur orðspor sitt að veði.

„hver á heima?“

Ríkisborgararéttur þinn er ekki ríkisleyfi. Hann er viðurkenning samfélagsins þíns.

ríkisstimpillinn er leystur af hólmi af keðju óháðra sannprófara — hver með eitthvað í húfi.

þetta litur út eins og heimurinn í dag. Það er hann — aðeins sannprófararnir eru nú margir. engin bytling. bara betri hvatar.

Vægi atkvæðis í kosningum um mál sem heyra undir ríkið gæti í framtíðinni verið í ströngu samhengi við færslur um framlög til einfalda skattkerfisins. Ásamt viðeigandi DID-fullyrðingum (til dæmis „Þessi manneskja er tékkneskur borgari“) má þá útiloka erlenda ríkisborgara frá kosningum — íbúaskráin flyst einfaldlega hingað.

Skörun og afturkræfni

Ég held því ekki fram að þetta sé eina leiðin, né heldur sú besta. En hún virðist heildstæð — hún nær yfir helstu vogarstangirnar og varðveitir möguleikann á að stíga til baka. Í upphafi skarast nýja kerfið við það gamla og breytir aðeins hvötunum. Með tímanum skreppur gamla kerfið saman þar til það kann — en þarf ekki — að leysast upp. Kosturinn er hægfarni og afturkræfni: skyldi villa koma fram í hönnuninni, þá er það ekki endirinn, aðeins leiðrétting.

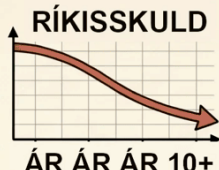
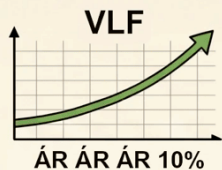
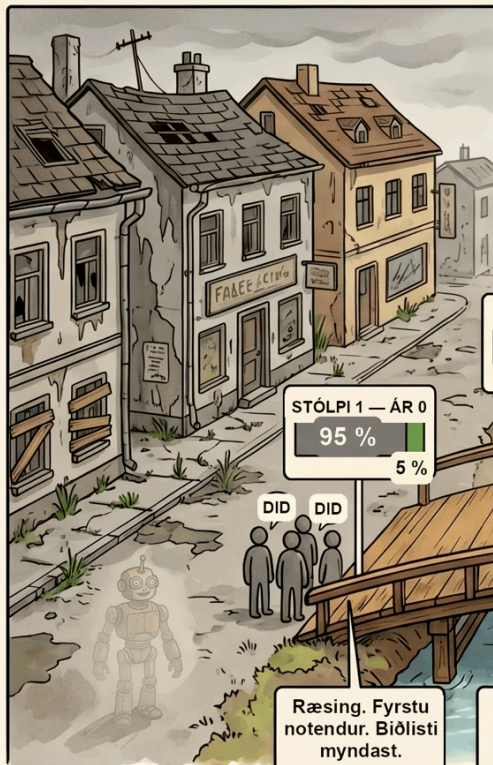
Friður og stríð

Sumir hlutar ríkisins hafa ef til vill ekki að fullu markaðsbundinn valkost — kannski herinn. Tímabundið framsal óvenjulegra valdheimilda í kreppum (líkt og Forn-Grikkir skipuðu einræðisherra) gæti haldið áfram að vera til. Ábyrgðin hvílir hins vegar á dreifstýrðu samfélagi, ekki á leiðtoganum. Ólíkt miðstýrðri stjórnun verður auðveldara að endurheimta framseldar valdheimildir þegar ógnin er liðin hjá — eða fyrr, þegar nauðsyn krefur. Frjálst samfélag mun ekki standa höllum fæti, jafnvel í vopnaviðskiptum gegn valdstjórnarríkjum.

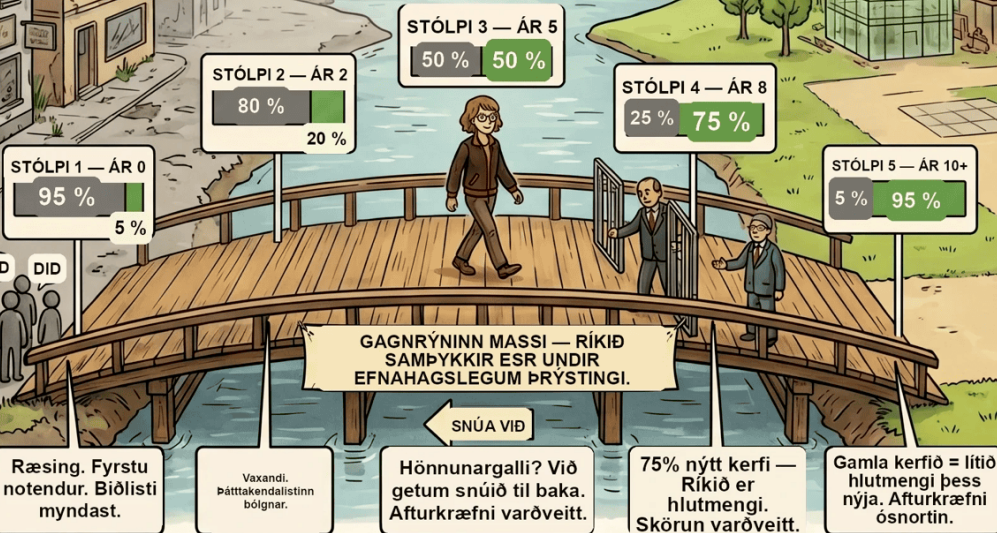
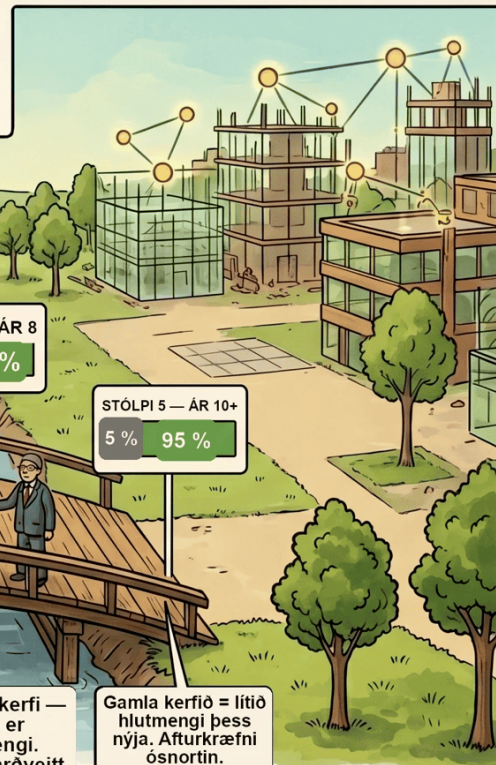
Stríðsglæpamenn

Með tímanlegri fjármögnun ríkisins og gagnsæjum útgjöldum verður erfitt að safna auðlindum til árásarstríða. Skattgreiðandi sem heldur áfram að fjármagna slíkt stríð verður lögmætt skotmark og getur ekki borið fyrir sig stöðu óbreytts borgara samkvæmt Genfarsáttmálunum. Undir nýja fyrirkomulaginu er þögult samþykki tekið sem þátttaka.

VINSTRI BAKKI — „GAMLA KERFIÐ“

HÆGRI BAKKI — „NÝJA KERFIÐ“

GAMLA KERFIÐ

> Stigvaxandi umbreyting. Afturkræfni ef mistök verða. Stefna sem ekki verður stöðvuð.

Lokaorð

Leiðin er til

Ríkið er eins og það er vegna þeirrar tækni sem var tiltæk þegar það varð til, samofinnar mannlegu eðli. Að byggja allt á sjálfviljugheit meðan meðaltal mannlegs eðlis er afneitað er barnalegt. Það mun ekki losa sig við spillingu, né heldur við tilhneigingu sína til að reka í átt til alræðis. Arftaki ríkisins verður að virka jafnvel með þeim eiginleikum sem við teljum nú neikvæða og annaðhvort útskúfum eða refsum fyrir.

Þessi bók lýsti vandamáli — kerfi (ríkinu) þar sem það fólk sem semur reglurnar lifir aldrei við afleiðingar þeirra. Hún lýsti þeim skilyrðum sem verða að vera fyrir hendi til að það kerfi hætti að virka. Hún lýsti verkfæri sem uppfyllir þessi skilyrði. Og hún lagði fram aðferðafræði umskipta — áþreifanleg skref um hvernig nota megir það verkfæri, sem eitt mögulegt dæmi.

Í fyrsta kafla nefndi ég fimm stoðir: sjálfviljugheit, skipulag, þolgæði, samstöðu og óspillanleika. Við höfum uppfyllt þær allar.

- **Sjálfviljugheit** — enginn þvingar þig inn í netið, en þú getur ekki heldur þurrkað gjörðir þínar út úr því.
- **Skipulag** — samfélagið vex af því hverja þú þekkir, ekki af því hverjum þér hefur verið úthlutað að ofan.
- **Þolgæði** — ekki einu sinni ríki sem er tilbúið að greiða fyrir eftirlit með hverjum netpakka getur slökkt á því.
- **Samstaða** — hún sprettur af verðmiðanum á hræsni, ekki af atkvæðum eða undirskriftum.

- **Óspillanleiki** — fimm litlar reglur vefa spillingu inn í kostnað: jafnvægi sjálfviljugheitar og ábyrgðar, réttur hvers sem er til að tjá sig, inngöngustaðir sem enginn fær að velja, opinber loforð með verði fyrir hræsni, og skuggi eftirlitsaðila að baki sérhverri færslu.

Engin ein stoð getur komið í stað ríkisins ein og sér. Saman mynda þær móttöðu gegn spillingu sem ríkið, með öllu sínu skrifræði, getur ekki.

Við erum á þeim stað þar sem hægt er að byggja allt saman með tækni nútímans (dulritun, dreifstýrðu auðkenni, vel þekktum sálfræðilegum mynstrum til að stilla hvatana rétt af, ...). Aðeins eitt vantar: gagnrýninn massa fólks sem finnur hugrekkið til að styðja það og ákveður að byrja.

Ekki í gegnum byltingu.

Þessar hugmyndir tóku á sig mynd milli júní 2025 og maí 2026. Þegar ég settist niður til að skrifa hafði ég að mestu unnið rammann í huganum — sem er einmitt ástæðan fyrir því að ég las [Farewell To Westphalia](#) af slíkri forvitni þegar hún kom út. Ég vildi sjá hvar mynd þeirra myndi skarast við mína og hvar hún myndi víkja frá. Annan hnippi kom frá Dan Steigerwald, sem í maí 2026 er enn að vinna að eigin bók *Deconstruction of the State* frá öðru sjónarhorni; verkefni hans ýtti mér til að festa mína eigin sýn niður í fullri breidd — svo að heimurinn hafi hana á borðinu ásamt hinum.

Ég er ekki að biðja þig um að trúa neinu af þessu. Ég er að biðja þig um að hugsa um það. Og ég skil við þig með einni spurningu:

Hverju myndir þú breyta?

Pavel Kudrna 23. maí 2026, Prag, Tékklandi

Pakkir

Innblástur

Ég þakka höfundum [Farewell to Westphalia](#) (Jarrad Hope, Peter Ludlow) fyrir þann hugmyndalega ramma sem hjálpaði mér að setja mínar eigin hugmyndir í víðara samhengi við að afbyggja Vestfalíska módelið af ríkinu.

Yfirlestur og endurgjöf

Verkfæri

Við undirbúning textans, mótun hugmynda og endurbætur á orðalagi naut ég aðstoðar gervigreindarverkfæra. Allar hugmyndir, rök og niðurstöður eru mínar eigin — gervigreindin þjónaði sem verkfæri til betrubóta, ekki sem meðhöfundur efnis.

Upplýsingamyndir voru hannaðar í samstarfi við skapandi verkfæri á grundvelli forskrifta höfundar.

TAKTU TÍMANN ÞINN TIL BAKA

borgararnir reka sníkjudýrin úr opinberu lífi.

Verðu tímann sem þau vildu stela.

það sem tekið var með svikum er tekið til baka með höndum.

Styðjið verkefnið

Personix er fjármagnað af lesendum eins og þér.

Bitcoin on-chain

bc1q7ccdtz6r026dgy06ul94eygg49ujtxnrq5czaj

Bitcoin Lightning

LNURL1DP68GURN8GHJ7AMPD3KX2AR0VEEKZ
AR0WD5XJTNRDAKJ7TNHV4KXCCTTDEHHWM30
D3H82UNVWQHXMNP0FA8JMTDVD5XJMN9XUE
RX55QRQK

Hvert þessir peningar fara — og hvert ekki

QR-kóðarnir eru **persónulegar rásir höfundar** — framlög fara beint til Pavels Kudrna og fjármagna frekari skrif, félagslegu tilraunina / hermunina og kynningarstarf.

Einu lögmætu fjáröflunarrásir þessa verkefnis eru:

- **Útgáfur höfundar af þessari bók** — QR-kóðar í eintökum sem höfundur hefur heimilað.
- **personix.org** eða Tor onion-spegillinn sem þaðan er tengt — þar sem *Personix Foundation* safnar fyrir þá starfsemi sem þar er lýst. Fé sjóðsins er haldið aðskildu frá persónulegu fé höfundar.

Allt sem auglýst er annars staðar — útskiptum vistföngum í endurprentunum, eftirlíkingarlénum, samfélagsmiðlum sem „safna fyrir Personix“, fjáröflunum sem ekki eru tengdar hvorugu ofangreindu — **er að öllum líkindum svik**. Við sneiðum vísvitandi hjá rafmyntamarkaðnum og þátttakendum hans.

Orðskýringar

Orðskýringar

Hugtak	Íslenska	Merking
Authority	Álitsaðili	Traust eining (einstaklingur, samtök) sem staðfestir upplýsingar og leggur orðspor sitt að veði fyrir þeim. Getur verið sérhæfð (rannsóknarleg, lögfræðileg, tæknileg).
Claim	Fullyrðing	Almennt: sérhver staðfestanleg yfirlýsing. Hér: færsla birt í orðsporsnetinu — staðhæfing um atburð, eiginleika eða tengsl sem er dulritað undirrituð og staðfest. T.d. „ég er íbúi sveitarfélags X“ eða „þessi manneskja braut samning“.

Hugtak	Íslenska	Merking
Compartmentalization	Hólfun	Almennt: að aðskilja upplýsingar í einangraðar einingar þannig að afhjúpun einnar einingar stofni hinum ekki í hættu. Meginregla þekkt úr leyniþjónustum. Hér: samhliða DID-auðkenni í einræðisríkjum — að einu sé stefnt í hættu afhjúpar ekki hin.
Consistent Hash Ring	Hash-hringur	Algrímsbundinn búnaður til að velja staðfestingaraðila — staðsetning á hringnum ræðst af hash-gildi DID-skjalsins innan félagslega grafsins. Tryggir óákveðið en þó staðfestanlegt val.
DID	DID (dreifstýrt auðkenni)	Stafrænt auðkenni sem þú býrð til og stýrir sjálfur, án miðlægs valds. Dulritað undirritað með einkalyklinum þínum — enginn getur afturkallað það eða falsað.

Hugtak	Íslenska	Merking
DID Document	DID-skjal	Opinberlega aðgengileg gagnaskrá sem lýsir DID-auðkenni þínu — inniheldur opinbera lykla, netföng og lýsigögn. Notuð til að staðfesta auðkenni þitt í netinu.
Due Diligence	Áreiðanleikakönnun	Almennt: ítarleg könnun á mótaðila áður en gengið er í viðskipta- eða lagalegt samband — athugun á sögu hans, fjárhag, orðspori og áhættum. Hér: í orðsporsnetinu gerist hún hraðar og sjálfvirkar þökk sé aðgengi að staðfestum færslum.
Economic Neutrality Principle	Meginregla efnahagslegs hlutleysis	Heiðarleg hegðun í netinu er efnahagslega nálægt núlli — birtingarkostnaður skilar sér til baka sem staðfestingarlaun. Óheiðarleg hegðun er hreint tap.

Hugtak	Íslenska	Merking
Emergent	Fram sprottið (emergent)	Sprettur sjálfsprottið fram af víxlverkun einfaldari hluta, án þess að nokkur hanni það eða stýri. Fuglahópur flýgur í myndun án áætlunar — myndunin sprettur fram af einföldum reglum sem hver einstaklingur fer eftir.
Emergent Social Contract	Fram sprottinn samfélagssáttmáli	Hegðunarreglur sem verða ekki til að ofan (lög) heldur að neðan — af endurteknum víxlverkunum og samstöðu innan samfélags.
ESR	Rafræn útgjaldaskrá	Fyrirhugað kerfi til gagnsærrar eftirfylgni með opinberum útgjöldum — sérhvert framkvæmt útgjald ríkisins er parað við fyrirhugaða greiðslu. Innblásið af tékknesku EET, en snúið gegn ríkinu.

Hugtak	Íslenska	Merking
Hash	Hash (kjörnótt gildi)	Almennt: einstefnu-stærðfræðifall sem framleiðir einstakt „fingrafar“ af fastri lengd úr hvaða innslætti sem er — líkt og fingrafar skjalsins. Sami innsláttur gefur alltaf sömu útkomu, en ekki er hægt að leiða innsláttinn af útkomunni. Hér: notað til að ákvarða staðsetningu á hash-hringnum og til að staðfesta heilleika skjala.
Just-in-Time Funding	Tímanleg fjármögnun	Fjármögnun ríkisins háð gagnsæi — fé flæðir aðeins þegar ríkið samþykkir ESR og parar útgjöld sín. Vogarstöng til að knýja fram samstarf.

Hugtak	Íslenska	Merking
Meritocracy	Verðleikaræði	Almennt: kerfi þar sem staða ræðst af raunverulegum verðleikum og sannaðri getu, ekki af formlegum titlum, samböndum eða arfgengum forréttindum. Hér: orðsporsnetið hyglir eðlilega þeim sem leggja af mörkum til samfélagsins með sannanlegum hætti — rödd þeirra vegur þyngra vegna afrekaskrár, ekki vegna embættis.
Onion Gateway	Onion gateway	Netfang DID-auðkennis á onion-netinu. Aðskilið frá DID-skjalinu — hægt er að breyta því án þess að tapa auðkenninu (svipað og að breyta IP-tölunni að baki léni).
Onion Routing	Onion routing (Tor)	Samskiptareglur sem tryggja óritskoðanleika netsins. Skilaboð eru dulrituð í lögum — hver hnútur flettir af einu lagi en veit ekki alla leiðina.

Hugtak	Íslenska	Merking
Oracle Problem	Véfréttavandinn	Almennt: hvernig tryggja megi að gögn sem berast inn í stafrænt kerfi samsvari dyggilega því sem raunverulega gerðist í efnislega heiminum. Hugtakið á rætur í heimi bálkakeðja. Hér: leyst í gegnum álitsaðila sem leggja orðspor sitt að veði sem tryggingu fyrir því að stafræn færsla samsvari efnislegum veruleika.
Phenomenological	Fyrirbærafræðilegur	Almennt: nálgun sem skoðar fyrirbæri eins og þau birtast í beinni reynslu, með því að fylgjast með því sem af þeim leiðir, án fyrirframgefínna kenninga. Hér: frelsi, samfélagssáttmálinn og hegðunarviðmið eru athuguð fyrirbæri — afleiðingar þúsunda örsamskipta milli fólks, ekki meginreglur skilgreindar að ofan.

Hugtak	Íslenska	Merking
Policy	Stefna (policy)	Almennt: mengi reglna eða meginreglna sem stýra hegðun í tilteknu samhengi. Hér: sérhver þátttakandi í DID-netinu lýsir yfir stefnu sinni — hvernig hann bregst við tiltekinni hegðun annarra, hvaða reglum hann fer eftir og hvaða viðurlög hann telur hófleg. Heild stefnanna myndar hinn fram sprottna samfélagssáttmála.
Proxy	Staðgengill	Almennt: staðgengill eða milliliður — kerfi eða eining sem kemur fram fyrir hönd annarrar. Notað hér í tveimur samhengjum: (1) ESR sem staðgengill sem parar opinber útgjöld við fyrirhugaðar greiðslur; (2) eftirlitsaðilar sem staðgengill milli útgefanda og staðfestingaraðila í eftirlitsbragðinu.
Publisher	Útgefandi	Þátttakandi í netinu sem býr til og birtir færslu (fullyrðingu um ranglæti, úrbót og svo framvegis). Ber kostnaðinn af birtingunni.

Hugtak	Íslenska	Merking
Reputation-Based Social Network (RSN)	Orðsporsnet	Dreifstýrt samfélagsnet þar sem þátttakendur skiptast á endurgjöf um hegðun í raunheimi. Færslur eru kostnaðarsamar í gerð, ódýrar að lesa.
Reputation Signal	Orðsporsmerki	Stök færsla í netinu — jákvæð (úrbót á tjóni, efndir á skuldbindingu) eða neikvæð (ranglæti, samningsbrot). Uppsafnað mynda merkin orðsporsnið.
Social Graph	Félagslegt graf	Net tengiliða þinna og tengiliða þeirra. Algrímið leitar að staðfestingaraðilum á stillanlegri dýpt (til dæmis 3 stig). Engin hnattræn bálkakeðja — netið myndar eðlilega samfélög með skörun.
Tax Allocation	Skattaráðstöfun	Búnaður sem skattgreiðandinn notar til að ákveða hvert hluti skatta hans fer. Það hlutfall sem ráðstafa má vex ár frá ári.

Hugtak	Íslenska	Merking
Track Record	Afrekaskrá	Almennt: saga fyrri árangurs, sigra og ósigra einstaklings eða samtaka. Hér: summa allra fyrri samskipta tiltekins DID-auðkennis í netinu — staðfesta fullyrðinga, samþykktra og hafnaðra færslna — sem orðspor þess er leitt af.
Verifier	Staðfestingaraðili	Þátttakandi valinn með algrími til að staðfesta og birta færslu. Leggur gott nafn sitt að veði fyrir sannleiksgildi upplýsinganna.

Framleiðsluathugasemdir

Frátekið af höfundi (ekki fallið undir CC BY-SA leyfið): nafnið og orðmerkið Personix, bókarkápan og stuðningsrásirnar (QR-kóðar, vistföng, tengiliðanetfang). Afleiddar útgáfur verða að fjarlægja eða skipta út þessum atriðum; þau má aðeins nota til að vísa til þessa upprunalega verks.

Upprunaskrár. Allur upprunakóðinn — markdown-texti, upplýsingamyndir, byggingarskriftur — er aðgengilegur ásamt þessu PDF-skjali.

Verkfæri. Við undirbúning textans og endurbætur á orðalagi naut höfundur aðstoðar gervigreindarverkfæra; upplýsingamyndirnar voru hannaðar í samstarfi við skapandi verkfæri á grundvelli forskrifta höfundar. Allar hugmyndir, rök og niðurstöður eru höfundar eigin.

PERSONIX

Málamiðlunarlaus breyting

Óritskoðanlegt og óspillanlegt dreifstýrt orðsporsnet

Ríkið virkaði þegar samskipti voru hæg, ákvarðanir voru staðbundnar og valdið bjó í sama bæ og það stýrði. Net dagsins í dag snúa öllum þremur forsendunum við — og þær stofnanir sem byggðar eru á þeim falla ekki lengur að þeim heimi sem þær stjórna. Þessi bók lýsir verkfæri sem fellur að honum: dreifstýrðu orðsporsneti þar sem auðkennið er þitt til að halda, sannleikurinn er opinberlega endurskoðanlegur og mútur eru orðsporslegt sjálfsmorð.

Ekki stefnuyfirlýsing. Ekki spádómur. Virk teikning af því hvernig byggja má arftaka ríkisins — af sjálfsdáðum, ein yfirlýsing í einu.

Pavel Kudrna • Prag, 2026

personix.org

Gefið út undir Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0).